

Ellen G. White Estate

ՔԱՅԼԵՐ
ԴԷՊԻ
ՔՐԻՍՏՈՍ

ELLEN G. WHITE

Ellen G. White Estate

ՔԱՅԼԵՐ
ԴԷՊԻ
ՔՐԻՍՏՈՍ

ELLEN G. WHITE

Քայլեր դեպի Քրիստոս

Ellen G. White

Copyright © 2012, Ellen G. White Estate, Inc.

Պարունակություն

[Information about this Book](#)

[ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ](#)

[ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՍԵՐԸ ԱՌ ՄԱՐԴ](#)

[ՄԵՂԱԲՈՐԸ ՔՐԿՉԻ ՄԸ ՊԵՏՔ ՈՒՆԻ](#)

[ԱՊԱԾԽԱՐՈՒԹԻՒՆ](#)

[ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ](#)

[ՆՈՒԻՐՈՒՄ](#)

[ՅԱԲԱՏՔ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ](#)

[ԱԾԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՑՈՅՑԸ](#)

[ՔՐԻՍՏՈՍՈՎ ԱՃՈՒՄ](#)

[ԳՈՐԾ ԵՒ ԿԵԱՆՔ](#)

[ԱՍՏՈՒԱԾԳԻՏՈՒԹԻՒՆ](#)

[ԱՂՕԹՔԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆԸ](#)

[Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ ՏԱՐԱԿՈՅՍԵՐՈՒՆ ՅԵՏ](#)

[ՈՒՐԱԽ ԸԼԼԱԼ ՏԵՐՈՋՍՈՎ](#)

Information about this Book

Overview

This eBook is provided by the [Ellen G. White Estate](#). It is included in the larger free [Online Books](#) collection on the Ellen G. White Estate Web site.

About the Author

Ellen G. White (1827-1915) is considered the most widely translated American author, her works having been published in more than 160 languages. She wrote more than 100,000 pages on a wide variety of spiritual and practical topics. Guided by the Holy Spirit, she exalted Jesus and pointed to the Scriptures as the basis of one's faith.

Further Links

[A Brief Biography of Ellen G. White](#)

[About the Ellen G. White Estate](#)

End User License Agreement

The viewing, printing or downloading of this book grants you only a limited, nonexclusive and nontransferable license for use solely by you for your own personal use. This license does not permit republication,

distribution, assignment, sublicense, sale, preparation of derivative works, or other use. Any unauthorized use of this book terminates the license granted hereby.

Further Information

For more information about the author, publishers, or how you can support this service, please contact the Ellen G. White Estate at mail@whiteestate.org. We are thankful for your interest and feedback and wish you God's blessing as you read.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Գիրք մը գրելը՝ դատարկութենէ անելի անարժէք է, երբ գրուած գիրքը մարդուն բարեփոխութեան չի ծառայեր:

Ճիւղեբքե ճիւղթի

Այս գրքոյկը — ճշմարիտ չնաշխարհիկ մարգարիտ — հայ հասարակութեան ներկայացնելով՝ իրական, հրամայողական պետքի մը պատասխանել կը կարծենք: Անհաւատութեան և ապականութեան այս դարուն՝ զարմանալի չէ տեսնել բիւրապատկուիլը սնտոի, թունաւորիչ հրատարակութեանց որ աշխարհը կ'ողողեն. — հրատարակութիւնք՝ որ, Եգիպտոսի պատուհաս-գորտերուն նման, ամենուրեք մուտ գտնելով՝ իրենց ապականիչ, պիղծ ազդեցութիւններն ի գործ կը դնեն ամեն հա-սակի և դասակարգի հեզ հոգիներու սրտերուն և մտքերուն վրայ... Բայց որոնք ջնջուելո՞ւ արժանի էին սոսկ...: Երկու դասակարգ հեղի-նակներ և հրատարակիչներ կան. — անոնք՝ որ կը ջանան ժամանակին ապականեալ ձգտումներն ու ճաշակները շոյել և շահագործել, և անոնք՝ որ կ'ուսումնասիրեն դարուն իրական պետքերն, անոնց գոհացում տալու համար: Մեր հեղինակը գերազանցօրէն այս վերջին դասակարգէն է: Ըստ մեզ՝ չկան երկասիրութիւնք ա՛յնքան կատարելապէս պատասխանող թոպէին պետքերուն՝ որքան իր բեղուն արդարութիւնները, ընթերցողին ուշադրութեանը ենթարկելու:

Այս գրքոյկին երեւումը բարեպատեհ է. — պիտի ըսենք՝ նախախնամական է: Մենք համոզուած ենք որ եթէ երբեք կարատեն մը երբ այսպիսի երկասիրութեանց հրատարակումն անհրաժեշտ, կենսական պետք մըն էր, հիմա՛, է: Անհաւատութիւնը և սկեպտիկութիւնը խռովիչ համեմատութիւններով ծաւալ կը գտնեն ժողովրդին ամեն խաւերուն [2]

մէջ. և անօրէնութիւնը շատնալուն համար շատերուն սերը կը պաղի ...: Ամենուրեք կը տեսնենք համոզումներու տատանիւր և բարոյականութեան փճանալը: Ամբոխները կը թուին համակերպած մոլորիլ՝ մրրկածուփ ծովու մը վրայ, յորձանքերէ տարուբեր, անկողմնացո՛յց և ան-դե՛կ...: Ինչքա՛ն թանկագին է, ուրեմն, այս ահաւոր վտանգի պահուն, հաւատարիմ և կարող առաջնորդ մը՝ որ ցոյց տայ ուղիղ ճամբան:

Այս գրքոյկին տիտղոսը մեզի ցոյց կուտայ այդ առաջնորդը, — Յիսո՛ւսը, միակ ճշմարիտ Նաւուդիդն ու Քրկիչը, որ կարող է գոհացնել հոգիին պետքերն, ու տարակուսողներուն և սայթաքողներուն “ուքերը խաղաղութեան ճամբուն մէջ շիտկել:”

Այս զմայլելի էջերուն մէջ՝ հեղինակը՝ Երկինքի լոյսովը ճաճանչաւոր գրչով մը՝ կը բացատրէ Քրիստոնէական հաւատքին պարզ կանոնները, զոր հասկնալ շատերու համար դժուար է տարակոյսի և սկեպտիկութեան այս դարուն:

Թարգմանուած ըլլալով ուրիշ քսաներեք արեւմտեան և արեւելեան լեզուներու, այս գրքոյկն արդէն սփոփանք և յոյս է ներշնչած բազմաթիւ խռոված հոգիներու, և գերագոյն Վարդապետին հետեւողները կարողացուցած է ակելի՛ վստահաբար և ակելի՛ բերկրապատար հետեւելու իրենց աստուածային Առաջնորդին քայլերուն: Լիայոյս ենք որ՝ ան օրինութեանց աղբիւր մը պիտի ըլլայ նաև Յայ ժողովրդին, որ իր ցաւի և սուգի այս օրերուն՝ ա՛յնքան պետք ունի ճշմարիտ սփոփանքի և յոյսի և այն հաւատքին՝ “որ անգամ մը սուրբերուն ականդուեցաւ:”

ՅՐԱՏԱՐԱԿԻՉՔ [3] [10] [11]

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՍԵՐԸ ԱՌ ՄԱՐԴ

Բնութի՛ւն և յայտնութիւն՝ հաւասարապէս Աստուծոյ նկատմամբ կը վկայեն: Մեր երկնա-ւոր Յայրը աղբիւրն է կեանքի, իմաստութեան և ուրախութեան: Դիտե՛ք բնութեան բիւրաւոր հրաշալի և գեղեցիկ բաները, և տե՛ս ի՛նչ զարմանալի կատարելութեամբ կը յարմարին անոնք ոչ միայն մարդուն՝ այլ և բոլոր կենդանի արարածոց պետքերուն և երջանկութեանը: Արեւն ու անձրեւը, որ կը զուարթացնեն և կը զովացնեն երկիրը. լեռները և ծովերն ու դաշտերը, — ամէն բան մեզի Արարչին սերը կը պատմէ: Աստուած է որ իր բոլոր արարածոց ամենօրեայ պիտոյքները կը հոգայ: Սաղմոսերգուն՝ այս հոգեյոյզ մտածումը հետագայ գեղեցիկ խօսքերով կ'արտայայտէ.—

“Ամենուն աչքերը Քեզի կը սպասեն,
Ու ժամանակին անոնց կերակուրը Դուն անոնց
կուտաս.
Քու ձեռքդ կը բանաս,
Ու ամէն կենդանիին փափաքը կը լեցնես:”

(Սաղմ. ճիւժ, 15, 16:)

Աստուած մարդը կատարելապէս սուրբ և երջանիկ ըրաւ. և գեղեցիկ երկիրը՝ Արարչին ճեռքէն ելած ատեն՝ ապականութեան ու է արատ կամ անէծքի ամենա [4] դոյզն ստուերը բնաւ չէր կրեր: Աստուծոյ օրէնքին — սիրոյ օրէնքին — զանցառութիւնն է որ յառաջ բերաւ ցաւ և մահ: Սակայն մեղքին յառաջ բերած տառաանքներուն մեջտեղ իսկ Աստուծոյ սերը կը յայտնուի: Գրուած է թէ մարդուն պատճառով Աստուած անհիծեց երկիրը (Ճննդ. Գ. 17): Քուշերն ու տատասկները — դժուարութիւններն ու փորձութիւնները՝ որ անոր կեանքը տառապանքի և աշխատութեան կեանք մը կ'ընեն — անոր բարւոյն համար սահմանուեցան, իբր մաս մը այն կրթութեան որ անհրաժեշտ էր Աստուծոյ խորհուրդին մէջ՝ բարձրացնելու համար զանի իր

ապականեալ և ստորնացած վիճակէն՝ որուն մէջ ինկաւ մեղանչելուն պատճառով: Աշխարհ, թէն անկեալ, վիշտ և տառապանք չէ բոլոր: Բնութեան մէջ իսկ յոյսի և սփոփանքի աւետաբերներ կան: Տատասկներուն վրայ ծաղիկներ կը փթթին, և փուշերուն վրայ՝ վարդեր:

“Աստուած սեր է”: [Երկնահամ] այս բառերը գրուած կը տեսնենք դեռաբողբոջ ծաղկանց կոկոններուն՝ և մատաղածիլ խոտերուն վրայ: Սիրագեղգեղ թռչունք՝ որ իրենց զուարթ դայլայլիկներով օդը դաշնակութեամբ կը զեղուն. երփներանգ փափկիկ ծաղիկներն՝ որ իրենց անուշահոտ բոյրէ [5] թով մթնոլորտը կը խնկեն. անտառաց բարձրաբերձ ծառերն՝ իրենց կանաչագեղ սաղարթներով, — ամենքն ալ մեր Աստուծոյն գորավագութիւն և հայրական հոգածութիւնն ու իր զաւակներն երջանկացնելու փափաքը կը պատմեն մեզի:

Աստուծոյ խօսքը կը յայտնէ իր նկարագիրը: Ան ի՛նքն իսկ յայտարարած է իր անսահման սերն ու կարեկցութիւնը: Երբ Մովսէս ըսաւ Ասոր, “Կ’աղաչեմ՝ Քու փառքդ ցուցո՛ւր ինձի,” Տերը պատասխանեց, “Իմ բոլոր բարութիւնս քու առջեւէդ պիտի անցընեմ:” Ահա՛ այս է իր փառքը: Տերը Մովսէսին առջեւէն անցաւ՝ և աղաղակեց, “Տեր, Տեր Աստուած, ողորմած ու բարերար, երկայնամիտ և առատ ողորմութիւնով ու ճշմարտութիւնով, հազարներու ողորմութիւն ընող, անօրէնութիւնը, յանցանքը ու մեղքը ներող:” Ել. ԼԳ. 18, 19: ԼԴ. 6,7: Անիկա “երկայնամիտ և բազումողորմ” է (Յովնան Դ. 2), “քանզի ողորմութիւնը կը սիրէ:” Միքիա Է. 18:

Աստուած մեր սրտերն իրեն յանկոյց անթիւ նշաններով զոր դրած է երկինքի մէջ և երկրի վրայ: Բնութեան իրերուն՝ և մարդկային սրտին ճանչցած ամենէն խորին և խանդակաթ սիրոյ կապերու միջոցով՝ Ան ջանացած է ինքզինքը յայտնել մեզի: Այլ սակայն, այս բոլորին մէջ Ասոր սիրոյն մէկ խիստ աղօտ ցուլքն ունինք [6] սուկ: Սիրոյ բոլոր այս ապացոյցներուն հակառակ՝ ամեն բարույ թշնամին մարդոց մտքերն ա՛յն աստիճան կուրցուց որ՝ ա՛լ զարհուրելով կը մօտենան Ասոր, խիստ և աններող Էակ մը նկատելով զԱնի: Սատանան մարդոց ներկայացուց զԱստուած իբր Էակ մը որուն գլխաւոր ստորոգելիքն է ամենախիստ արդարութիւն, — խստապահանջ դատաւոր մը, քարսիրտ և

հարստահարիչ պարտապահանջ մը: Ան զԱրարիչը նկարագրեց իբր էակ մը որ նախանձոտ աչքերով կը հսկէ՝ մարդոց սխալներն ու յանցանքները երեւան հանելու՝ որպէս զի կարենայ իր դատաստաններովն այցելել զանոնք: Խաւարի այս միզամած քօղը փարատելու, և Աստուծոյ անսահման սէրը յայտնելու համար էր որ Յիսուս մարդոց մէջ ապրելու եկաւ:

Աստուածորդին իջաւ երկինքէն՝ Յա՛յրը ցուցնելու համար: “Մէկը երբէք զԱստուած տեսած չէ, բայց միածին Որդին որ Յօրը ծոցն է, Անիկա պատմեց:” Յով. Ա. 18: “Մէկը չի ճանչնար Յայրը՝ բայց Որդին, և ան՝ որուն Որդին կ’ուզէ յայտնել:” Մատթ. ԺԱ. 27: Երբ աշակերտներէն մին ըսաւ Անոր, “Յայրը մեզի ցուցո՛ւր,” Յիսուս պատասխանեց, “Այսքան ժամանակ ձեզի հետ եմ՝ և զիս չճանչցա՞ր՝ Քիլի՛պպոս. ան որ [7] զիս տեսաւ՝ Յայրը տեսաւ. և դուն ի՞նչպէս կ’ըսես թէ Յայրը մեզի ցուցուր:” Յովի . ԺԴ . 8, 9:

Իր երկրաւոր պաշտօնը նկարագրելու ատեն՝ Յիսուս կ’ըսէ, “Տէրը զիս օծեց աղքատներուն ակետարան քարոզելու. զիս դրկեց կոտրած սիրտ ունեցողները բժշկելու. գերիներուն ազատութիւն և կոյրերուն տեսութիւն քարոզելու, հարստահարութիւն կրողները ազատ թող տալու:” Ղուկ. Դ. 18: Ա՛յս եղաւ ահա իր գործը: Պտըտեցաւ՝ բարիք ընելով, և Սատանայէն տանջուածները բժշկելով: Ամբողջ գիւղեր կային՝ ուր ո և է տան մէջ հիւանդութեան հեծեճանք չէր լսուեր, վասն զի Անիկա անոնց մէջէն անցեր և բուրի հիւանդները բժշկեր էր: Իր գործը հաստատեց թէ Աստուծոյ Օծեալն էր Ինքը: Մէր, ողորմութիւն և կարեկցութիւն իր կեանքին իւրաքանչիւր գործին մէջ երեւան կուգային: Իր սիրտը գործալից համակրութեամբ կը զեղուր մարդոց որդիներուն հանդէպ: Ան մարդկային բնութիւնն զգեցաւ՝ որպէս զի մարդուն պետքերուն կարենայ մերձենալ: Ամենէն աղքատ և ամենէն տրուպ մարդիկ չէին վախնար Անոր մօտենալու: Մանուկներն իսկ իրեն կը յարէին: Կը սիրէին Անոր ծունգերուն վրայ ելլել և պիշ նայիլ Անոր խոհուն, սիրահամբոյր դէմքին:

Յիսուս ճշմարտութենէն բա՛ռ մ’իսկ զանց չըրաւ, այլ միշտ սիրով կ’արտաբերեր զայն: Ժողովրդին հետ իր յարաբերութեանցը մէջ ամենամեծ նրբադատութիւն՝ խոհեմ, ազնուաբարոյ ուշադրութիւն կը գործածէր: Ան խստաբարոյ

չեղաւ երբէք, ու բնա՛վ պետք չեղած ատեն խիստ խօսք մը չլսուեցաւ իր բերնէն, ոչ ալ զգայուն սիրտ մը ցաւցուց ընդունայն: Մարդկային տկարութիւնը չպարսաւե՛ց ամենեւին: Ճշմարտութիւնը [8] կը խօսէր, սակայն միշտ սիրով: Կը հրապարակէր կեղծաւորութիւնը, անհաւատութիւնը և անօրէնութիւնը. Բայց արցունքե՛ր կային իր ձայնին մէջ երբ կ'արտաբերէր իր սաստիկ յանդիմանութիւնները: Լացա՛ւ իր սիրելի քաղաքին՝ Երուսաղէմի վրայ, որ մերժե՛ց ընդունիլ զինքը, — ճամբան, ճշմարտութիւնը և Կեանքը: Քաղաքը մերժե՛ր էր զԱնի, Քրկի՛չը, այլ ինք միշտ գորովալի խանդաղատանքով նայեցաւ անոր վրայ: Անձնուրացութեան և այլոց բարելաւութեան հոգածու կեա՛նք մը ապրեցաւ Ան: Ամէն մէկ հոգի թանկագին էր յաչս իրեն: Պահելով հանդերձ միշտ իր աստուածային վեհութիւնը, յո՛յժ գորովալի նայուածքով կը խոնարհէր դէպ ի իւրաքանչիւր անդամն Աստուծոյ ընտանիքին: Բոլոր մարդոց մէջ կը տեսներ ինկած հոգիներ՝ զոր փրկել իր պաշտօնն էր:

Այս եղաւ ահա՛ իր բովանդակ կեանքին մէջ Յիսուսի ցոյց տուած նկարագիրը՝ որ և Աստուծոյ նկարագիրն է: Զօրը սրտէն է որ աստուածային կարեկցութեան գետը, Քրիստոսի մէջ ակներև, կը հոսի մարդոց որդիներուն վրայ: Յիսուս, գորովագութ և կարեկից Քրկիչը, Աստուած էր՝ “մարմինով յայտնուած:” Ա Տիմ. Գ. 16:

Ան մեզ փրկելու համար էր որ ապրեցաւ, տառապեցաւ և մեռաւ: “Ցաւերու մարդ”ը եղաւ՝ որպէս զի մասնակից ընէ մեզ յաւերժական ուրախութեան: Աս- [9] տուած թոյլատրեց որ իր սիրելի Որդին, շնորհքով ու ճշմարտութիւնով լեցուն, երկինքին անպատում փառքը թողլով՝ մեղքով ապականած, և մահուան ու անէծքին խաւարովը մթագնած այս աշխարհը գայ: Ան հաճեցաւ որ Յիսուս թողու իր հայրական սիրոյ գիրկը, հրեշտակաց պաշտումը, նախատինք և ամօթ կրելու, անարգանաց և ատելութեան՝ և՛ վերջապէս մահու՛ան մատնուելու համար: “Մեր խաղաղութեան պատիժը Անոր վրայ եղաւ, և Անոր վերքերովը մենք բժշկուեցանք:” Ես. ԾԳ.5: Տե՛ս զինքը՝ անապատին մէջ, Գեթսեմանի՛ին մէջ, խաչի՛ն վրայ: Աստուծոյ անարատ Որդին իր վրայ առաւ մեղքին բեռը: Ինքը՝ որ մէկ էր Զօրը հետ, իր հոգիին մէջ զգաց ահաւոր անդունդը զոր մեղքը կը բանայ Աստուծոյ և մարդուն միջև: Ու այդ զգացումը սա ցաւագին աղաղակը խլեց

Անոր շրթներէն, “Աստուած իմ, Աստուած իմ, զիս ինչո՞ւ թողուցիր:” Մատթ. ԻԷ. 46: Մեղքին բեռը, անոր ա- [10] հաւոր ծանրութեանն ու այդ պատճառով հոգիին Աստուծմէ բաժնուելուն զգացումն էր որ խորտակեց Աստուածորդւոյն սիրտը...:

Բայց այդ մեծ զոհաբերութիւնը չկատարուեցաւ՝ որպէս զի Յօրը սրտին մէջ սեր ստեղծուի մարդուն համար, և որպէս զի զանի փրկելու տրամադրէ զինքը. ո՛չ, ո՛չ: “Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը՝ մինչև իր միածին Որդին տուաւ:”

Յովհ. Գ. 16: Յայրը մեզ կը սիրէ՝ ոչ թէ այդ մեծ քաւութեան պատճառով, այլ ինք պատրաստեց այդ քաւութիւնը՝ քանզի մեզ կը սիրէ: Քրիստոս եղաւ միջնորդը՝ որով Ան կրնար իր անսահման սերը տարածել անկեալ աշխարհի մը վրայ: “Աստուած Քրիստոսով աշխարհը իրեն հետ հաշտեցուց”: Բ Կոր. Ե. 19: Աստուած տառապեցա՛ւ իր Որդւոյն հետ...: Գեթսեմանիի ոգևարի գալարատա՛նջ վայրկեաններուն, Գողգոթայի մահուան արհաւիրքի՛ պահերուն՝ Անսահման Սիրոյ սիրտը մեր փրկութեան գինը վճարեց...:

Յիսուս ըսաւ, “Յայրը անոր համար զիս կը սիրէ՝ վասն զի ես իմ կեանքս կուտամ՝ որպէս զի նորէն առնեմ զանիկա:” Յովհ. Ժ. 17: Այսինքն “Յայրը ձեզ շատ սիրելուն համար՝ զիս ա՛լ անելի կը սիրէ, քանզի [11] ձեզ փրկելու համար կեանքս տուի: Ինքզինքս ձեր տեղը դնելով և ձեր երաշխաւորն ըլլալով, ձեր պարտքերն ու օրինազանցութիւնները վրաս առնելով՝ իմ Յօրս անելի սիրելի դարձայ. Որովհետև՝ իմ զոհաբերութեամբս, Աստուած կրնայ, արդար մնալով, արդարացնել Յի- [12] սուսի հաւատքէն եղողը:” Յովմ. Գ. 26:

Աստուածորդի՛ն միայն կարող էր մեզ փրկել. քանզի ի՛նքը միայն՝ որ Յօրը գիրկն էր՝ կրնար յայտնել զԱնի: Ա՛ն միայն՝ որ կը ճանչնար Աստուծոյ սիրոյն բարձրութիւնն ու խորութիւնը, կարող էր ճանչցնել այդ սերը: Անկեալ մարդուն համար Քրիստոսի կատարած անսահման զոհաբերութիւ՛նը միայն կրնար կորսուած մարդկութեան հանդէպ Յօրը տածած սերն արտայայտել:

“Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը՝ մինչև իր միածին Որդին տուաւ:” Ան զԱնի տուաւ՝ ոչ միայն մարդոց մէջ ապրելու, անոնց մեղքերը կրելու և զոհուելու անոնց համար, այլ անկեալ ցեղին պարգեւեց զԱնի: Քրիստոս պէտք էր նոյնացներ ինքզինքը

մարդկութեան շահերուն և կարօտութեանցը հետ: Անիկա որ մէկ էր Յօրը հետ, հաճեցաւ անքակտելի կապերով միանալ մարդոց որդիներուն հետ: Յիսուս “Ամօթ չի սեպեր եղբայր կոչել զանոնք:” Եբր. Բ. 11: Ան մեր Չոհր, մեր Միջնորդը, մեր եղբայրն ըլլալով՝ Յօրը աթոռին առջեւ կը ներկայանայ մեր մարդկային կերպարանքով, ու ամբողջ յաւիտենականութեան մէջ պիտի մէկ ըլլայ իր փրկած մարդկութեան հետ — Որդի մարդոյ: Ու այս բոլորը՝ որպէս զի մարդը կարենար բարձրանալ մեղքին աւերումէն և ապականութենէն, կարենար ցոլացնել Աստուծոյ սերը՝ և մասնակցիլ սրբութեան ուրախութեանը:

Մեր փրկութեանը համար վճարուած գինը, մեր երկնաւոր Յօրը մեզի հա՛մար իր Որդին մահուան մատնելովն ըրած անսահման զոհաբերութիւնը՝ պետք էր որ բարձր գաղափար տար մեզի այն վիճակին վրայ որուն կրնանք հասնիլ Քրիստոսի միջոցով: Երբ ներշնչեալ առաքեալը Յովհաննէս տեսաւ կորստեան մօտ եղող մարդկութեան հանդէպ Յօ՛րը տաճած սիրոյն բարձրութիւնը, խորութիւնն ու լայնութիւնը, պաշտումով ու յարգանքով համակուեցաւ ու այդ խանդակաթ սիրոյն սաստկութիւնը մարդկային լեզուով բացատրելու անկարող զգալով ինքզինքը, կը հրաւիրէ աշխարհը՝ նկատելու զայն: “Տեսէ՛ք”, կ’ըսէ, “Հայրը ի՛նչպիսի սեր շնորհեց մեզի՝ որպէս զի մենք Աստուծոյ որդիք ըսուինք:” Ա Յովհ. Գ. 1: Ասի ի՛նչ արժէք կուտայ մարդուն: Մարդոց որդիքը՝ օրինազանցութեամբ՝ Սատանային հպատակ կը դառնան: Քրիստոսի քաւիչ պատարագին հաւատալով՝ Ադամին զաւակներն Աստուծոյ որդիք կրնան ըլլալ: Մարդկային բնութիւնն զգենլով՝ Քրիստոս կը բարձրացնէ մարդկութիւնը: Անկեալ մարդիկ, Քրիստոսի հետ հաղորդակցութեան մէջ դրուելով, կրնան իրօք արժանանալ՝ “Աստուծոյ որդիք” անունին:

[13]

Բաղդատութենէ յո՛յժ գեր ի վեր է այսպիսի սեր մը: Երկնաւոր Թագաւորին զաւակնէ՛ր ըլլալ. անգի՛ն խոստում. Ի՛նչ անսպառ նիւթ ամենախորին խոկմանց: Անքննելի սե՛րն Աստուծոյ՝ աշխարհի մը համար որ չսիրե՛ց զինքը...: Այս նիւթին խորհրդածութիւնը կը նուաճէ հոգին, կը գերէ միտքը՝ զայն Աստուծոյ կամքին հպատակեցնելով: Որքան աւելի ջանանք ճանչնալ աստուածային նկարագիրը խաչին լոյսովը, այնքան աւելի կը տեսնենք ողորմութիւն, քաղցրութիւն և ներողութիւն՝

միացած արդարութեան և իրաւանց հետ, ու այնքան աւելի
յստակօրէն կը տեսնենք անթիւ ապացոյցեր անսահման սիրոյ մը,
և կաթոգի արգահատանքի մը՝ որ կը գերազանցէ մօր մը
խանդաղատանքն իր անառակ գաւկին համար:

“Ամէն մարդկային կապ կրնայ խզուիլ,
Բարեկամ՝ բարեկամի անհաւատարմանաւ,
Մայրեր կրնան իրենց որդիքը սիրելէ դադրիլ,
Երկինք, երկիր վերջապէս տեղափոխուիլ.
Բայց ո եւ է փոփոխութիւն չի՛ կրեր
Եհովային սերը:” [22]

ՄԵՂԱԻՈՐԸ ՔՐԿՉԻ ՄԸ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻ

Մարդը՝ սկիզբէն օժտուած էր ազնիւ կարողութիւններով և հաւասարակշռեալ մտքով մը: Իր էութեամբ կատարեալ էր ան և Աստուծոյ հետ ներդաշնակ: Մաքուր էին իր խորհուրդներն, և սուրբ՝ իր դիտաւորութիւնները: Բայց՝ անհնազանդութեամբ՝ անոր կարողութիւնները վատթարացան, և եսականութիւնը սիրոյ տեղը բռնեց իր սրտին մէջ: Անոր բնութիւնը օրինազանցութեամբ ա՛յն աստիճան տկարացաւ որ՝ ալ անկարելի՛ եղաւ իրեն, իր իսկ կարողութեամբ, չարին զօրութեանը դիմադրել: Սատանային գերի դարցաւ ան, և յաւետ անոր ձեռքեուն մէջ պիտի մնար՝ եթէ Տէրը մասնաւոր կերպով չմիջամտեր: Մոլորչին նպատակն էր խափանել մարդուն ստեղծմանն ատեն Աստուծոյ ունեցած խորհուրդը, և երկիրը լեցնել աղետքով և ակերմունքով, և յետոյ՝ ցոյց տալ թէ այդ բոլոր չարիքն Աստուծոյ մարդ ստեղծելու գործին արդիւնք է:

Իր անմեղ վիճակին մէջ՝ մարդը կ'ապրեր երջանիկ հաղորդակցութեամբ մը Անոր հետ՝ “որուն մէջ ծածկուած են իմաստութեան և գիտութեան բոլոր գանձերը:” Կող. Բ. 3: Բայց ան՝ մեղքէն յետոյ՝ այլևս չէր կարող իր հաճոյքը սրբութեան մէջ գտնել, ու ջանաց պահուիլ Աստուծոյ երեսէն: Այսպէս է տակաւին չվերածնած սրտին վիճակը: Աստուծոյ սրտին հետ մի- [14] արբան չիբաբախեր ան, և ուստի Անոր հետ հաղորդակցելուն մէջ ո և է հաճոյք չի գտներ: Մեղաւորը Աստուծոյ առջեւ չէր կարող երջանիկ ըլլալ. սուրբ Էակներու ընկերակցութենէն պիտի խոյս տար ան: Եթէ իրեն թոյլ տրուէր երկինքի սեմէն մտնել, հոն պիտի ո և է հաճոյք չգտներ: Անշահախնդիր սիրոյ ոգին որ հոն կը տիրէ — ուր իւրաքանչիւր սիրտ Անսահման Սիրոյ սրտին կը համապատասխանէ — իր հոգիին ո և է զգայուն թելը չպիտի

թրթռացներ: Իր խորհուրդներն, իր շահերն ու իր շարժառիթները՝ անհամաձայն պիտի ըլլային անոնց հետ որ հիմն են հոն բնակող սրբոց գործերուն: Երկինքի մեղեդիին մեջ աններդաշնակ խազ մը պիտի ըլլար ան: Երկինք տանջավայր մը պիտի ըլլար իրեն համար. պիտի միայն բաղձար հեռանալ ներկայութենէն Ասոր՝ որ երկինքի լոյսն է, և անոր ուրախութեանց կեդրոնը: Աստուծոյ կողմէն ինքնահաճ վճիռ մը չէ որ ամբարիշտներն երկինքէն կ'արտաքսէ. անկէ դուրս կը ձգուին անոնք՝ քանզի անյարմար են անոր բնակիչներուն ընկերակցութիւնը վայելելու: Աստուծոյ փառքը անոնց համար մաշող կրակ մը պիտի ըլլար: Անոնք ուրախութեամբ պիտի բնաջինջ ըլլալ ցանկային՝ որպէս զի կարենային պահուիլ ներկայութենէն Ասոր որ մեռաւ զիրենք փրկելու համար:

Անկարելի է որ՝ մենք մեզի՝ ճողոպրիկ մեղքին խորխորատէն որուն մեջ ընկղմեր ենք: Մեր սրտերը չար են, ու մենք չենք կարող զանոնք փոխել: “Անմաքուրէն ո՞վ կրնայ մաքուր հանել. բնա՛ւ մեկը չի կրնար:” “Մարմնաւոր խորհուրդը Աստուծոյ դէմ թշնամութիւն է. վասն զի Աստուծոյ օրէնքին չի հնազանդիր, մանաւանդ չի կրնար ալ:” Յոբ ԺԴ. 4. 3. Յովմ. [15] Ը. 7: Դաստիարակութիւնը, մտաւոր մշակութիւնը, կամքին կրթութիւնը, մարդկային ջանքեր՝ իրենց ուրոյն սահմանն ունին, բայց հոս չեն կարող բան մ'ընել: Կրնան մարդուս վարքին մեջ առերեւոյթ փոփոխութիւն մը յառաջ բերել, բայց սիրտը փոխելու, կեանքին աղբերակները մաքրելու անկարող են: Մարդը մեղաւորութենէն սրբութեան փոխուելու համար՝ պէտք է որ զօրութիւն մը ներգործէ ի ներքուստ, և նորոգ կեանք մը տրուի իրեն երկինքէն: Քրիստո՛ս է ահա այդ զօրութիւնը: Ասոր շնո՛րհքը միայն կարող է կենդանացնել հոգիին անկենդան կարողութիւնները և զայն դէպ Աստուած՝ սրբութեան դարձնել: Քրկիչը կ'ըսէ, “Եթէ մարդ մը վերէն չի ծնանի,” — եթէ ան չունենայ նոր սիրտ մը, նոր ըղձանքներ, նոր դիտաւորութիւններ և նոր շարժառիթներ՝ որ զինքը նորոգ կեանքի մը առաջնորդեն, — “չի կրնար Աստուծոյ թագաւորութիւնը տեսնել:” Յովհ. Գ. 3: Աղետաբեր պատրանք մըն է այն գաղափարը թէ մարդուս կը բաւէ լոկ իր մեջ ի բնէ գտնուած բարին զարգացնել: “Շնչաւոր մարդը Աստուծոյ 3ոգիին բա- [16]

ները չընդունիր, վասն զի անոնք իրեն յիմարութիւն են. ու չի

կրնար ալ գիտնալ. քանզի հոգեւոր կերպով կը քննուին:” “Դուն մի զարմանար որ քեզի ըսի, Պետք է ձեզի նորէն ծնանիլ:” Ա Կոր. Բ. 14. Յովհ. Գ. 7: Քրիստոսի մասին գրուած է, “Կեանքը Անով էր, ու կեանքը մարդոց լոյսն էր:” “Անկէ զատ ուրիշ անուն մը չկայ երկինքին տակ մարդոց մէջ տրուած, որով կարող ըլլանք փրկուելու:” Յովհ. Ա. 4: Գործք. Դ. 12:

Չի՛ բաւեր տեսնել Աստուծոյ սիրալիր բարութիւնը, ոչ ալ Անոր նկարագրին բարեացակամութիւնն ու հայրական գորովը: Չի՛ բաւեր որոշել իր օրէնքին իմաստութիւնն ու արդարութիւնը, և տեսնել որ ան սիրոյ յաւիտենական սկզբունքին վրայ է հիմնուած: Պօղոս առաքեալ տեսաւ այս բոլորը՝ երբ աղաղակեց, “Յաւանութիւն կուտամ օրէնքին թէ բարի է.” “Օրէնքը սուրբ է, ու պատուիրանքը սուրբ և արդար ու բարի:” Բայց իր հոգիին դառնութեամբն ու յուսահատութեամբը ակելցուց, “Ես մարմնաւոր եմ, մեղքի տակ ծախուած:” Սրբութեան եւ արդարութեան կը բաղձար հասնիլ, ու զայդ իրականացնելու անզօր զգալով ինքզինքը, կ’աղաղակեր, “Ի՛նչ խղճալի մարդ եմ ես. ո՞վ զիս պիտի ազատէ այս մահացու մարմինէն:” Յովհ. Ե. 16, 12, 14, 24: Այս աղաղակն է ահա՛ զոր արձակած են ամէն տեղերու և բոլոր ժամանակներու մէջ յոգնած եւ բեռնաւոր հոգիներ: Ու ամէնուն սա պատասխանը միայն, “Ահա՛ Աստուծոյ Գառը՝ որ աշխարհի մեղքը կը վերցընէ:” Յովհ. Ա. 29:

Աստուծոյ Յոգին ջանացած է խել մը խորհրդապատկերներով լուսաբանել այս ճշմարտութիւնը և զայն յստակ կերպով պարզել անոնց որ կը բաղձան իրենց [17] մեղաւորութեան բեռը թօթափել: Երբ Յակոբ՝ իր Եսաւ եղբայրը խաբելէ վերջ՝ հեռացաւ հայրենի տունէն, ընկճուած էր իր յանցաւորութեանն զգացումին տակ: Միս միկնակ և տարագիր, բաժնուած բոլոր այն բաներէն որ կեանքը սիրելի էին դարձուցեր, իր հոգին ճնշող գլխաւոր խորհուրդն այն վախն էր թէ իր մեղքը զինքն Աստուծմէ անջատեր էր, և երկինք երես էր դարձուցեր իրմէ: Խորին տրտմութեամբ կ’երկննայ չոր գետնին վրայ, ուրիշ բան չունենալով իր շուրջը՝ բայց միայն ամայի լեռներ, և գլխուն վերն՝ աստեղազարդ երկինքը: Երբ քունը կը տանի, տարօրինակ լոյս մը աչքին կը զարնէ. և ահա՛, իր պառկած դաշտին մէջ մեծ սանդուխ մը՝ որ մինչև երկինքին դուրը ձգուած կը թուեր, և ուրկէ Աստուծոյ հրեշտակները կ’ելլէին և կ’իջնէին. մինչ՝ վերի փառքէն կը լսուեր

Աստուծոյ ձայնը որ սփոփանք և յոյս կ'աւետեր: Ահա այսպէս՝
Յակոբ գիտցավ թէ ինչ բանի պետք ունէր իր հոգին, — Քրկչի՛ մը:
Ան ուրախութեամբ և երախտագիտութեամբ տե- [18] սաւ
յայտնուած ճամբայ մը՝ որով ինքը՝ մեղաւոր մը՝ կրնար վերստին
հաղորդ ըլլալ Աստուծոյ հետ: Անոր երագին խորհրդաւոր
սանդուխը կը ներկայացնէ Յիսուսը, միա՛կ միջնորդ
հաղորդակցութեան Աստուծոյ և մարդուն միջև:

Ասի ան միւսնոյն խորհրդապատկերն է՝ որուն ակնարկեց
Յիսուս՝ Նաթանայելի հետ խօսած ատեն՝ երբ ըսաւ, “Այսուհետև
պիտի տեսնէք երկինքը բացուած՝ և Աստուծոյ հրեշտակները որ կ'
ելլեն և կ' իջնեն Որդւոյ մարդոյ վրայ:” Յովհ. Ա. 51: Մարդը՝
ապստամբելով՝ օտարացաւ Աստուծմէ. երկիրը բաժնուեցաւ
երկինքէն: Այլևս ո և է հաղորդակցութիւն անկարելի եղաւ
զանոնք բաժնող անդունդին պատճառով: Բայց Քրիստոսով՝
աշխարհ վերստին երկինքին հետ կապուեցաւ: Իր
արժանաւորութիւններովը՝ Քրիստոս կամուրջ մ'եղաւ մեղքին
բացած անդունդին վրայ, այնպէս որ սպասարկու հրեշտակներ
կրնան հաղորդակցիլ մարդուն հետ: Քրիստոս կը միացնէ անկեալ
մարդը՝ որ տկար է և անկարող, անսահման զօրութեան Աղբիւրին
հետ:

Բայց ի զո՛ւր մարդիկ յառաջդիմութիւն կ'երագեն, ի զո՛ւր
ամենայնադուզն ջանքեր կ'ընեն մարդկութիւնը բարձրացնելու՝
եթէ անոնք զանց կ'նեն անկեալ ցեղին համար յոյսի և օգնութեան
միա՛կ աղբիւրը...: “Ամէն բարի տուրք և ամէն կատարեալ
պարգեւ” (Յակ. Ա. 17) [19] Աստուծմէ է: Առանց Անոր՝ չկա՛յ
նկարագրի ճշմարիտ բարձրութիւն: Ու Աստուծոյ տանող միակ
ճամբան Քրիստոս է: “ԵՍ եմ”, կ'ըսէ, “ճամբան, ճշմարտութիւնը, և
Կեանքը. մէկը Յօրը քով չգար՝ եթէ ոչ ինծմով:” Յովհ. ԺԴ. 6:

Աստուծոյ սիրտը իր երկրաւոր զաւակներուն համար կը
խանդաղատի սիրով մը որ մահուանէ անելի զօրաւոր է: Ան իր
Որդին տալով՝ ամբողջ երկինքը շնորհեց մեզի մէկ պարգեւով:
Քրկչին կեանքը եւ մահն ու միջնորդութիւնը, հրեշտակներուն
սպասարկութիւնը, Յոգիին բարեխօսութիւնը, Յօրը ամէն բանէ
վեր և ամէն բանով գործելը, երկնաւոր Էակներուն անընդհատ
հոգածութիւնը, — այս բոլորը մարդուն համար է:

Ո՛հ, մեզի համար կատարուած սա զարմանահրաշ

գոհաբերութիւնը նկատենք յարածամ: Ձանա՛նք գնահատել բոլոր հոգածութիւնն ու կորովը զոր Երկինք կը վատնէ՝ կորսուածները վերաշահելու և գանոնք Յօրը բնակարանը վերադարձընելու համար: Աւելի զօրաւոր շարժառիթները և աւելի ազդու միջոցներ կարելի չէր գործածել. գերագանց վարձքը՝ բարի գործերու համար, երկինքի վայելքը, հրեշտակներու ընկերակցութիւնը, Աստուծոյ և Իր Որդւոյն հաղորդութիւնն ու սերը, մեր բոլոր կարողութեանց զարգացումն ու ընդարձակումը յաւիտենական բովանդակ դարերուն մէջ, — բոլոր ասոնք բաւական գրգիռ և խրախոյս չե՞ն միթէ մեզ մղելու՝ որ սրտանց սիրալիր ծառայութիւն մատուցանենք մեր Արարչին և Քրկչին:

Եւ, միւս կողմէն, Աստուծոյ դատաստանները՝ մեղքին դէմ վճռուած, անխուսափելի հատուցումը, մեր նկարագրին վատթարացումը, և վերջնա կան [20] նումը՝ ներկայացուած են Աստուծոյ խօսքին մէջ՝ Սատանային ծառայելէն մեզ զգուշացնելու համար:

Աստուծոյ ողորմութիւնը պետք չէ՞ որ յարգենք: Ի՞նչ աւելի կրնար ընել Ան: Ապա ուրեմն մեր անձերն ուղիղ յարաբերութեան մէջ դնենք Անոր հետ՝ որ մեզ անպատում սիրով սիրեց: Օգտուինք մեր ձեռքին տակ դրուած միջոցներէն, որպէս զի կարող ըլլանք Անոր պատկերին նմանիլ, և վերընդունուիլ հրեշտակներուն ընկերակցութեանը, և Յօրը և Որդւոյն միաբանութեանն ու հաղորդակցութեանը մէջ: [21]

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարդը ի՞նչպես պիտի արդարանայ Աստուծոյ առջեւը: Ինտո՞ր սրբանայ պիտի մեղաւորը: Միայն Քրիստոսի միջոցով է որ կարող ենք Աստուծոյ հետ հաշտուիլ և հասնիլ սրբութեան. բայց ի՞նչպես երթալու ենք Քրիստոսի: Ճատեր, ՊԷՆտէկոստէի օրը մեղքի համար համոզուող ամբոխին նման՝ կը հարցնեն, “Ի՞նչ ընենք:” Այդ հարցման ի պատասխան՝ Պետրոսի առաջին բառն եղաւ՝ “Ապաշխարեցէ՛ք:” Ուրիշ առթիւ. մ՛ալ, քիչ յետոյ, ըսաւ, “Ապաշխարեցէ՛ք ու դարձի եկէ՛ք, որպէս զի մեղքերնիդ ջնջուին:” Գործք. Բ. 38: Գ. 19: Ճշմարիտ ապաշխարութիւնը կը պարունակէ մեղքի համար ցաւ և անկէ դարձ մը: Մեղքէն չպիտի կրնանք հրաժարիլ յաւետ՝ մինչև որ նախ չտեսնենք անոր մեղապարտութիւնը. մինչև սրտանց չդառնանք անկէ, մեր կեանքին մէջ իրական բարեփոխութիւն յառաջ չպիտի գայ: [22]

Ճատեր կան որ չեն հասկնար ապաշխարութեան ճշմարիտ բնութիւնը: Ուրիշ շատեր ալ՝ մեղանչած ըլլալուն կը ցաւին. և նոյն իսկ արտաքուստ կը բարեփոխուին, որովհետեւ չար գործերնուն աղետաբեր հետեւանքէն կը վախնան: Բայց ասի Աստուծոյ Խօսքին համաձայն ապաշխարութիւն չէ: Այդպիսիներ աւելի իրենց գլխուն գալու տառապանքին՝ քան թէ բո՛ւն իսկ մեղքին համար է որ կ’ողբան: Ահա այդ ցաւն էր որ ունեցաւ Եսաւ՝ երբ իր անդրանկութեան իրաւանց իսպառ կորսուիլը տեսաւ: Բաղաամ, իր ճամբուն վրայ սուր ի ձեռին կեցող հրեշտակէն սարսափահար, կեանքը կորսնցնելու վախէն միայն ճանչցաւ իր յանցանքը. բայց մեղքին համար ճշմարիտ զոջում չէր ունեցածը, ոչ դիտաւորութեան փոփոխութիւն, և ոչ զգուանք՝ չարէն: Յուդա Իսկարիովտացին իր Տէրը մատնելէ վերջ՝ աղաղակեց, “Մեղա՛յ որ անմեղ արիւն մատնեցի:” Մատթ. ԻԷ, 4:

Այդ խոստովանութիւնը իր մեղապարտ հոգիին խորէն բռնի դուրս ելաւ՝ իր դատապարտութեանը ահաւոր զգացումէն և [23]

Աստուծոյ դատաստանին զարհուրելի ակնկալութենէն: Իր գլխուն գալիք աղետքները ահուդողի մատնեցին զինքը, սակայն իր հոգին մէջ խորին և սրտաբեկ կսկիծը չունէր թէ Աստուծոյ անարատ Որդին էր մատնած, եւ ուրացած՝ Իսրայելին Սուրբը: Քարաւուն, Աստուծոյ դատաստաններուն տակ ընկճուած ատեն կը ճանչնար իր մեղքը, ա՛լ անելի պատուհասներու չենթարկուելու համար, և սակայն կը սկսէր երկինքին դէմ խրոխտալ՝ պատուհասները դադրելուն պէս: Ասոնք բոլորը մեղքին հետեւանքներուն համար կ'ողբային, բայց բո՛ւն մեղքին համար չէր իրենց ցաւը:

Բայց երբ սիրտը Աստուծոյ Յոգին ազդեցութեանը տակն ըլլայ, խիղճը կ'արթննայ, ու մեղաւորը կը սկսի տեսնել Աստուծոյ օրէնքին խորութիւնն ու սրբութիւնը, օրէնք՝ որ հիմն է Անոր կառավարութեանը երկինքի մէջ և երկրի վրայ: Այն լոյսը “որ աշխարհ եկող բոլոր մարդիկը կը լուսաւորէ,” (Յովհ. Ա. 9), կը լուսաւորէ հոգին խորերը, եւ խաւարին գաղտնիքը ի վեր կը հանէ: Յայնժամ մեղքին համոզումը կը գրաւէ միտքն ու սիրտը: Մեղաւորը՝ Եհովային արդարութեանն զգացումովը կը համակուի, և՛ իր յանցաւորու- [24]

թիւնովն ու անմաքրութեամբը՝ սրտերը Քննողին առջեւ երեւնալու ահուդողովը կը բռնուի: Ան կը տեսնէ Աստուծոյ սերը, սրբութեան գեղեցկութիւնը, մաքրութեան ուրախութիւնը, և կը բաղձայ մաքրուիլ և երկինքի հետ հաղորդ ըլլալ:

Իր անկումէն յետոյ՝ Դաւիթի աղօթքը մեղքի համար ճշմարիտ ցաւին բնոյթը կը լուսաբանէ: Անոր զոջումը անկեղծ էր և խորին: Ան բնաւ ջանք չըրաւ պարտըկելու իր մեղապարտութիւնը. սպառնացող դատաստանէն փախչելու փափաքը չէր որ ներշնչեց իր աղօթքը: Դաւիթ տեսաւ իր անօրէնութեանը մեծութիւնը. իր հոգին աղտը տեսնելով՝ զգուեցաւ իր մեղքէն: Ոչ միայն թողութեան համար աղօթեց, այլ սրտի մաքրութեան համար ալ: Սրբութեան ուրախութեանը կը բաղձար, — Աստուծոյ հետ վերստին միաբան և հաղորդ ըլլալու: Ահա՛ իր հոգին աղաղակը.

—

“Երանի՛ր անոր՝ որուն յանցանքներուն թողութիւնը եղաւ, ու անոր մեղքերը ծածկուեցան:
Երանի՛ր ան մարդուն՝ որ Տէրը անօրէնութիւնը չի

սեպեր անոր,
Ու որուն հոգին մէջ նենգութիւն չկայ:”
“Ողորմէ՛ ինծի ո՛վ Աստուած՝ Քու ողորմութեանդ
համեմատ.
Քու առատ գթութեանդ համեմատ ջնջէ՛ իմ
յանցանքներս:...
Վասն զի ես կը ճանչնեմ իմ յանցաքներս, ու իմ
մեղքս միշտ իմ առջեւ է:
Չոպայի մշտիկով մաքրե՛ զիս, ու մաքուր ըլլամ. զիս
լուա՛, ու ձիւնէն ակելի ճերմակ ըլլամ:... [25] Ո՛վ
Աստուած՝ իմ մէջս մաքուր սիրտ ստեղծէ՛ եւ իմ
ներսիդիս ուղիղ հոգի նորոգէ՛:
Չիս երեսեդ մի՛ ձգեր, ու Քու Սուրբ Յոգիդ ինձմէ մի
հաներ:
Քու փրկութեանդ ցնծութի՛ւնը ինծի ետ դարձո՛ւր.
Ու կամաւոր հոգի մը թող հաստատե՛ զիս:...
Ո՛վ Աստուած՝ իմ փրկութեանս Աստուածը, փրկէ՛
զիս արիւնհեղութենէն.
Ու լեզուս ցնծութեամբ պիտի խօսի Քու
արդարութեանդ վրայով:”

(Սաղմ. ԼԲ. 1, 2: ԾԱ. 1-14:)

Այսպիսի գղջում մ'արտայայտել՝ մարդու կարողութենէն վեր է.
Քրիստոս միայն կրնայ տալ զայն. Ան որ բարձրը ելաւ՝ ու մարդոց
պարգեւներ տուաւ:

Ճիշտ հո՛ւս է որ շատեր կը սխալին, և հետեւապէս կը զրկուին
այն օգնութենէն զոր Քրիստոս կը ցանկայ շնորհել իրենց: Անոնք
կը կարծեն թէ չեն կարող իրեն գալ՝ մինչև որ նախ
չապաշխարեն, և թէ ապաշխարութիւնը իրենց մեղքերուն
թողութեանը համար պատրաստութիւնը մը կ'ըլլայ: Ճիշդ է որ
ապաշխարութիւնը կը կանխէ մեղքերու թողութիւնը. քանզի
կոտրած և խոնարհ սիրտն է միայն որ Քրկչի մը պէտքը կը զգայ:
Բայց մեղաւորը պե՞տք է սպասէ մինչև որ ապաշխարէ՝ Յիսուսի
[26] գալէ առաջ: Ապաշխարութիւնը պե՞տք է արգելք մ'ըլլայ
մեղաւորին և Քրկչին միջև:

Ա. Գիրքը բնաւ չի սորվեցներ թէ մեղաւորը պարտի
ապաշխարել՝ պատասխանելէ առաջ Քրիստոսի սա հրաւերին,

“Եկէ՛ք Ինծի՝ բոլոր յոգևած ու բեռնաւորուածներ, և ես ձեզ պիտի հանգչեցնեմ:” Մատթ. ԺԱ. 28, Քրիստոսէն ելած զօրութիւնն է՝ որ ճշմարիտ ապաշխարութեան կ’առաջնորդէ մարդը: Պետրոս այս խնդիրը պարզեց Իսրայելցոց առջև՝ երբ սա յայտարարութիւնն ըրաւ անոնց, “Աստուած զանիկա Իր աջ ձեռքովը Առաջնորդ ու Քրկիչ ըլլալու բարձրացուց՝ Իսրայելին ապաշխարութիւն և մեղքերու թողութիւն տալու:” Գործք. Ե. 31: Ինչպէս որ չենք կարող թողութիւն գտնել՝ առանց Քրիստոսի, նոյնպէս չենք կրնար ապաշխարել՝ առանց խիղճը արթնցնող Քրիստոսի Յոգիին:

Քրիստո՛ս աղբիւրն է ամէն ուղիղ դրոման: Ա՛ն է միայն որ կրնայ մեղքի դէմ թշնամութիւն դնել սրտներուս մէջ: Ծշմարտութեան և մաքրութեան համար ամէն մէկ տեսչ, մեր մեղաւորութեան մասին ամէն մէկ համոզում՝ ապացոյց մըն է թէ Իր Յոգին կը ներգործէ կոր մեր սրտերուն վրայ:

Յիսուս ըսաւ, “Ես ալ՝ երբ երկրէ բարձրանամ, ամէնն ալ Ինծի պիտի քաշեմ:” Յովի. ԺԲ. 32: Քրիստոս պետք է որ յայտնուի մեղաւորներուն՝ իբր աշխարհի մեղքերուն համար մեռնող Քրկիչ: Ու երբ նայինք Գողգոթայի խաչին վրայ գամուած Աստուծոյ Գառին, փրկութեան խորհուրդը կը սկսի յայտնուիլ մեր մտքերուն, և Աստուծոյ բարութիւնը ապաշխարութեան կ’առաջնորդէ մեզ: Մեղաւորներուն համար մեռնելով՝ Յիսուս այնպիսի սեր մը ցոյց տուաւ որ անըմբռնելի է. ու երբ [27] մեղաւորը կը տեսնէ այդ սերը, սիրտը կը շարժի, միտքը կը յափշտակուի, և հոգին զոջումով կը համակուի:

Իրա՛ւ է թէ մարդիկ երբեմն կ’ամչնան մեղաւոր ընթացքուն համար, և իրենց չար սովորութիւններէն ոմանք կը թողուն, դէպ ի Քրիստոս յարած ըլլալնուն գիտակից ըլլալէ առաջ: Բայց ամէն անգամ որ անոնք կը ջանան բարեփոխուիլ, արդարութիւն գործելու անկեղծ փափաքէ մը մղուած, Քրիստոսի զօրութիւնն է որ կը քաշէ զիրենք: Ազդեցութիւն մը՝ որուն անգիտակից են, իրենց հոգիին վրայ կը ներգործէ, ու իրենց խիղճը կ’արթննայ՝ և արտաքին վարքը կը լաւանայ: Ու երբ Քրիստոս անոնց ակնարկը դարձնէ դէպ ի Իր խաչը՝ և նայիլ տալ Անոր զոր իրենց մեղքերը ծակեցին, պատուիրանքը կը խօսի իրենց խղճին: Կեանքերնուն չարութիւնը, սրտներնուն մէջ խորապէս արմատացած մեղքը կը յայտնուի իրենց: Անոնք Քրիստոսի արդարութեանը մասին կը

սկսին խելամուտ ըլլալ՝ ու կ'աղաղակեն, “Ի՛նչ ահռելի բան է եղեր մեղքը, ըստ որում այդպիսի գոհաբերութիւն մըն է պետք եղեր՝ անոր ճիրաններէն փրկելու համար իր գոհերը: Այսչափ սեր, այսչափ տառապանք, ու այսչափ խոնարհութի՞ւն պետք է եղեր, որպէս զի չկորսուէինք մենք, այլ յաւիտենական կեանք ունենայինք:” [28]

Մեղաւորը կրնայ դիմադրել այդ սիրոյն Քրիստոսի յարիլը մերժել. բայց եթէ չընդդիմանայ, պիտի յարի Ասոր. փրկութեան խորհուրդին գիտութիւնը զինքը խաչին ոտքը պիտի ասնի՝ ապաշխարելով իր մեղքերուն համար՝ որոնք պատճառ եղան Աստուծոյ սիրելի Որդւոյն տառապանքներուն:

Աստուածային միեւնոյն Յոգին՝ որ բնութեան մէջ կը գործէ, կը խօսի մարդոց սրտերուն անբացատրելի տենչ մը ստեղծելով հոն բանի մը համար զոր անոնք չունին: Աշխարհի բաները չեն կարող գոհացնել իրենց բաղձանքը: Աստուծոյ Յոգին զանոնք կը քաջալերէ որոնելու այն բաներն որ միայն կրնան խաղաղութիւն և հանգիստ պարգեւել, — Քրիստոսի շնորհքը, սրբութեան ցնծութիւնը: Տեսանելի և անտես ազդեցութիւններով՝ մեր Քրկիչը անդադար կը ջանայ մարդոց խորհուրդները մեղքին սին ու չգոհացնող հաճոյքներէն դարձնել դէպ ի այն օրհնութիւնները զոր անոնք կրնան հիմով ձեռք բերել: Այն բոլոր հոգիներուն որոնք ի գո՛ւր կը ջանան, այս աշխարհիս ծակոտ գուբերէն խմել, աստուածային սա պատգամը կ'ուղղէի “Ո՛վ որ ծարաւ է՝ թող գայ, և ան որ կ'ուզէ՝ կենաց ջուրը ձրի առնէ:” Յայտ. ԻԲ. 17:

Ո՛վ դուն՝ որ սրտանց կը հառաչես լաւագոյն բանի մը քան ինչ որ աշխարհս կրնայ տալ, գիտցի՛ր թէ այդ հառաչդ Աստուծոյ ձայնն է՝ [29] հոգիիդ խօսող: Խնդրէ՛ Անկէ որ քեզի ապաշխարութիւն տայ, և քեզի յայտնէ Յիսուսը իր անսահման սիրովն ու կատարեալ մաքրութեամբը: Քրկչին կեանքին մէջ Աստուծոյ օրէնքին սկզբունքները — սեր առ Աստուած և առ մարդ — կատարելապէս երեւցան օրինակով: Բարութիւն և անշահախնդիր սեր, — ահա՛ աս էր իր բուն հոգին: Երբ Ասոր կը նայինք, երբ մեր Քրկչէն ճառագայթող լոյսը վրանիս կ'իյնայ, ո՛հ այն ատեն է որ կը տեսնենք մեր սրտերուն անիծապարտ մեղաւորութիւնը...:

Կրնանք՝ Նիկողեմոսի պէս՝ խաբած ըլլալ ինքզինքնիս՝ թէ մեր

կեանքը անմեղադրելի է եղած, թէ մեր բարոյական նկարագիրը մաքուր է, ու կարծել թէ պետք չունինք սրտներնիս Աստուծոյ առջեւը խոնարհեցնելու ինչպէս հասարակ մեղաւորներ. բայց երբ Քրիստոսի լոյսը ծագի՝ մեր հոգիին մէջ, պիտի տեսնենք ի՛նչքան պիղծ ենք եղեր. պիտի որոշ տեսնենք մեր շարժառիթներուն եսականութիւնը և Աստուծոյ դէմ թշնամութիւնը՝ որ մեր կեանքին իւրաքանչիւր արարքը աղտոտեր է: Յայնժամ պիտի գիտնանք որ մեր արդարութիւնը իրա՛ւ աղտոտ քուրջերու պէս է եղեր (Եսայի ԿԴ. 6), և թէ Քրիստոսի արի՛ւնը միայն կրնայ մեզ մաքրել մեղքին աղտէն, և մեր սրտերը Անոր նմանութեանը փոխակերպել: [30]

Աստուծոյ փառքին մէկ շողը, Քրիստոսի մաքրութեան մէկ նշոյլը, հոգիին խորը թափանցելով՝ ցաւագին կերպով երեւան կը հանէ պղծութեան ամէն մէկ արատ, և մարդկային նկարագրին տծելութիւնն ու թերութիւնները մերկապարանոց մէջտեղ կը հանէ: Ի յայտ կը բերէ անսուրբ ցանկութիւնները, սրտին անհաւատութիւնը, շրթներուն պղծութիւնը: Աստուծոյ օրէնքը խափանելովը՝ մեղաւորին անհնազանդութիւնը իր աչքին կը պարզուի, և իր հոգին Աստուծոյ Հոգիին խորաթափանց ազդեցութեանը տակ կը խոնարհի ու կը տառապի: Ան ինքզինքէն կը զգուի՝ Քրիստոսի մաքրամաքուր, անարատ նկարագրին ի տես:

Երբ Դանիէլ մարգարէն իրեն ղրկուած երկնաւոր պատգամաւորը շրջապատող փառքը տեսաւ, իր տկարութեանը և անկատարութեանն զգացումին տակ ընկճուեցաւ: Ու այդ հրաշալի տեսիլին իր վրայ ըրած ազդեցութիւնը նկարագրելով՝ կ'ըսէ, “Վրաս ուժ չմնաց, և իմ վայելչութիւնս ապականութեան դարձաւ, ու ա՛լ ուժ չունեցայ:” Դան. Ժ 8: Այսպէս յուզուած հոգին՝ պիտի իր եսականութիւնն ատէ, իր անձնասիրութենէն խորին զգուանք պիտի զգայ, և պիտի փնտռէ՝ Քրիստոսի արդարութիւնով՝ սրտի մաքրութիւնը որ համաձայն է Աստուծոյ օրէնքին և Քրիստոսի նկարագրին:

Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ թէ “Օրէնքին արդարութեանը կողմանէ,” — արտաքին արարքներու նկատմամբ, — “անարատ էի:” Քիլ. Գ. 6: Բայց երբ օրէնքին հոգեւոր հազամանքը որոշակի նկատի առաւ, ինքզինքը մեղաւոր տեսաւ: Օրէնքին տառէն դատելով ինքզինքը, ինչպէս կ'ընեն մարդիկ արտաքին կենցաղին

նկատմամբ, մեղքեն ետ կեցեր էր ան. բայց երբ այդ [31] օրէնքին սուրբ պատուիրանքներուն խորքը նայեցաւ՝ ու ինքզինքը տեսաւ այնպէս ինչպէս Աստուած կը տեսներ զանի, խոնարհութեամբ ծռելով իր յանցանքը խոստովանեցաւ: “Առանց օրէնքի ատեն մը կենդանի էի,” կ’ըսէ, “բայց երբ պատուիրանքը հասաւ, մեղքը ողջնցաւ ու ես մեռայ:” Զռովմ: Է, 9: Երբ օրէնքին հոգեւոր բնոյթը տեսաւ, մեղքը բու՛ն իսկ իր տգեղութեամբն երեւցաւ, ու ան այլևս կորսնցուց իր վրա լաւ կարծիքը:

Աստուած բոլոր մեղքերը ալ հաւասար չի նկատեր. Անոր առջեւը յանցաւորութեան տարբեր աստիճաններ կան՝ ինչպէս որ մարդոց առջև. բայց ի՛նչքան ալ աննշան թուի այս կամ այն յանցանքը յաչս մարդոց, ոչ մէկ մեղք պզտիկ չէ յաչս Աստուծոյ: Մարդուն դատողութիւնը մասնակի, անկատար է. բայց Աստուած իրերը կը դատէ այնպէս ինչպէս են իրօք: Գինեմուլը կ’անարգուի, և իրեն կ’ըսուի որ իր մեղքը պիտի երկինքէն զրկէ զինքը: Մինչ՝ հպարտութիւն, եսասիրութիւն և ցանկութիւն անդատապարտելի կը մնան շատ յաճախ: Բայց ասոնք մեղքեր են որ մասնաւորապէս ատելի յաչս Աստուծոյ. քանզի հակառակ են իր նկարագրին բարութեանը, այն անշահախնդիր սիրոյն՝ որ անմեղ տիեզերքին բարոյական մթնոլորտը կը կազմէ: Այն մարդը որ խոշոր [32] մեղքի մը մէջ կ’իյնայ, կրնայ իր անարգութեան և թշուառութեան զգացումն ունենալ, և հասկնալ որ պետք ունի Քրիստոսի շնորհքին. բայց հպարտութիւնը ո ու է պետք չ’զգար, այնպէս որ սրտին դռնակը կը փակէ Քրիստոսի դէմ, և այն անհուն օրհնութեանց դէմ զոր Ան տալու եկաւ:

Խեղճ մաքսաւորը որ կ’աղօթէր՝ “Աստուա՛ծ, ողորմէ՛ ինձի՛ մեղաւորիս,” Ղուկ. ԺԸ. 13, ինքզինքը կը նկատէր իբր խի՛ստ մեղաւոր մէկը, և այլք նոյնպէս մեղաւորը կը նկատէին զանի. բայց ան զգաց իր կարօտութիւնը, ու իր մեղապարտութեանն զգացումին տակ ընկճուած, ամօթահար և վշտաբեկ, Աստուծոյ առջև ներկայացաւ՝ Անկէ գթութիւն խնդրելու համար: Անոր սիրտը բաց էր՝ որպէս զի Աստուծոյ Զոգին իր շնորհացը գործը կարենար կատարել և մեղքէն ազատել զինքը: Իսկ Քարիսեցիին գոռոզ և իր անձին արդարութիւնովը տոգորուած աղօթքը ցոյց տուաւ որ անոր սիրտը փակուած էր Ս. Զոգիին ազդեցութեանը դէմ: Անիկա այնքան հեռացեր էր Աստուծմէ՛ որ այլեւս չէր տեսներ իր հոգիին աղտը՝ որ այն ատեն միայն կը յայտնուի՝ երբ

դեմ առ դեմ կը դրուի աստուածային սրբութեան կատարելութեանը: Ո և Է պետք չ'զգաց, և հետեւապէս ոչինչ չընդունեցաւ.

Եթէ մեղաւորութիւնդ կը տեսնես դուն, մի՛ սպասեր ինքզինքդ լաւագոյն ընելու: Քանի՛ քանիներ կան [33] որ կը խորհին թէ բաւական լաւ չեն Քրիստոսի գալու համար: Կը կարծես որ քու իսկ ջանքերովդ պիտի կրնա՞ս լաւագոյն դառնալ: “Միթէ կարելի՞ Է որ Եթովպացին իր մորթը, կամ ինձը իր խայտուցները փոխէ որ դուք ալ չարութիւն ընելու սորված ըլլալով՝ կարենաք աղէկութիւն ընել:” Երեմ ԺԳ 23: Մեր օգնութիւնը միայն Աստուծմէ Է: Պետք չէ սպասենք որ համոզումնիս աւելի հաստատուն դառնայ, կամ պատեհութիւնը աւելի նպաստաւոր ըլլայ, կամ աւելի սուրբ խառնուածք ունենանք: Մենք մեզմէ ոչինչ կրնանք ընել: Պետք Է Քրիստոսի երթանք այնպէս ինչպէս ենք:

Բայց ոչ ոք թող ինքզինքը չխաբէ խորհելով որ Աստուած իր մեծ սիրովն ու ողորմութեամբը իր շնորհքը մերժողներն իսկ պիտի փրկէ: Մեղքին խիստ մեղապարտութիւնը խաչին լոյսովը միայն կրնայ տեսնուիլ Անոնք որ կը պնդեն թէ Աստուած այնքան բարի Է որ մեղաւորները չի մերժեր Գողգոթային թող նային: Քանզի որովհետև ուրիշ միջոց չկար որով մարդ կարող ըլլար փրկուիլ վասն զի առանց այդ գոհաբերութեան անկարելի էր մարդկային ազգին փախչիլ մեղքին ապականիչ ազդեցութենէն, և վերստին հաղորդ ըլլա սուրբ Էակներու հետ. — որովհետև անկարելի՛ էր անոր վերստին մասնակցիլ հոգեւոր կեանքի, — ահա՛ ասոր համար էր որ Քրիստոս իր վրայ առաւ անհնազանդին մեղապարտութիւնը, և մեղաւորին տեղը տառապեցաւ: Աստուածորդւոյն սերն ու չարչարանքը և մահը բոլոր կը վկայեն մեղքին ահաւոր մեծութեանը, և կը յայտարարեն թէ անհնա՛ր Է անոր իշխանութենէն ազատիլ, և թէ չկայ ո և Է յոյս գերագոյն կեանքի մը՝ եթէ ոչ հոգիին Քրիստոսի հպատակութեամբը: [34]

Անզեղները երբեմն ինքզինքնին կ'արդարացնեն՝ Քրիստոնեայ ըլլալ դաւանողներու մասին ըսելով, “Ես ալ անոնց չափ բարի եմ: Անոնք ինձմէ աւելի անձնուրաց, ժուժկալ, կամ շրջահայեաց չեն իրենց վարմունքին մէջ: Անոնք ալ հաճոյք և գուարճութիւն կը սիրեն ինձի չափ:” Այսպէս՝ իրենց պարտականութեանը մէջ թերանալնին կը չքմեղացնեն իրենք՝

այլոց պակասութիւնները մէջ բերելով: Բայց այլոց մեղքերն ու թերութիւնները ոչ ոք պիտի չարդարացնեն. քանզի Աստուած մեզի չէ տուեր անկատար, մարդկային օրինակ մը: Աստուծոյ անարատ Որդին մեզի շնորհուած է իբր տիպար. ու անոնք որ կը գանգատին Քրիստոնեայ ըլլալ դաւանողներու ապօրէն ընթացքին մասին, իրե՛նք պարտին անբասիր կեանք մը ապրիլ, և ազնիւ ու բարի օրինակ հանդիսանալ: Եթէ այդպիսիները ըմբռներ են թէ ի՛նչ պարտի ըլլալ Քրիստոնեայ մը, այդ պարագային մէջ իրենց մեղքը աւելի ծանր եղած չըլլա՞ր. քանզի իրենք գիտեն եղեր արդարութեան ինչ ըլլալը, և սակայն չեն ուզեր կոր զայն ի գործ դնել:

Չգո՛յշ եղիր յապաղելէ: Մեղեքերեդ հրաժարելու և Յիսուսի միջոցով սրտի մաքրութիւն փնտռելու գործը մի՛ ձգձգեր: Ծիշտ հո՛ւս է որ հազարաւորներ մոլորեր են՝ իրենց յաւիտենական կորստեան երթալով: Այստեղ մարդկային կեանքին ինչքան կարճ՝ և ո՛ր աստիճան անստոյգ ըլլալուն վրայ չէ որ պիտի ծանրանամ. բայց ահաւո՛ր վտանգ մը կայ — վտանգ՝ որ շատ քիչ է հասկցուած — Աստուծոյ Յոգին պաղատող ձայնին զիջանիլը յետաձգելու և մեղքի մէջ ապրիլն ընտրելու մէջ. քանզի ա՛յդ իսկ է իրօք յապաղումը: Մեղքը, ի՛նչքան ալ աննշան համարուի, եթէ գործադրուի, յաւիտենա- [35] կան կորստեան պատճառ կ'ըլլայ: Ինչ որ չյաղթենք, պիտի մեզ յաղթէ և մեր կորուստը գործէ:

Ադամ և Եւա իրենք զիրենք համոզեցին թէ արգիլուած պտուղէն ուտելու պէս ջնջին բանէ մը այնքան աղետաբեր հետեւանքներ յառաջ չէին գար՝ ինչպէս Աստուած յայտարարած էր: Բայց այդ ջնջին բանը Աստուծոյ անփոփոխելի և սուրբ օրէնքին զանցառութիւնն էր, որ մարդը զատեց Աստուծմէ և մահը մտցուց աշխարհ, անպատու՛մ ցաւերով ողորդելով զայն: Ու դարերու ընթացքին մէջ տառապանքի շարունակական աղաղակը բարձրացաւ մեր այս երկրէն, ու բովանդակ արարչութիւնը երկունքի մէջ ըլլալով կը հեծէ՝ մարդուն անհնազանդութեան հետեւանօք: Երկինք նաև զգացած է Աստուծոյ դէմ մարդուն ապստամբութեան հետեւանքները: Գողգոթան յիշատակարան մըն է այն զարմանալի գրհաբերութեան որ հարկ եղաւ քաւելու համար աստուածային օրէնքին զանցառութիւնը: Թեթև բան չնկատենք ուրեմն մեղքը:

Իւրաքանչիւր օրինազանցութիւն, ամէն մէկ մերժում քրիստոսի շնորհքին՝ կամ անոր հանդէպ ցոյց տրուած անփութութիւնը քեզի կը հակազդէ կը խստացնէ սիրտդ, կը վատթարացնէ կամքդ, կը բթացնէ իմացողութիւնդ, ու ոչ միայն նուազ հակամետ կ'ընէ քեզ հնազանդելու այլ և նուազ կարող Աստուծոյ Ս. Յոգիին գորովագութիւնը հրաւերներուն պատասխանելու:

Շատեր խռոված խիղճերնին կը հանդարտեցնեն, այն մտքով թէ կրնան ուզած ատեննին փոխել իրենց չար ընթացքը թէ աստուածային ողորմութեան հրաւերները կրնան արհամարհել ու տակաւին ազդուիլ կրկին ու կրկին: Անոնք կը կարծեն թէ շնորհաց Յոգին արհա- [36] մարհելէ և ազդեցութիւննին Սատանային կողմը նետելէ վերջ, ահաւոր ծայրայեղութեան վայրկեանի մը՝ կրնան ընթացքնին փոխել: Բայց ատի դիւրին գործ չէ: Բովանդակ կեանքի ընթացքին մէջ ստացուած փորձառութիւնն ու դաստիարակութիւնը այնպէս կաղապարեր են նկարագիրը՝ որ շատ քիչեր կը ցանկան յայնժամ Յիսուսի պատկերն ընդունիլ:

Նո՛յն իսկ նկարագրի թերութիւն մը, մեղապարտ փափաք մը՝ որուն յամառաբար կը յարի մարդ, կրնայ՝ ժամանակի ընթացքին մէջ՝ չեզոքացնել ակետարանին բոլոր զօրութիւնը: Կանխամտածմամբ գործուած ամէն մեղք՝ կը զօրացնէ հոգիին ատելութիւնն առ Աստուած: Այն մարդը՝ որ յանդուգն անհաւատութիւն կամ տխմար անտարբերութիւն ցոյց կուտայ աստուածային ճշմարտութեան հանդէպ, իր ցանածը կը քաղէ սոսկ: Ամբողջ Ս. Գրքին մէջ չկայ ակելի ահաւոր ազդարարութիւն մը չարութիւնն առ ոչինչ գրելու դէմ՝ քան Իմաստունին հետագայ խոսքը թէ՛ “Մեղաւորը իր մեղքին չուաններովը պիտի բռնուի:” Առակ. Ե. 22:

Քրիստոս պատրաստ է մեղքէն ազատելու մեզ, բայց Ան չի բռնադատեր մեր կամքը. և եթէ յամառ օրինազանցութեամբ մեր կամքը միշտ չարին հակամետ ըլլայ, ու մենք չցանկանք ազատիլ, եթէ չուզենք ընդունիլ իր շնորհքը, ի՞նչ ակելի կարող է ընել ինք: Մենք մեզ կը կործանենք՝ յամառաբար Անոր սերը մերժելով: “Ահա հիմա՛ է ընդունելի ժամանակը. ահա հիմա՛ է փրկութեան օրը:” “Այսօր եթէ Անոր ձայնը պիտի լսէք, ձեր սրտերը մի՛

խստացնէք:” Բ կոր. 2. 2: Երբ. 9. 7, 8:

“Մարդը երեւցածին կը նայի, բայց Տէրը սրտին,” [46]

Ա Թադ Ժ2 7 — մարդկայի՛ն սրտին իր ուրախութեան և տրտմութեան հակասական յուզումներովը, — մոլար ու անառա՛կ սրտին բոյն այնքան պղծութիւններու և խաբէութեանց: Ան գիտէ անոր շարժառիթները խորհուրդներն ու դիտաւորութիւնները: Համակ աղտոտ հոգիովդ Անո՛ր գնա Սաղմոսերգուին պէս պարզէ՛ գանի Ամենատես Աչքին առջև գոչելով, “փորձէ՛ զիս՝ ո՛վ Աստուած ու գիտցի՛ր իմ սիրտս զիս քննէ՛ ու գիտցի՛ր իմ մտածմունքներս և նայէ՛ թէ արդեօք չար ճամբու մէջ եմ և զիս դէպ ի յաւիտենական ճամբան առաջնորդէ՛:” Սաղմ ԾԼԹ 23, 24:

Ճատեր մտաւոր կրօնք մը կ’ընդունին աստուած պաշտութեան կերպարանք մը՝ մինչ իրենց սիրտը չէ մաքրուած: Թող աղօթքդ ըլլայ “Ո՛վ Աստուած իմ մէջս մաքուր սիրտ ստեղծէ, և իմ ներսիդիս ուղիդ հոգի նորոգէ՛” Սաղմ ԾԱ. 10: Քու հոգիիդ հետ հաւատարմօրէն վարուէ՛: Եռանդուն և յարատեւող եղի՛ր այնպէս ինչպէս պիտի ըլլայիր եթէ մահկանացու կեանքդ վտանգի մէջ ըլլար: Ահա՛ հարց մը որ պետք է որոշուի — և յաւիտենապէ՛ս որոշուի — Աստուծոյ և քու հոգիիդ միջև: Ենթադրուած յոյս մը և ոչի՛նչ աւելի աղետաբեր պիտի ըլլայ քեզի:

Աղօթքով քննէ՛ Աստուծոյ Խօսքը Այդ Խօսքը քեզի կը յայտնէ Աստուծոյ օրնեքին ինչպէս և Յիսուսի կեանքին մէջ, մեծ սկզբունքները սրբութեան առանց որուն “ոչ մէկը պիտի տեսնէ Տէրը:” Եբր ԺԲ 14: Ան մեղքի նկատմամբ կը համոզէ և յստակօրէն փրկութեան ճամբան կը ցուցնէ: Ուշադի՛ր եղիր անոր՝ իբր Աստուծոյ ձայնին՝ հոգիիդ խօսող:

Երբ կը տեսնես մեղքին մեծութիւնը երբ կը տես [37] նես ինքզինքդ այնպէս ինչպէս ես իրօք, մի՛ յուսահատիր: Մեղաւորները փրկելու համար էր որ եկաւ Յիսուս: Ոչ թէ մենք ենք որ պիտի հաշտեցնենք զԱստուած մեզի հետ, այլ՝ — ո՛վ անքննելի սէր — “Աստուած էր որ Քրիստոսով աշխարհը Իրեն հետ հաշտեցուց:” Բ Կոր. Ե. 19: Ան գորովալի սիրովն Իրեն կը քաշէ Իր մոլորած զաւակներուն սրտերը: Չկան երկրաւոր ծնողքներ՝ որ կարենան այնքան համբերել իրենց զաւակներուն յանցանացը և պակասութեանցը որքան Աստուած կը համբերէ անոնց զորս կ’ ուզէ փրկել: Ոչ ոք պիտի կարող ըլլար աւելի՛ քաղցրութեամբ

վերաբերուիլ օրինազանցին հետ: Մարդկային շրթներ երբե՛ք չարտաբերեցին աւելի գողտր պաղատանք՝ մոլորածներուն ուղղուած: Աստուծոյ բոլոր խոստումներն ու իր բոլոր ազդարարութիւններն անպատում սիրոյ մը յայտարարութիւններն են լոկ:

Երբ Սատանան գայ քեզի ըսելու թէ մեծ մեղաւոր մըն ես դուն, Քրկչի՛դ նայէ, և Անոր արժանիքներուն մասին խօսէ՛: Անոր լոյսին նայիլդ է որ քեզի պիտի օգնէ: Ճանչցի՛ր մեղքդ, բայց ըսէ՛ թշնամիին՝ թէ “Քրիստոս Յիսուս աշխարհ եկաւ մեղաւորները փրկելու,” Ա Տիմ. Ա. 15, և թէ դուն կրնաս փրկուիլ Անոր անսահման սիրովը: Յիսուս հարցում մ՛ ըրաւ Սիմոնին՝ երկու պարտատերներու- [38] վրայօք: Մէկը պզտիկ գումար մը կը պարտեր իր տիրոջը, իսկ միւսը մեծկակ գումար մը. բայց ան՝ երկուքին ալ պարտքը շնորհեց անոնց, ու Յիսուս հարցուց Սիմոնին թէ ո՛ր պարտատերը պիտի ա՛ւելի սիրեր իր տերը: Սիմոն պատասխանեց. “Որուն որ շատ շնորհեց:” Ղուկ. Է. 43: Մենք մեծ մեղաւորներ էինք, բայց Քրիստոս մեռաւ՝ որպէս զի մեր մեղքերը ներուիին մեզի: Անոր կատարած զոհաբերութեան արժանաւորութիւնները բաւական են ներկայացուելու Զօրը՝ ի նպաստ մեզի: Անոնք որոնց շատ ներեց, պիտի աւելի սիրեն զինքն ու աւելի մօտ կենան իր աթոռին առջև՝ փառաբանելու զԱնի՝ իր սիրոյն և անսահման զոհաբերութեանը համար: Ո՛րքան աւելի լաւ ըմբռնենք Աստուծոյ սերը, ա՛յնքան աւելի լաւ պիտի հասկնանք մեղքին յանցապարտութիւնը: Երբ ըմբռնել սկսինք Քրիստոսի կատարած անսահման զոհաբերութիւնն ի նպաստ մեզի, մեր սիրտը պիտի կակղանայ և զղջումով համակուի: [39]

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իր յանցանքները ծածկողը յաջողութիւն չի գտներ. բայց զանոնք խոստովանողը ու մեկդի ձգողը ողորմութիւն կը գտնէ:” Առակ. ԻԸ. 13:

Աստուծմէ ողորմութիւն ընդունելու պայմանները պարզ, արդար և բանաւոր են: Տերը դժուարին բաներ չի պահանջեր մեզմէ՝ որպէսզի կարող ըլլանք մեր մեղքերուն թողութիւնն առնելու: Պետք չունինք երկար և տաժանելի ուխտագնացութիւններ ընելու, կամ ցաւագին ապաշխարանքներ քաշելու՝ հաճոյ ըլլալու համար երկինքի Աստուծոյն կամ քաւելու մեր անօրէնութիւնները. այլ ան որ կը խոստովանի և մեկդի կը ձգէ իր յանցանքը, ողորմութիւն կը գտնէ:

Առաքեալը կ’ ըսէ, “Ձեր յանցանքները իրարու խոստովանեցէ՛ք՝ և աղօ՛թք ըրեք իրարու համար որպէսզի բժշկուիք:” Յակ. Ե. 16: Մեղքերնիդ խոստովանեցէ՛ք Աստուծոյ, որ միայն կրնայ ներել զանոնք, և ձեր յանցանքները իրարու: Եթէ բարեկամդ կամ դրացիդ ցաւցուցեր ես, պետք է ճանչնաս յանցանքդ ու անոր պարտականութիւնն է առատապէս [40] ներել քեզի: Ու յետոյ՝ պարտիս ներում խնդրել Աստուծմէ, քանզի վիրաւորած եղբայրդ Անոր սեփականութիւնն է, ու անոր չարիք ընելովդ մեղանջեցիր իր Արարչին և Քրկչին դէմ: Ու պարագադ կը ներկայացնես միակ ճշմարիտ Միջնորդին, մեր մեծ Քահանայապետին առջև՝ որ “ամէն կերպով փորձը առած է մեզի նման՝ բայց առանց մեղքի,” և որ “մեր տկարութիւններուն կը կարեկցի,” Եբր. Դ. 15, եւ կարող է “ամէն անօրէնութենէ մաքրել մեզ:”

Անոնք որ իրենց հոգիները չեն խոնարհեցուցած Աստուծոյ առջև՝ յանցանքին ճանչնալով, տակաւին չեն կատարած ընդունելութեան առաջին պայմանը: Եթէ փորձարկած չենք այն

ապաշխարութիւնը որ զղջալու բան չէ, և ճշմարիտ խոնարհութեամբ ու կոտրած ոգիով չենք խոստովանած մեղքերնիս՝ ատելով մեր անօրէնութիւնը, ճշմարտապէս մեղքերու թողութիւն չենք խնդրած երբեք, եւ եթէ չենք խնդրած երբեք, Աստուծոյ խաղաղութիւնը չենք գտած բնաւ: Միակ պատճառը թէ ինչո՞ւ չենք ամեն մեր անցեալ մեղքերուն թողութիւնը, սա է որ չենք ուզեր մեր սրտերը խոնարհեցնել և հնազանդիլ ճշմարտութեան խօսքին պայմաններուն: Շատ որոշ հրահանգներ են տրուած այս խնդրոյն նկատմամբ: Մեղքերու խոստովանութիւնը, հրապարակային ըլլայ թէ առանձին, պէտք է սրտանց ըլլայ և համարձակօրէն արտայայտուի: Մեղաւորին սրտէն բռնի դուրս գալու չէ ան: Անհոգ կամ [41] անտարբեր կերպով մը պէտք չէ ըլլայ, ոչ ալ խլուի այնպիսի անձերէ որոնք չեն ճանչցած մեղքին ատելի հանգամանքը: Յոգիին խորերէն պոռթկացող խոստովանութիւնը՝ անշուշտ կը հասնի անսահման գթութեան Աստուծոյն: Սաղմոսերգուն կ'ըսէ, “Տերը մօտ է ան ամենուն որոնց սիրտը կոտրած է, և հոգիով խոնարհածները կ'ապրեցնէ:” Սաղմ. ԼԴ. 18:

Ճշմարիտ խոստովանութիւնը մասնաւոր հանգամանք մը ունի, և ինքնուրոյն մեղքեր կը ճանչնայ: Այդ մեղքերը կրնան այնպիսի բնոյթ մ' ունենալ՝ որ պէտք է Աստուծոյ առջև տարուին միայն. կրնան այնպիսի յանցանքներ ըլլալ՝ որ պէտք է խոստովանուին անո՛նց որ վնաս են կրած անոնցմով. կամ կրնան հրապարակային հանգամանք ունենալ՝ ու յայնժամ հրապարակաւ պէտք է խոստովանուին անոնք: Բայց ամէն խոստովանութիւն պէտք է որոշ ըլլայ ու շեշտակի, ճանչնալով բո՛ւն այն մեղքերը որոնց համար յանցաւոր է մարդ:

Սամուէլի օրով՝ Իսրայելացիք հեռացան Աստուծմէ: Մեղքերնուն հետեւանքները կը կրէին անոնք, քանզի կորուսեր էին Աստուծոյ վրայ իրենց հաւատքը, կորուսեր՝ իրենց ազգը կառավարելու համար Անոր զօրութիւնն ու իմաստութիւնը ճանչնալու կարողութիւննին, վստահութիւննին վերուցեր էին Իր դատը պաշտպանելու և արդարացնելու կարողութեանը վրայէն: Տիեզերքին մեծ Վեհապետէն երես դարձուցին անոնք, ու ցանկացին զիրենք շրջապատող ազգերուն պէս կառավարուիլ: Խաղաղութիւն գտնելէ առաջ՝ սա որոշ խոստովանութիւնն ըրին, “Մեր ամէն մեղքերուն վրայ աս չարութիւնն ալ ակելցուցինք որ

մեզի թագաւոր մը ուզեցինք:” Ա Թագ. ԺԲ. 19: Պետք էր խոստովանելին [42] բո՛ւն այն մեղքը որուն նկատմամբ համոզուեր էին անոնք: Ապերախտութիւննին կը ճնշեր իրենց հոգին և զիրենք կը բաժներ Աստուծմէ:

Առանց անկեղծ զղջումի և բարեփոխման խոստովանութիւն մը պիտի երբէք ընդունելի չըլլայ Աստուծոյ: Պետք է արմատական փոփոխութիւն տեղի ունենայ մարդուս կեանքին մէջ. պետք է մեկդի ընել ամէն ինչ որ անհաճոյ է Աստուծոյ: Ահա՛ այս պիտի ըլլայ մեղքին համար ճշմարիտ ցաւին հետեւանքը: Մեր կողմէն կատարուելիք գործը յստակօրէն պարզուած է մեզի, “Լուացուեցէ՛ք, մաքրուեցէ՛ք. Իմ աչքերուս առջեւէն ձեր չար գործքերը մեկդի՛ ըրէք. չարութիւն գործելէն դադարեցէ՛ք, բարութի՛ւն ընել սորվեցէք. իրաւունքը փնտռեցէ՛ք, զրկուածին ուղղութի՛ւն ըրէք, որբին դատաստանը տեսէ՛ք ու որբեւայրիին դատը պաշտպանեցէ՛ք:” Ես. Ա. 16, 17: “Երբ ամբարիշտը գրաւը ետ տայ, ու յափշտակածը հատուցանէ, և անօրէնութիւն չընելով կենաց կանոններուն համեմատ քալէ, անիկա անշուշտ պիտի ապրի, պիտի չմեռնի:” Եզեկ. ԼԳ. 15: Պօղոս առաքեալ՝ զղջման գործին մասին խօսելով՝ կ’ըսէ, “Դուք որ Աստուծոյ ուզածին պէս տրտմեցաք, ձեր մէջը ո՛րչափ ջանք գործեց, ո՛րչափ չքմեղութիւն, ո՛րչափ սրտմտութիւն, ո՛րչափ վախ, ո՛րչափ բաղձանք, ո՛րչափ նախանձաւորութիւն, ո՛րչափ վրեժխնդրութիւն: Ամէն կերպով ինքզինքիդ ցուցուցիք թէ այդ բանին մէջ մաքուր էք:” Բ Կոր. Է. 11:

Երբ մեղքը ընդարմացուցեր է բարոյական ըմբռնումները, մեղաւորը այլեւս չ’որոշեր իր նկարագրին թերութիւնները, ոչ ալ իր գործած չարիքին ծանրութիւնը կ’ըմբռնէ. ու եթէ Ս. Յոգիին համոզիչ զօրու- [43]

թեանը չհպատակի, ան իր մեղքին նկատմամբ մասնակի կուրութեան մէջ կը մնայ: Անոր խոստովանութիւններն անկեղծ ու ճշմարիտ չեն: Ան ամէն անգամ որ յանցանք մը կը խոստովանի, իր չար ընթացքը չքմեղացնել կը փութայ, յայտարարելով որ եթէ այլ և այլ պարագաներ չըլլային, պիտի չըներ այս կամ այն բանը՝ որուն համար կը յանդիմանուի:

Երբ Ադամ և Եւա արգիլեալ պտուղէն կերան, ամօթի և վախի զգացումով համակուեցան: Միակ մտածումը զոր անոնք ունեցան նախ՝ այն էր թէ ի՛նչպէս չքմեղացնելին իրենց մեղքը և

խոսափելին մահուան ահաբեկիչ վճիռն է: Երբ Տերը իրենց մեղքին մասին հարցուց, Ադամ պատասխանեց, յանցանքը —մասամբ Աստուծոյ և մասամբ իր կենսակցին վրա ձգելով, “Ան կնիկը որ ինձի հետ ըլլալու տուիր, ան ինձի տուաւ ծառն՝ ու ես կերայ:” Կինն ալ՝ իր կարգին՝ յանցանքը օձին վրայ նետեց՝ ըսելով, “Օձը խափեց զիս՝ ու ես կերայ:” Ծննդ. Գ. 12, 13: Ինչո՞ւ օձը ստեղծեցիր, ինչո՞ւ թոյլ տուիր որ դրախտը գայ: Ահա՛ ասոնք էին իր մեղքին չքմեղացման մէջ մուծուած հարցումները, Աստուծոյ վրայ ձգելով այսպէս՝ իրենց անկմանը պատասխանատուութիւնը: Ինքնարդարացման ոգին՝ ստուրթեան հօրը սրտին մէջ ծագում առաւ և Ադամին բոլոր տղայոց և աղջկանց քով կը գտնուի: Այս տեսակ խոստովանութիւններ Աստուածային Յոգիէն չեն ներշնչուած, և ընդունելի պիտի չըլլան Աստուծոյ: Ճշմարիտ ապաշխարութիւնը մարդը պիտի մղէ իր վրայ առնելու իր յանցանքը և գայն ճանչնալու առանց խաբէութեան և կեղծաւորութեան: Խեղճ մաքսաւորին նման, չհամարձակելով երկինք վերցնել իր աչքերը, պիտի աղաղակէ, [44]

“Աստուած՝ ողորմէ՛ ինձի՝ մեղաւորիս.” ու անոնք որ կը ճանչնան յանցանքնին, պիտի արդարանան, քանզի Յիսուս Իր արեանն արժանաւորութիւնովը պիտի միջնորդէ ապաշխարող հոգիին համար: Աստուծոյ Խօսքին մէջ ճշմարիտ ապաշխարութեան և խոնարհութեան օրինակները կը յայտնեն խոստովանութեան ոգի մը՝ որուն մէջ մեղքը չքմեղացնելու կամ ինքնարդարացման ճիգ չի տեսնուիր բնաւ: Պօղոս առաքեալ ինքզինքն արդարացնելու ջանք չըրաւ ամենեւին. ան իր մեղքը կը նկարագրէ ամենամութ գոյներու տակ, ամենադոյզն ճիգ մ’իսկ չընելով՝ իր յանցանքը թեթեւցնելու համար: Կ’ըսէ, “Քահանայապետերէն իշխանութիւն առած՝ սուրբերէն շատերը բանտարկեցի և անոնց սպաննուած ատենը ես հաւանութիւն տուի: Եւ բոլոր ժողովարաններուն մէջ շատ անգամ զանոնք պատժելով՝ կը բռնադատէի որ հայիոյնն. ու անոնց դէմ կատղած՝ մինչև օտար քաղաքները կը հալածէի:” Գործք ԻԶ. 10, 11: Ու չի վարանիր յայտարարելու թէ՛ “Քրիստոս Յիսուս աշխարհ եկաւ մեղաւորները փրկելու՝ որոնց գլուխը ես եմ:” Ա Տիմ. Ա. 15:

Ճշմարիտ զղջումով համակուած խոնարհ ու կոտորած սիրտը պիտի գնահատէ Աստուծոյ սերը և Գողգոթային գինը, ու ինչպէս որդի մը խոստովանի սիրելի հօր մը, այնպէս ալ ճշմարտապէս

ապաշխարող մեղաւորն իր բոլոր մեղքերը պիտի Աստուծոյ առջև
բերէ: Ու գրուած է որ՝ “Եթէ խոստովանինք մեղքերնիս,
հաւատարիմ ու արդար է Անիկա՝ մեր մեղքերուն թողութիւն
տալու, ու մեզ բոլոր անիրաւութենէ սրբելու:” Ա Յովհ. Ա. 19: [45]

ՆՈՒՒՐՈՒՄ

Աստուծոյ խոստումն է՝ “Չիս պիտի փնտռէք և պիտի գտնէք, երբ ձեր բոլոր սրտովը փնտռէք զիս:” Երեմ. ԻԹ. 13:

Պէտք է որ մեր սիրտը բոլորովին Աստուծոյ տանք, ապա թէ ոչ մեր մէջ բնաւ տեղի չի կրնար ունենալ ան փոփոխութիւնը որով Ասոր նմանութեանը պիտի վերանորոգուիք: Բնութեամբ մենք օտարացած ենք Աստուծմէ: Ս. Յոգին սա տեսակ խօսքերով կը նկարագրէ մեր վիճակը, “Յանցանքներու և մեղքերու մէջ մեռած.” “բոլոր գլուխը հիւանդ, ու բոլոր սիրտը մարած է.” “բնաւ ողջ տեղ չկայ:” Սատանային որոգայթէն բռնուած ենք՝ “իր կամքին ծառայելու:” Եփ. Բ. 1. Ես. 5, 6: Բ Տիմ. Բ. 26: Աստուած կը ցանկայ բժշկել մեզ, ազատել մեզ: Բայց որովհետև ասի ամբողջական փոխակերպութիւնը մը կը պահանջէ, վերանորոգում մը մեր համակ բնութեանը, պէտք է որ մենք բոլորովին Ասոր յանձնենք: [46]

Եսին դէմ պայքարը ամենամեծն է որ երբեք մղուած ըլլայ: Որպէս զի իր անձը բոլորովին Աստուծոյ կամքին հպատակեցնէ, մարդ կռուելու պէտք ունի. բայց իր հոգին պարտի Աստուծոյ հնազանդիլ՝ սրբութեամբ նորոգուիլ կարենալէ առաջ: Աստուծոյ կառավարութիւնը հիմնուած չէ՝ ինչպէս Սատանան կ'ուզէ ցոյց տալ՝ կոյր հպատակութեան մը և անխորհուրդ վերհսկումի մը վրայ: Ան մտքին և խղճին կոչ կ'ընէ. “Յիմա եկէ՛ք վիճաբանի՛նք:” Ես. Ա. 18: Ահա հրաւերը զոր Արարիչը կ'ուղղէ իր ստեղծած եակներուն: Աստուած չի բռնադատեր իր արարածոց կամքը: Ան չէ կարող ընդունիլ մեծարանք մը որ յօժարամտաբար և իմաստնօրէն չի մատուցուիր: Լո՛կ բռնի հնազանդութիւն մը պիտի արգիլէր մտքի և նկարագրի ամէն ճշմարիտ զարգացում, պարզապէս մեքենայի մը վերածելով զմարդ: Այդպէս չէ Արարչին նպատակը: Ան կը ցանկայ որ մարդը, իր արարիչ զօրութեանը գլուխ-գործոցը, հասնի՝ որքան կարելի է՝ ամենաբարձր

զարգացման: Մեր առջև կը դնէ բարձրութիւնն երանութեան՝ որուն կ'ուզէ որ հասնինք իր շնորհքով: Մեզ կը հրաւիրէ անձերնիս իրեն յանձնել՝ որպէս զի իր կամքը կարենայ կատարել մեր մէջ: Մեզի կը մնայ ընտրել մեղքին ծառայութենէն ազատումը, մասնակցելու համար Աստուծոյ յանձնելով, պարտինք՝ ի հարկէ՝ թողուլ ամէն ինչ որ մեզ Անկէ կը բաժնէ: Ասոր համար որ Քրկիչը կ'ըսէ, “Ձեր մէջէն ամէն մէկը եթէ իր բոլոր ստացուածքէն ետ չկենայ, չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ:” Ղուկ. ԺԴ. 33: Պետք մէկդի թողուլ ամէն ինչ որ կրնայ մեր [47] սիրտը հեռացնել Աստուծմէ: Մամոնան շատերու կուռքն է դարձած: Արծաթասիրութիւնը, հարստութեանց ցանկութիւնը՝ ոսկի շղթաներ են՝ զանոնք Սատանային կապող: Այլք՝ համբաւն ու աշխարհային պատիւը կը պաշտեն: Անձնասիրաբար կեանք վարելն ու պատասխանատուութենէ զերծ ապրիլը այլոց կուռքն է: Չենք կարող կէս մը Տերոջն ու կէս մը աշխարհիկն ըլլալ: Աստուծոյ զաւակները չենք դառնար մինչև որ բոլորովին Անոր չյանձնուինք: Կան մարդիկ որ կը կարծեն զԱստուած պաշտել, մինչդեռ իրենց անձնական ջանքերուն կը վստահին Աստուծոյ օրէնքին հնազանդելու, ուղիղ նկարագիր մը կազմելու և իրենց փրկութիւնն ապահովելու համար: Սրտերնին չէ շարժած Քրիստոսի սիրոյն խորին մէկ զգացումէն, բայց անոնք կը ջանան Քրիստոնէական կեանքի պարտականութիւնները կատարել՝ որպէս թէ Աստուած ատի կը պահանջէ իրենցմէ՝ որպէս զի երկինքը շահին: Այդպիսի կրօնք մը ոչինչ չ'արժեր երբ Քրիստոս բնակի մարդու սրտին մէջ, հոգին իր սիրովն ու իրեն հետ հաղորդ ըլլալու ուրախութեամբն այնպէս պիտի համակուի որ Անոր պիտի յարի. ու Անոր վրայ մտածելով՝ եսը պիտի մոռցուի: Մեր առ Քրիստոս պիտի գործելու շարժառիթն ըլլայ: Աստուծոյ ստիպող սերը զգացողները չեն հարցներ թէ Անոր պահանջները գոհացնելու համար ո՞րքան քիչ բան կրնան տալ, ոչ ալ հետամուտ կ'ըլլան Քրիստոնէական կեանքին ամենացած աստիճանը փնտռելու, այլ կը ջանան իրենց Քրկչին [48] կամքին կատարեալ համաձայնութեանը հասնիլ: Անոնք ամէն ինչ կը թողուն յօժարակամ, և իրենց փնտռած առարկային արժեքին համեմատական հետաքրքրութիւն մը ցոյց կուտան: Առանց այդ խորունկ սիրոյն Քրիստոս դաւանիլը սոսկ սնամէջ շատախօսութիւն, չոր ձեւակերպութիւն և յոգնեցուցիչ

աշխատութիւն է:

Կը զգա՞ս արդեօք թէ ամէն ինչ Քրիստոսի թողուլը մեծ գոհողութիւն մըն է: Սա հարցո՛ւմն ըրե դուն քեզի, “Քրիստոս ի՞նչ է տուած ինծի համար:” Աստուածորդին ամէն ինչ տուաւ — կեանք, սէր և տառապանք — մեր փրկութեանը համար: Ու կարելի՞ է որ մենք, այդպիսի մեծ սիրոյ մը անարժան առարկաներ, մեր սրտերը հեռու պահենք Անկէ: Մեր կեանքին մեջ ամէն վայրկեան Անոր շնորհացը օրհնութիւններուն ենք մասնակցեր, ու բո՛ւն իսկ այս պատճառով չենք կարող կատարելապէս ըմբռնել խորութիւնը տգիտութեան և թշուառութեան ուրկէ փրկուեցանք: Կրնա՞նք նայիլ Անոր՝ զոր մեր մեղքերը խոցեցին, և դեռ ուզենք արհամարհել իր բոլոր սերն ու զոհաբերութիւնը: Քառաց Տերոջը անհուն խոնարհութիւնը նկատելով պե՞տք է տրտնջենք՝ որովհետև կեանքը կրնանք մտնել միմիայն պայքարելով և անձերնիս խոնարհեցնելով:

Ճատ մը հպարտ սրտերու հարցումն է, “Ի՞նչ պէտք [49] է ինծի գոջալ և խոնարհիլ՝ Աստուծմէ ընդունուելուս վստահութիւնը կարենալ ունենալէ առաջ: Խնդրե՛մ՝ Յիսուսի դարձո՛ւր նայուածքդ: Ամմեղ էր Ան, և՛ ատկէ աւելի՛ երկինքի Իշխանն էր Ան. բայց ի սեր մարդկութեան՝ Ինքզինքը մեղաւոր սեպեց: “Յանցաւորներուն հետ սեպուեցաւ, ու շատերուն մեղքը վերցուց ու յանցաւորներուն համար միջնորդութիւն ըրաւ:” Ես. ԾԳ. 12:

Բայց ի՞նչ թողուցած կ'ըլլանք երբ ամէն ինչ տանք: — Մեղքով պղծուած սիրտ մըն է որ Յիսուսի կուտանք, որպէս զի Ան մաքրե և սրբե՛ զանի իր արիւնովն ու փրկէ աննման սիրովը: Եւ դեռ մարդուս դժո՛ւար կուգայ ամէն ինչ թողուլ...: Ես ամօ՞թ կը զգամ այդ նկատմամբ լսել, ամօ՞թ կհամարեմ գրել...:

Աստուած մեզմէ չի պահանջեր թողուլ բան մը զոր պահել մեզի համար խիստ օգտակար է: Ամէն ինչ որ Ան կ'ընէ, իր գաւակներուն բարւոյն համար է: Իցի՛ւ թէ բոլոր անոնք որ Քրիստոսը չեն ընտրած, կարող ըլլային ըմբռնել թէ Ան անհունապէս լաւագոյն բաներ ունի իրենց պարգեւելու քան ինչ որ իրենք անձերնուն համար կը փնտռեն: Մարդ իր անձին ամենամեծ վնաս և անիրաւութիւն ըրած կ'ըլլայ՝ երբ Աստուծոյ կամքին հակառակ խորհի կամ գործէ: Ո և է ճշմարիտ ուրախութիւն չի կրնար գտնուիլ այն ճամբուան վրայ՝ որ

արգիլուած է Անկէ որ գիտէ թէ ո՛րն է լաւագոյնը, և որ ամէն ինչ ի բարին կը տնօրինէ իր արարածոյ համար: Օրինազանցութեան ճամբան թշուառութեան և կործանման ճանապարհն է:

Մեծ սխալ մըն է ենթադրել թէ Աստուած կ'ախորժի իր գաւակներուն տառապիլը տեսնել: Բովանդակ [50] երկինք մարդուն երջանկութեանը կը շահագրգռուի: Մեր եկնաւոր Յայրը իր արարածոց ոչ մէկուն առջև չի խափաներ ուրախութեան միջոցները: Աստուածային պահանջումները մեզ կը հրաւիրեն հրաժարիլ այն բաներէն որոնք տառապանք և յուսախաբութիւն կը պատճառեն մեզի, և որոնք մեր առջև կը փակեն երջանկութեան և երկինքի դուռը: Աշխարհի Քրկիչը կ'ընդունի մարդիկը այնպէս ինչպէս են իրօք, իրենց բոլոր կարողութիւններովն, անկատարութիւններովն ու տկարութեամբը. ու Ան ոչ միայն պիտի մեղքէ մաքրէ և իր արիւնովը փրկութիւն շնորհէ, այլ պիտի գոհացում տայ սրտի բաղձանքներուն բոլոր անոնց որ կը հաւանին իր լուծը կրել և իր բեռը տանիլ: Անոր նպատակն է խաղաղութիւն և հանգիստ հաղորդել բոլոր անոնց որ իրեն կուզան կենաց հացին համար: Ան մեզմէ կը պահանջէ կատարել միայն այն պարտականութիւնները որոնք մեր քայլերը պիտի առաջնորդեն երանութեանց բարձրութիւններու որոնց երբէք չէ կարող հասնիլ անհնազանդը: Հոգիին ճշմարիտ, ուրախալի կեանքն է իր մէջ կազմուած ունենալ Քրիստոսը՝ փառաց յոյսը:

Շատեր՝ կը հարցնեն՝ “Ի՞նչպէս ես գիս Աստուծոյ յանձնեմ:” Կը ցանկաս դուն քեզ Անոր յանձնել, բայց տկար ես բարոյապէս, տարակոյսին գերի դարձած, ու մեղաւոր կեանքիդ սովորութիւններովը կը կառավարուիս: Խոստումներդ և որոշումներդ աւագէ չուաններու կը նմանին: Չես կարող իշխել մտածումներուդ, դրդումներուդ և իղծերուդ վրայ: Խոստմնազանցութիւններուդ և վրիպած յանձնառութեանցդ գիտակցութիւնը կը տկարացնէ անկեղծութեանդ վրայ ունեցած վստահութիւնդ, և զգալ կուտայ քեզի թէ Աստուած չէ կարող [51] ընդունիլ քեզ. բայց պետք չէ յուսահատիս դուն: Կամքի ճշմարիտ ուժն է զոր հասկնալու պետք ունիս: Ա՛յս է մարդուն բնութեանը մէջ կառավարիչ զօրութիւնը, այսինքն որոշելու կամ ընտրելու կարողութիւնը: Ամէն ինչ կամքին ուղիղ գործելէն կախում ունի: Ընտրելու կարողութիւնը Աստուած է տուեր մարդոց, իրենց կը

մնայ զայն մարգել: Չես կարող փոխել սիրտդ, չես կարող` դուն քեզմէ` Աստուծոյ տալ անոր խանդաղատանքը. բայց կրնաս զինքը պաշտելն ընտրել: Կրնաս Անոր տալ կամքդ, յետոյ Ան պիտի գործէ քու մէջդ կամենալը և ընելը Իր հաճութեանը համեմատ: Այսպէս` համակ բնութիւնդ Քրիստոսի Յոգիին ազդեցութեանը տակ պիտի դրուի. զգացումներդ Անոր վրայ պիտի կեդրոնանան, խորհուրդներդ համաձայն պիտի ըլլան Անոր հետ:

Բարութեան և սրբութեան բաղձանքներ ունենալդ աղէկ. բայց եթէ այդչափով գոհ ըլլաս դուն, բանի մը պիտի չծառայեն անոնք: Շատեր պիտի կորսուին, յուսալով և փափաքելով հանդերձ Քրիստոնեայ ըլլալ: Անոնք կամքերնին Աստուծոյ հպատակեցնելու կետին չեն հասնիլ: Քրիստոնեայ ըլլալ չեն ընտրեր հիմա:

Կամքին ուղիդ գործածութեամբը` կատարեալ փոփոխութիւն մը կրնայ յառաջ գալ կեանքիդ մէջ: Քրիստոսի հպատակեցնելով կամքդ, դուն քեզ կը կցորդես այն զօրութեան հետ որ վեր է ամեն իշխանութիւններէ և պետութիւններէ: Վերէն քեզի զօրութիւն պիտի հաղորդուի` հաստատուն պահելու համար քեզ, ու այսպէս` միշտ Աստուծոյ յանձնելով ինքզինքդ, պիտի կարող ըլլաս ապրիլ նոր կեանքը` որ է հաւատքի կեանքը: [52]

ՀԱԻԱՏՔ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Խիղճդ Ս. Հոգիէն արթննալուն պէս՝ կը սկսիս տեսնել մեղքին պժգալի բնութիւնը, անոր զօրութիւնը, յանցապարտութիւնը և յառաջ բերած աղետները, ու ա՛լ գարշանօք կը նայիս անոր: Կը զգաս որ մեղքը բաժներ է քեզ Աստուծմէ, թէ չարին իշխանութեան գերի ես դարձեր: Ո՛րքան աւելի ջանք ընես ազատելու, ա՛յնքան աւելի կը զգաս անկարողութիւնդ: Շարժառիթներդ անմաքուր են. պիղծ է և սիրտդ: Կը տեսնես որ կեանքդ եսասիրութեամբ և մեղքով է համակուեր: Կը բաղձաս թողութիւն գտնել, մաքրուի, ազատ ըլլալ: Աստուծոյ հետ ներդաշնակ ըլլալու և Աստուծոյ նմանելու համար ի՞նչ կարող ես ընել:

Քեզի պէտք եղածը խաղաղութիւն է, — երկինքի թողութիւնն ու խաղաղութիւնը և սերը հոգիիդ մէջ: Ստակով չես կարող գնել զայն, ձեռք ձգել, իմաստութիւնը չի կրնար հասնիլ անոր: Երբէք չես կարող յուսալ՝ քու իսկ ջանքերովդ՝ ձեռք անցունել զայն: Բայց Աստուած քեզի կը շնորհէ զայն իբր պարգև՝ “առանց ստակի և առանց գնոյ:” Ես ԾԵ. 1: Քո՛ւկդ է, եթէ միայն ուզես ձեռքդ երկնցնել ու պինդ բռնել զայն: Տերը կ’ըսէ, “Եթէ ձեր մեղքերը կրկնակի կարմիրի պէս են, ձիւնի պէս ճերմակ պիտի [53] ըլլան. եթէ որդան կարմիրի պէս են, ասրի պէս պիտի ճերմկնան:” Ես. Ա. 18: “Ձեզի նոր սիրտ պիտի տամ, ու ձեր ներսիդին նոր հոգի պիտի դնեմ:” Եզեկ. Լ2. 26:

Մեղքերդ խոստովանեցար, ու սրտանց մէկդի ձգեցիր զանոնք: Որոշեցիր ինքզինքդ Աստուծոյ տալ: Հիմա Աստուծոյ գնա՛, և խնդրէ՛ հրմէ որ լուայ մեղքերդ և քեզի նոր սիրտ մը տայ: Ու յետոյ՝ հաւատա՛ որ ան կը կատարէ զայդ՝ քանզի խոստացեր է: Ասի այն դասն է զոր Յիսուս սորվեցուց՝ երբ երկրի վրայ էր, թէ պէտք է հաւատանք որ կ’առնենք Աստուծոյ մեզի խոստացած պարգեւը՝ և

թէ մերն է ան: Յիսուս կը բժշկէր հիւանդութիւնները բոլոր անոնց որ կը հաւատային իր զօրութեանը. Ան կ'օգնէր անոնց՝ տեսանելի բաներու մէջ, որպէսզի իր վրայ վստահութիւն ունենային անտեսանելի բաներու համար. ու այսպէս՝ զանոնք կ'առաջնորդէր հաւատալու թէ ինք իշխանութիւն ունէր մեղքերու թողութիւն տալու: Ահա՛ ինչ որ Ան յստակօրէն յայտարարեց՝ անդամալոյծը բժշկած ատեն “Որպէս զի գիտնաք թէ Որդին մարդոյ. իշխանութիւն ունի երկրի վրայ մեղքերու թողութիւն տալու, (ան ատեն անդամալոյծին ըսաւ), Ելի՛ր, մահիճդ ա՛ռ ու տո՛ւնդ գնա:” Մատթ. Թ. 6: Յովհաննէս ակետարանիչն ալ այսպէս կ'ըսէ՝ Քրիստոսի հրաշքներուն վրայ խօսելով, “Ասոնք գրուեցան որ հաւատաք թէ Յիսուսը Քրիստոսն է, և որ հաւատալով կեանք ունենաք Ասոր անունովը” Յովհ. Ի. 31:

Ս. Գրքին պարզ պատմութենէն թէ ի՛նչպէս Յիսուս հիւանդը բժշկեց, կրնանք սորվիլ ի՛նչպէս պետք է հաւատալ Ասոր՝ մեղքերու թողութեան համար: Բեթհեզդայի անդամալոյծին պատմութիւնը նկատի առնենք: Խեղճ հիւանդը անօգնական էր մնացեր. երեսուն և [54] ութը տարիէ ի վեր չէր գործածած իր սրունքները: Այսուհանդերձ Յիսուս հրամայեց Ասոր, “Ելի՛ր, մահիճդ ա՛ռ ու քալէ՛:” Յիւանդը կարող էր ըսել, “Տէ՛ր, եթէ կ'ուզես զիս բժշկել, պիտի հնազանդիմ Քու խօսքիդ:” Բայց ո՛չ, ան հաւատաց Քրիստոսի խօսքին, հաւատաց թէ բժշկուած էր, ու մէկէն ճիգ մ'ըրաւ. կամեցաւ քալել, ու քալեց: Քրիստոսի ըսածին պէս ըրաւ, ու Աստուած զօրութիւն տուաւ անոր: Մարդը կատարելապէս բժշկուեցաւ:

Նմանապէս մեղաւոր մըն ես դուն: Չես կրնար քալել անցեալ մեղքերդ, չես կարող փոխել սիրտդ ու սրբացնել ինքզինքդ: Բայց Աստուած կը խոստանայ այս բոլորն ընել քեզի համար Քրիստոսի միջոցով: Հաւատա՛ այդ խոստումին: Խոստովանէ՛ մեղքերդ, և Աստուծո՛յ յանձնէ ինքզինքդ: Ասոր ծառայելու կա՛մք ըրէ. Ասի ընելուդ պէս, Աստուած պիտի իր խօսքը կատարէ քեզի: Եթէ կը հաւատաս խոստումին, — եթէ կը հաւատաս որ մեղքերդ ներուած են քեզի ու մաքրուած ես դուն, — [55] Աստուած կ'իրականացնէ հաւատքդ. բժշկուած ես, չիշդ ինչպէս Յիսուս անդամալոյծին կարողութիւն տուաւ քալելու՝ երբ մարդը հաւատաց թէ բժշկուած էր: Ասի այսպէս է եթէ կը հաւատաս ասոր:

Բժշկուած ըլլալդ զգալու մի՛ սպասեր, այլ ըսէ՛, “Կը հաւատամ, այսպէս է, ոչ թէ որովհետև կը զգամ զայդ, այլ քանզի Աստուած խոստացեր է:”

Յիսուս կ’ըսէ, “Ինչ բան որ աղօթքով կը խնդրէք, հաւատացէք թէ պիտի առնէք ու պիտի ըլլայ ձեզի:” Մարկ. ԺԱ. 24: Այս խոստումը պայման մը ունի, — այն է թէ Աստուծոյ կամքին համեմատ պետք է խնդրենք: Բայց Աստուծոյ կամքը մեզ մեղքէն մաքրել է. մեզ իր զաւակներն ընել ու մեզ կարող ընել սուրբ կեանք մ’ապրելու: Ուստի կրնանք այդ օրհնութիւնները խնդրել, ու հաւատալ թէ կ’առնենք զանոնք, և շնորհակալ ըլլալ Աստուծոյ որ առինք զանսնք: Մեր առանձնաշնորհումն է Յիսուսի դիմել ու մաքրուիլ, և օրէնքին առջեւը կենալ առանց ամօթահարութեան և խղճի խայթի: “Իսկ արդ դատապարտութիւն չկայ Քրիստոս Յիսուսով եղողներուն որոնք մարմնաւոր կերպով չեն վարուիր, այլ հոգեւոր կերպով:” Զռովմ. Ը. 1:

Այսուհետև դուն քու անձիդ տերը չես. գնով ծախու առնուեցար: “Չէ թէ ապականացու արծաթով կամ ոսկիով փրկուեցաք,... այլ Քրիստոսի պատուական արիւնովը՝ որպէս թէ ամբիժ ու անարատ գառի մը:” Ա. Պետ. Ա. 18, 19: Աստուծոյ հաւատալուդ այս պարզ արար- [56] քով՝ Ս. Զոգին սրտիդ մէջ նոր կեանք մըն է ծնուցեր: Այլեւս դուն նորածին մանուկ մըն ես Աստուծոյ ընտանիքին մէջ, ու Ան քեզի կը սիրէ՝ ինչպէս կը սիրէ իր Որդին:

Հիմա որ դուն քեզ Յիսուսի տուիր, այլեւս ետ մի՛ դառնար, Անկէ մի՛ բաժնուիր, այլ օր ըստ օրէ ըսէ՛, “Ես Քրիստոսինն եմ. ինքզինքս Անոր եմ տուեր.” ու խնդրէ՛ Անկէ որ իր Զոգին տայ քեզի, ու իր շնորհքովը պահէ քեզ: Ինչպէս որ ինքզինքդ Աստուծո տալով ու Անոր հաւատալով է որ իր զաւակը կը դառնաս, այնպէս ալ պետք է Անոր մէջ ապրիս: Առաքեալը կ’ըսէ, “Ինչպէս որ ընդունեցաք Յիսուս Քրիստոս Տէրը, Ան՝վ քալեցէք:” Կող. Բ. 6:

Կան մարդիկ որ կը կարծեն թէ պարտին փորձի ենթարկուիլ՝ և ապացուցանել Տէրոջը թէ բարեփոխուած են՝ Անոր օրհնութիւնը կարենալ հայցել առաջ: Բայց անոնք նոյն իսկ հիմա՛ կարող են հայցել Աստուծոյ օրհնութիւնը: Առանց Անոր շնորհքիքն և Քրիստոսի Զոգիին ի՞նչպէս պիտի կրնան օգնել իրենց տկարութիւններուն, կամ չարին դիմադրել: Յիսուս կ’ուզէ որ իրեն

գանք այնպես ինչպես ենք, մեղաւոր, անօգնական, բոլորովին հրմէ կախեալ: Կրնանք Անոր գալ մեր բոլոր տկարութիւններովը, մեր յիմարութիւններովն ու մեղաւորութեամբը, և իր ոտքն իյնալ զոջումով: Անոր փառքն է իր սիրոյ թելերովը շրջապատել մեզ, մեր վերքերը կապել և ամեն անմաքրութենէ մաքրել մեզ:

Յո՛ւս է որ հազարաւորներ կը սխալին. չեն հաւատար որ Յիսուս կը ներէ իրենց՝ անձնապէս, անհատապէս: Աստուծոյ խօսքին չեն վստահիր: Պայմաններն ընդունողնե՛րը միայն գիտեն թէ ամեն մեղքի համար [57] ձրիապէս թողութիւն կը տրուի: Մեկդի՛ ըրէ դուն այն կասկածը թէ Աստուծոյ խոստումները քեզի չեն պատկանիր: Անոնք իւրաքանչիւր ապաշխարող օրինազանցի համար են: Քրիստոսի միջոցով զօրութիւն և շնորհք հայթայթուած են հրեշտակներու ձեռքով հաղորդուելու ամեն մեկ հաւատացեալ հոգիի: Ոչ ոք այնքան մեղաւոր է որ կարող չըլլայ զօրութիւն, մաքրութիւն և արդարութիւն գտնել Յիսուսի մէջ որ մեռաւ ամենուս համար: Ան կը սպասէ որ մեր վրայէն հանէ մեղքով արատաւորուած ու աղտոտած հանդերձները, և մեզի հագցնէ արդարութեան սպիտակ պատմութեանները. կը հրաւիրէ մեզ ապրիլ, և ոչ մեռնիլ:

Աստուած մեզի հետ չի վարուիր այնպէս ինչպէս մահկանացու մարդիկ կը վարուին իրարու հետ: Անոր խորհուրդները՝ ողորմութեան, սիրոյ և ամենագոյտր կարեկցութեան խորհուրդներ են: Ան կ'ըսէ, “Թող ամբարիշտը իր ճամբայէն՝ ու անօրէն մարդը իր խորհուրդներէն հրաժարի և Տէրոջը դառնայ, ու Անիկա պիտի ողորմի անոր. ու մեր Աստուծոյն՝ քանզի Անիկա անոր պէս [58] կը ներէ:” “Քու յանցանքներդ մեզի պէս, ու քու մեղքերդ ամպի պէս ջնջեցի:” Ես. ԾԵ. 7. ԽԴ. 22:

“Մեռնողին մեռնիլը չեմ ուզեր, կ'ըսէ Տէր Եհովան. ուստի դարձե՛ք ու ապրեցե՛ք:” Եզեկ. ԺԸ. 32: Սատանան միշտ պատրաստ է մեզմէ խլելու Աստուծոյ օրհնեալ խոստումները: Ան կը ցանկայ մեր հոգիէն կորզել յոյսի ամեն նշոյլ և լոյսի ամեն շող. բայց պետք չէ անոր թոյլ տաս զայդ ընել: Ականջ մի՛ տար փորձիչին, այլ ըսէ՛, “Յիսուս մեռաւ՝ որպէս զի ես ապրիմ: Ան կը սիրէ զիս՝ և չ'ուզեր որ կորսուիմ: Գթած Յայր մը ունիմ երկնաւոր. ու թեպէտ չարաչար գործածեցի իր սերը, թէն վատնեցի ինծի պարգեւած օրհնութիւնները, պիտի ելլեմ երթամ իմ Յօրս՝ ու ըսեմ,

Մեղանչեցի Երկինքին դեմ ու Քու առջեւ, և ա՛լ արժանի չեմ Քու որդիդ ըսուելու. զիս Քու վարձկաններուդ մեկուն պես ըրե՛:” Առակը քեզի կ’ըսէ թէ ի՛նչպես պիտի ընդունուի մոլորեալը. “Մինչդեռ ինքը շատ հեռու էր, իր հայրը տեսաւ զանիկս, ու գուրջ շարժեցաւ, և վագելով՝ անոր պարանոցին վրայ ինկաւ ու համբուրեց զանիկա:” Ղուկ. ԺԵ. 18-20:

Բայց նո՛յն իսկ այս առակը, ինքնին յուզիչ և սրբ- [59] տաշարժ, անզօր կը մնայ արտայայտելու երկնաւոր Յօրը անսահման գուրջ: Տէրը իր մարգարէին միջոցով կը յայտարարէ, “Քեզ յաւիտենանակ սիրով սիրեցի. անոր համար ողորմութեամբ քեզ կանչեցի:” Երեմ. ԼԱ. 3: Մինչդեռ մեղաւորը՝ Յօրը տունէն հեռու՝ օտար երկրի մէջ կը փճացնէ իր ունեցածը, Յօրը սիրտը կը մորմոքի՝ անոր համար. ու Աստուծոյ դառնալու ամէն բաղձանք որ հոգիին մէջը կ’արթնայ, Անոր Յոգիին գորովագութիւնը հրաւերն է որ կը պաղատի՛, կ’աղերսէ՛, դէպ ի Յօրը սիրոյ սիտը քաշելով մալորեալը:

Ս. Գրքին առատ խոստումները աչքիդ առջև ունենալով՝ դեռ կրնաս տարակոյսին տեղի տալ: Կրնաս հաւատալ թէ երբ խեղճ մեղաւորը անձկայ դարձի գալ, ու բաղձայ մեկդի ձգել իր մեղքերը. Տէրը խստօրէն արգիլէ զանի զղջումով իր ոտքերում նետուելէ: Յեռո՛ւ քեզմէ այդպիսի խորհուրդներ: Ոչի՛նչ կարող է աւելի վնասել հոգիիդ քան այդպիսի աննպաստ գաղափար կազմել մեր երկնաւոր Յօրը նկատմամբ: Ան մեղքը կ’ատէ, բայց կը սիրէ մեղաւորը, ու հնքզինքը տուաւ յանձին Քրիստոսի, որպէս զի ամէն անոնք որ ուզեն կարող ըլլան փրկուիլ և յաւերժական երանութիւն ունենալ փառաց թագաւորութեանը մէջ: Կարելի՞ էր գործածել լեզու մը աւելի ազդու և աւելի գորովալի քան այն զոր հնքն ընտրեց արտայայտելու համար հանդէպ մեզի տաճած իր սէրը: Ան կը յայտարարէ, [60] “Միթէ կինը իր կաթնկեր մանուկը կրնա՞յ մոռնալ, այնպէս որ իր որովայնին ծննդեանը վրայ չգթայ. թէն անոնք մոռնան, բայց ես քեզ պիտի չմոռնամ:” Ես. ԽԹ. 15:

Վեր նայե՛, ո՛վ դուն որ կը տարակուսիս և կը դողաս. քանզի Յիսուս կ’ապրի միջնորդութիւն ընելու մեզի համար: Ծնորհակա՛լ եղիր Աստուծոյ իր սիրելի Որդւոյն պարգեւին համար, ու աղօթե՛ որ Ան ի զուր մեռած չըլլայ քեզի համար: Ս. Յոգին քե՛զ կը հրաւիրէ այսօր: Յիսուսի՛ եկուր բոլոր սրտովդ, ու պիտի կրնաս

Անոր օրհնութիւնը խնդրել:

Խոստումները կարդացած ատենդ՝ յիշէ՛ որ անոնք արտահայտութիւնն են անճառելի սիրոյ և գթութեան: Անսահման Սիրոյ մեծ սիրտը դէպ ի մեղաւորը կը ձգտի անհո՛ւն գթով: “Ան՛ով փրկութիւն ունինք մենք Իր արեանը միջոցով. մեղքի թողութիւնը:” Եփես. Ա. 7: Այո՛, միայն հաւատա՛ որ Աստուած է օգնականդ: Ան կը ցանկայ Իր բարոյական պատկերը վերանորոգել մարդուն մէջ: Երբ Անոր մօտենաս խոստովանութեամբ և զղջումով, Ինքն ալ քեզի պիտի մօտենայ ողորմութիւնով և թողութեամբ: [61]

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՑՈՅՑԸ

Եթե մեկը Քրիստոսի մէջ է, անիկա նոր ստեղծուած մըն է. հիւները անցան, և ահա ամէն բան նոր եղաւ:” Բ Կորն. Ե. 17:

Մարդ մը թերեւս անկարող ըլլայ ըսել իր դարձի գալուստ ճիշդ ատենը կամ տեղը, կամ անոր բոլոր պարագաները նկարագրել մի առ մի. բայց ատի չի հաստատեր որ դարձի եկած չըլլայ ան: Քրիստոս ըսաւ Նիկողեմոսին, “Յովը ո՛ր որ ուզէ՝ կը փչէ, և անոր ձայնը կը լսես, բայց չես գիտեր ուրկէ՛ կուգայ կամ ո՛ւր, կ’երթայ. այսպէս ալ է այն ամէնը որ Յոգիէն կը ծնանի:” Յովհ. Գ. 8: Ինչպէս է հովը, որ չերեւար, բայց որուն արդիւնքները յստակօրէն կը տեսնուին և կը զգացուին, այսպէս է և Աստուծոյ Յոգին՝ իր ներգործութեամբը մարդկային սրտին վրայ: Վերածնիչ [62] այն զօրութիւնը, զոր ոչ ոք կարող է տեսնել, նորոգ կեանք մը կը ծնուցանէ հոգիին մէջ. նոր եակ մը կը ստեղծէ Աստուծոյ պատկերին պէս:

Մինչ Ս. Յոգիին գործը լռին է և անզգալի, իր արդիւնքները բացայայտ են: Եթե սիրտը նորոգուեր է Աստուծոյ Յոգիէն, կեանքը պիտի վկայէ այդ մասին: Թեպէտս մենք ոչինչ կարող չենք ընել մեր սրտերը փոխելու կամ Աստուծոյ հետ հաշտուելու համար. թեպէտ մենք մեզի կամ մեր բարի գործերուն բնա՛ւ պետք չէ վստահինք, մեր կեանքը պիտի յայտնէ թէ Աստուծոյ Յոգին կը բնակի կոր մեր մէջ: Քոփոխութիւն մը պիտի տեսնուի՝ նկարագրին, սովորութիւններուն և զբաղմունքներուն մէջ: Ատոնց անցեալին և ներկային միջև եղած հակապատկերը պիտի յստակ ըլլայ և որոշ: Նկարագիրը կը յայտնուի՝ ոչ թէ պատահական բարի կամ չար գործքերէ, այլ սովորական խօսքերու կամ գործերու ձգտումէն:

Ճիշդ է որ մարդ կարող է առերեւոյթ կիրթ վարմունք

մ'ունենալ՝ առանց Քրիստոսի վերանորոգիչ զօրութեանը:
Ազդեցիկ ըլլալու փառասիրութիւնը և իր նմաններէն յարգուելու
տենչը կրնան բարեկարգ կեանք մը յառաջ բերել:
Անձնապատուութիւնը կրնայ գէշ բաներէ ետ կեցնել մեզ:
Անձնասէր սիրտ մը կրնայ վեհանձն գործեր կատարել: Արդ ի՞նչ
միջոցով կարելի պիտի ըլլայ մեզի՝ որոշել որո՞ւ կողմը կը
գտնուինք:

Ո՞վ ունի մեր սիրտը: Որո՞ւ հետ են մեր խորհուրդները: Որո՞ւ
մասին կը սիրենք խօսիլ: Որո՞ւ նկատմամբ կը տածենք մեր
ամենաջերմ գուրգուրանքն ու մեր ամենալաւ կորովները: Եթէ
Քրիստոսին ենք մենք, մեր մտածումներն Ասոր հետ են. ու մեր
ամենաքաղցր [63] խորհրդածութիւններն Ասոր նկատմամբ են:
Անո՛րը կը նկատենք ամէն ինչ որ ունինք և ենք: Կը բաղձանք իր
պատկերին նմանիլ, իր հոգին շնչել, իր կամքը կատարել և
հաճելի ըլլալ Ասոր՝ ամէն բանի մէջ:

Ասոնք որ Քրիստոս Յիսուսով նոր ստեղծուածներ կը դառնան,
Յոգիին պտուղը պիտի ցոյց տան, “սէր, խնդութիւն,
խաղաղութիւն, երկայնմտութիւն, բարութիւն, հաւատարմութիւն,
հեզութիւն, ժուժկալութիւն:” Գաղ. Ե. 22, 23: Այլեւս նախկին
ցանկութիւններուն համեմատ պիտի չքալեն անոնք, այլ
Աստուածորդոյն հաւատքովը իր քայլերուն պիտի հետեւին, իր
նկարագիրը պիտի ցոլացնեն, ու պիտի իրենք զիրենք մաքրեն
ինչպէս որ Անիկա մաքուր է: Այն բաները՝ զոր ատենով կ'ատէին,
հիմա կը սիրեն. և այն բաները՝ զոր երբեմն կը սիրէին, հիմա
կ'ատեն: Գոռոզն ու ամբարտաւանը կը դառնայ հեզ և
խոնարհ: Սնամիտն ու իշխանականը կ'ըլլայ լուրջ և
քաղցրաբարոյ: Գինեմուլը՝ ժուժկալ, և խառնակեացը՝ մաքուր
կ'ըլլայ: Աշխարհի սին սովորութիւններն ու նորաձեւութիւնները
մէկդի կը թողուին: Քրիստոնեայք “արտաքին զարդ”ը չեն
փնտռեր, այլ “սրտին ծածուկ մարդը, անկեղծութիւնով հեզ ու
հանդարտ հոգիին զարդը:” Ա. Պետ. Գ. 3, 4:

Ճշմարիտ ապաշխարութիւնն այն է որ բարենորոգում յառաջ
կը բերէ: Երբ մեղաւորը գրաւը ետ տայ, [64] յափշտակածը
հատուցանէ, իր մեղքերը խոստովանի, և զԱստուած ու իր
նմանները սիրէ, յայնժամ կրնայ վըստահ ըլլալ որ մահէն կեանքի
փոխուած է:

Երբ, իբր մուրեղալ ու մեղապարտ Էակներ, Քրիստոսի գանք՝ և իր ներող շնորհքին հաղորդ ըլլանք, սեր կը բոխի սրտերնուս մէջ: Յայնժամ ամէն ծանրութիւն մեզի թեթել կուգայ. քանզի քաղցր Է Քրիստոսի դրած լուծը: Պարտականութիւնը՝ ուրախութիւնը կը դառնայ, և գոհողութիւնը՝ հաճոյք: Այն ճամբան որ առաջ խաւարամած կը թուէր, կ'ողողուի Արդարութեան Արեգակին ճաճանչներովը:

Քրիստոսի նկարագրին սիրելիութիւնը պիտի տեսնուի իր հետեւողներուն քով: Ան իր հաճոյքը Աստուծոյ կամքը կատարելու մէջ կը գտներ: Սեր առ Աստուած, և նախանձաւորութիւն Անոր փառքին համար, — ահա՛ ասոնք էին մեր Քրկչին կեանքին երկու գլխաւոր ազդակները: Սերն էր որ կը գեղեցկացներ և կ'ազնուացներ Անոր բոլոր [65] գործերը: Սերը Աստուծմէ Է: Չվերածնած սիրտը չէ կարող ծնուցանել կամ արտադրել զայն: Ան կը գտնուի միայն այն սրտին մէջ ու Յիսուս կը թագաւորէ: “Մենք կը սիրենք, քանզի առաջ Ան մեզ սիրեց:” Ա. Յովհ. Դ. 19: Աստուածային շնորհքով վերանորոգուած սրտին մէջ՝ սերը բոլոր գործքերուն պատճառն է: Ան կը բարեփոխէ նկարագիրը, կը կառավարէ շարժառիթները, կ'իշխէ կիրքերուն վրայ, կը նուաճէ թշնամութիւնը, և կ'ազնուացնէ զգացումները: Այդ սերը՝ հոգիին մէջ սնուցուելով՝ կը քաղցրացնէ կեանքը, և ազնուացուցիչ ազդեցութիւն մը կը սփռէ իր շուրջը:

Երկու սխալներ կան որոնց դեմ Աստուծոյ զաւակները — մանաւանդ անոնք, որ նոր կ'ապաւինին Անոր շնորհքին — մասնաւորապէս պարտին զգոյշ կենալ: Առաջինը, որուն վրայ արդէն ծանրացանք, իրենց գործերուն նայիլն է, վստահելով բանի մը զոր անոնք կրնան ընել՝ Աստուծոյ հետ հաշտուելու համար: Ո՛վ որ ջանք կ'ընէ սուրբ ըլլալ ի՛ր իսկ գործերով՝ օրէնքը պահելով, անկարելիութեան մը կը ձեռնարկէ: Ամէն ինչ որ մարդ կրնայ ընել առանց Քրիստոսի՝ եսասիրութեամբ և մեղքով Է ապականած: Քրիստոսի շնորհքն է միայն՝ հաւատքի միջոցով՝ որ մեզ կրնայ սրբացնել:

Միւս ոչ նուազ վտանգաւոր սխալն ալ այն է որ Քրիստոսի հաւատալով՝ մարդիկ Աստուծոյ օրէնքը պահելէն ազատ կը կացուցուին. և թէ քանի որ հաւատքով Քրիստոսի շնորհքին հաղորդ կ'ըլլանք, մեր գործերը ո և է առնչութիւն չունին մեր

փրկութեանը հետ:

Բայց հոս պետք է նկատի առնեն որ հնազանդութիւնը լոկ արտաքին հաճոյակատարութիւն մը չէ, այլ սիրոյ ծառայութիւն մը: Աստուծոյ օրէնքը բուն իսկ [66] իր բնութեանը արտայայտութիւնն է, սիրոյ մեծ սկզբունքին մարմնացումը, և հետեւապէս հիմը Անոր կառավարութեան երկինքի մէջ և երկրի վրայ: Եթէ մեր սրտերը վերանորոգուած են Աստուծոյ նմանութեամբը, եթէ աստուածային սերը հաստատուեր է մեր հոգիին մէջ, ո՞չ ապաքէն Աստուծոյ օրէնքը պիտի գործադրենք մեր կեանքին մէջ: Երբ սիրոյ սկզբունքը հաստատուի սրտին մէջ, երբ մարդ վերանորոգուի զինքը Ստեղծողին պատկերին պէս, նոր ուխտին խոստումը պիտի կատարուի, “Իմ օրէնքներս անոնց սրտին մէջ պիտի դնեմ, ու անոնց մտքին մէջ պիտի գրեմ զանոնք:” Եբր. Ժ. 16: Ու եթէ օրէնքը գրուած է սրտին մէջ, ո՞չ ապաքէն պիտի կանոնաւորէ կեանքը: Հնազանդութիւնը — սիրոյ ծառայութիւնը և հպատակութիւնը — ճշմարիտ նշանն է աշակերտութեան: Ս. Գիրքը կ’ըսէ, “Աս է Աստուծոյ սերը որ Անոր պատուիրանքները պահենք:” “Ան որ կ’ըսէ թէ Ես զԱնիկա ճանչցայ, ու Անոր պատուիրանքները չի պահեր, ստախոս է, ու անոր մէջ ճշմարտութիւն չկայ:” Ա. Յովհ. Ե. 3. Բ. 4: Քոխանակ մարդը ազատ կացուցանելու հնազանդութենէ, հաւատքն է՝ ու միայն հաւատքը՝ որ մեզ հաղորդ կ’ընէ Քրիստոսի շնորհքին. ու այդ շնորհքն ալ մեզ կարող կ’ընէ հնազանդելու:

Մեր հնազանդութիւնովը չէ որ փրկութիւն կը ստանանք. քանզի փրկութիւնը Աստուծոյ ձրի պարգեւն է, որ հաւատքով կը ստացուի: Բայց հնազանդութիւնը հաւատքին պտուղն է: “Գիտեք որ Անիկա անոր համար յայտնուեցաւ որ մեր մեղքերը վերցնէ, ու իր մէջ մեղք չկայ: Ամեն ով որ Անոր մէջ կը կենայ՝ մեղք չի գործեր. ան որ մեղք կը գործէ, զԱնիկա տեսած չէ ու [67] զԱնիկա ճանչցած չէ:” Ա. Յովհ. Գ. 5, 6: Ահա՛ բուն փորձաքարը: Եթէ Քրիստոսի մէջ կենանք, եթէ Աստուծոյ սերը մեր մէջ բնակի, մեր զգացումները, մեր խորհուրդները, մեր գործերը՝ համաձայն պիտի ըլլան Աստուծոյ կամքին հետ որ արտայայտուած է իր սուրբ օրէնքին պատուիրանքներուն մէջ: “Որդեակներ, մեկը ձեզ չխաբէ. ան որ արդարութիւն կը գործէ, արդար է, ինչպէս որ Անիկա արդար է:” Ա. Յովհ. Գ. 7: Արդարութիւնը կը սահմանուի կանոնովն Աստուծոյ սուրբ օրէնքին, ինչպէս արտայայտուած է

Սիևայի վրայ տրուած տասը պատուիրանքներուն մէջ:

Քրիստոսի վրայ եղած անուանական այն հաւատքը որ մարդիկն ազատ կը կացուցանէ Աստուծոյ հնազանդելու պարտաւորութենէն, հաւատք չէ, այլ յանձնապաստանութիւն: “Դուք շնորհքով փրկուած էք, հաւատքի միջոցով:” Բայց “հաւատքը, եթէ հետը գործ չունենայ, ըստ ինքեան մեռած է:” Եփ. Բ. 8. Յակ. Բ, 17: Յիսուս՝ աշխարհ գալէ առաջ՝ ըսաւ իր մասին, “Ո՛վ Աստուած, Քու կամքդ կատարելու փափաքեցայ, ու Քու օրէնքդ իմ ներսիդիս է:” Ու երկինք համբառնալէն անմիջապէս առաջ նորէն յայտարարեց, “Ես իմ Զօրս պատուիրանքները պահեցի, ու Անոր սիրոյն մէջ կեցեր եմ:” Գիրքը կ’ըսէ, “Ասով գիտենք թէ զԱնիկա կը ճանչնանք եթէ Անոր մէջ կը բնակի, այնպէս պէտք է քալէ՝ ինչպէս որ Անիկա քալեց:” Յովի. ԺԵ. 10. Ս. Յովի. Բ. 3-6: “Քրիստոս ալ մեզի համար չարչարուեցաւ, ու մեզի օրինակ մը թողուց՝ որպէսզի իր շաւիղներուն հետեւինք:” Ա Պետ. Բ. 21:

Յաւիտենական կեանքի պայմաններն այսօր են ինչ [68] որ եղած են միշտ, — ինչ որ էին Եդեմի մէջ, մեր նախաձնողաց անկումէն առաջ, — կատարեալ հնազանդութիւն Աստուծոյ օրէնքին, կատարեալ արդարութիւն: Եթէ յաւիտենական կեանքը ուրիշ ու է պայմանով շնորհուէր, յայնժամ բովանդակ տիեզերքին երջանկութիւնը պիտի վտանգուէր: Դուռ պիտի բացուէր մեղքին համար, իր բոլոր աղետներովն ու թշուառութիւններովն ի միասին, որոնք պիտի յաւերժանային:

Ադամին համար հնար էր՝ իր անկումէն առաջ արդար նկարագիր մը կազմել՝ Աստուծոյ օրէնքին հնազանդելով: Բայց ան չըրաւ զայդ, ու իր մեղքին պատճառով՝ մեր բնութիւնները վատթարացան, և մենք անկարող ենք ինքզինքնիս արդարացնել: Մեղաւոր ու պիղծ ըլլալով՝ չենք կարող կատարելապէս հնազանդիլ սուրբ օրէնքի մը: Մենք մեզմէ չունինք արդարութիւն որով կարող ըլլանք Աստուծոյ օրէնքին պահանջումները գոհացնել: Բայց Քրիստոս մեզի համար ազատման միջոց մըն է պատրաստած: Ան երկրի վրայ ապրեցաւ՝ միեւնոյն նեղութեանց մէջտեղը որոնց մենք կը հանդիպենք. ու ապրեցաւ՝ առանց մեղանչելու: Մեզի համար մեռաւ, ու հիմայ կ’առաջարկէ մեր մեղքերն իր վրայ առնել, և իր արդարութիւնը մեզի տալ: Եթէ դուն

քեզ Անոր տաս, և զինքն ընդունիս իբր քու Քրկիչդ, յայնժամ, ի՛նչքան ալ մեղապարտ եղած ըլլայ կեանքդ, Անոր սիրոյն համար արդար կը սեպուլիս դուն: Քրիստոսի նկարագիրը քու նկարագրիդ տեղը կը բռնէ, ու դուն Աստուծոյ առջեւը կ'ընդունուիս բնաւ չմեղանչածի պէս:

Աւելի՛ն կայ. Քրիստոս կը փոխէ սիրտդ. անոր մէջ կը բնակի հաւատքի միջոցով: Քրիստոսի հետ այս կապակցութիւնդ պահէ՛ դուն հաւատքով, ու միշտ Անո՛ր [69] յանձնէ կամքդ, ու որքան ատեն որ ասի ընես դուն, Ան քու մէջդ պիտի ներգործէ կամենալը և ընելը իր հաճութեանը համեմատ: Ուստի կրնաս ըսել, “Ես որ հիմա մարմինովս կ'ապրիմ, Աստուծոյ Որդւոյն հաւատքովը կ'ապրիմ, Ան որ զիս սիրեց, ու իր անձը մատնեց ինձի համար:” Գաղ. Բ. 20: Այսպէս ըսաւ Յիսուս իր աշակերտներուն, “Չէ թէ դուք էք որ կը խօսիք, այլ ձեր Յօրը Յոգին՝ որ ձեր ներսիդին կը խօսի:” Մատթ. Ժ. 20: Արդ, քու մէջդ ներգործող Քրիստոսի հետ միեւնոյն ոգին պիտի ցոյց տաս, և միեւնոյն գործերը գործես, — գործեր արդարութեան, և գործեր հնազանդութեան:

Ուրեմն մեր մէջ ոչինչ ունինք որով կարենանք պարծենալ: Հպարտանալու ո և է տեղ չունինք: Մեր յոյսին միակ հիմը Քրիստոսի արդարութեան մէջ է՝ որ մեզի կը սեպուլի, և այն արդարութեան մէձ՝ որ յառաջ կուգայ Յոգիին մեր մէջ և մեր միջոցով գործելովը:

Երբ հաւատքի մասին կը խօսինք, զանազանութիւն մը կայ զոր պէտք է ի մտի ունենանք: Տեսակ մը դաւանանք կայ՝ որ բոլորովին կը տարբերի հաւատքէն: Աստուծոյ գոյութիւնն ու զօրութիւնը, Անոր խօսքին ճշմարտութիւնը՝ այնպիսի իրողութիւններ են որ նոյն իսկ Սատանան և իր հրեշտակները չեն կարող իրապէս ուրանալ: Ս. Գիրքը կ'ըսէ որ “Դեւերն ալ կը հաւատան և կը սարսափին:” Յակ. Բ. 10: Բայց ատի հաւատք չէ: Բուն հաւատքը — այն որ սիրով ի գործ կը դրուի և կը մաքրէ հոգին — ոչ միայն Աստուծոյ խօսքը կը դաւանի, այլ Անոր կամքին կը հպատակի. սիրտը Անոր կը հնազանդեցնէ, և սիրոյ զգացումներն Անոր վրայ կը սեւեռէ: Այս հաւատքին միջոցով՝ հոգին Աստուծոյ պատկերին կը վերանորոգուի: Ու այն սիրտը որ իր չվերածնած վի- [70] ճակին մէջ չի հնազանդիր Աստուծոյ օրէնքին, մանաւանդ չի կրնար ալ, հիմա անոր սուրբ

պատուերները կատարելուն մէջ կը գտնէ իր ցնծութիւնը, և Սաղմոսերգուին հետ կ'աղաղակէ, “Ո՛րքան կը սիրեմ Քու օրէնքդ, ան է ամէն օր իմ ուրախութիւնս:” Սաղմ. ԸԺԹ. 97: Ու օրէնքին արդարութիւնը կը կատարուի մեր մէջ՝ “որ մարմնաւոր կերպով չենք քալեր, այլ հոգեւոր կերպով:” Զոմմ. Ը. 1:

Կան մարդիկ որ ճանչցած են Քրիստոսի ներողամիտ սերը, և որոնք իրապէս կը ցանկան Աստուծոյ գաւակներ ըլլալ, բայց և այնպէս կը տեսնեն որ նկարագիրնին անկատար է, անմեղադրելի չէ իրենց կեանքը, ու պատրաստ են տարակուսելու թէ արդեօք Ա. Զոգին վերանորոգա՞ծ է սրտերնին: Այդպիսիներուն ես կ'ըսեմ, Յուսահատութեամբ մի՛ լքուիք: Շատ անգամներ Յիսուսի ոտքերուն քով պիտի ծնրադարենք ու արտասուենք մեր պարտազանցութիւններուն և սխալանացը համար. սակայն պետք չէ յուսահատիւնք: Եթէ թշնամիէն յաղթուիւնք իսկ, Աստուծմէ երեսէ ձգուած, մոռցուած ու մերժուած չենք: Ո՛չ. Քրիստոս Աստուծոյ աջ կողմն է, որ նաև կը բարեխօսէ մեզի համար: Սիրելի առաքեալը Յովհաննէս կ'ըսէ, “Այս բաները կը գրեմ ձեզի որ մեղք չգործէք, և եթէ մէկը մեղք գործելու ըլլայ, Զօրը քով բարեխօս ունիւնք Յիսուս Քրիստոս արդարը:” Ա. Յովհ. Բ. 1: Ու մի՛ մոռնար Քրիստոսի սա խօսքը, “Զայրը ձեզ կը սիրէ:” Յովհ. Ժ2. 27: Ան կը ցանկայ իրեն մօտեցնել քեզ, և իր մաքրութիւնն ու սրբութիւնը ցոլացած տեսնել քու մէջդ: Եւ եթէ ուզես դուն քեզ իրեն յանձնել, Ան որ քու մէջդ գործ մը սկսեց, մինչև Յիսուս Քրիստոսի օրը պիտի կատարէ: Աղօթէ՛ [71] աւելի ջերմեռանդօրէն. հաւատա՛ աւելի հաստատօրէն: Երբ մեր անձնական զօրութեանը վրայէն վստահութիւննիս վերցնենք, մեր Քրկչին զօրութեանը վստահիւնք, և օրհնենք զԱնիկա որ մեր երեսին փրկութիւնն է:

Ո՛րքան մօտ երթաս Յիսուսի, ա՛յնքան յանցապարտ պիտի երեւաս դուն քու աչքերուդ. քանզի տեսութիւնդ պիտի աւելի յստակ ըլլայ, ու անկատարութիւններդ պիտի աչքի գարնեն՝ իբր լայն և յստակ հակապատկեր Անոր կատարեալ բնութեանը: Ասի ապացոյց մըն է թէ Սատանային խաբէութիւններն իրենց զօրութիւնը կորուսած են, և թէ Աստուծոյ Զոգիին կենդանանար ազդեցութիւնը կ'արթնցնէ կոր քեզ:

Յիսուսի համար խորունկ սեր չէ կարող բնակիլ սրտի մը մէջ

որ իր մեղապարտութեանն զգացումը չունի: Քրիստոսի շնորհքովը փոխուած հոգին պիտի սքանչանայ Ասոր աստուածային նկարագրին վրայ. բայց եթէ մեր բարոյական տծելութիւնները չենք տեսներ, ասի աներկբայ ապացոյցն է թէ Քրիստոսի հրապոյրին և վսեմութեանը նկատմամբ գաղափար չենք ունեցած:

Ո՛րքան նուազ համարում ունենաք մենք մեր վրայ, ա՛յնքան աւելի պիտի ըմբռնենք մեր Քրկչին անհուն մաքրութիւնն ու հրապոյրը: Մեր մեղապարտութեանն զգացումը մեզ կը նետէ գրկին մեջ Ասոր որ կարող է ներել մեզի, ու երբ հոգին՝ զգալով իր անկարողութիւնը՝ Քրիստոսը փնտռէ, Ան ինքզինքը պիտի յայտնէ զօրութիւնով: Ո՛րքան աւելի մեր կարօտութեանն զգացումը մեզ մղէ Ասոր մօտ և Աստուծոյ խօսքին, ա՛յնքան աւելի պիտի բարձր գաղափարներ կազմենք իր նկարագրին մասին, ու պիտի աւելի կատարեալ կերպով ցոլացնենք իր պատկերը: [72]

ՔՐԻՍՏՈՍՈՎ ԱՃՈՒՄ

Սրտի փոփոխութիւնը՝ որով Աստուծոյ որդիք կը դառնանք՝ Ա. Գրքին մէջ ծնանելու նմանցուած է: Դարձեալ՝ բաղդատուած է հողագործին ցանած բարի սերմին ծլելուն: Նմանապէս անոնք որ նոր դարձի եկած են Քրիստոսի, “նորածին մանուկներու” նման պէտք է աճին՝ արանց և կանանց հասակին բարձրութեան՝ Յիսուս Քրիստոսով: Ա Պետ. Բ. 2: Եփես. Դ. 15: Կամ՝ արտին մէջ ցանուած բարի սերմին նման՝ պէտք է աճին անոնք և պտուղ բերեն: Եսայի կ’ըսէ որ “անոնք արդարութեան բեւեկնիներ պիտի կոչուին՝ զոր Տերը տնկեր է իր փառքին համար:” Ես. ԿԱ. 3: Այսպէս՝ բնութենէն լուսաբանութիւններ քաղուած են, մեզի օգնելու համար աւելի լաւ ըմբռնելու հոգեւոր կեանքին խորհրդաւոր ճշմարտութիւնները: [73]

Մարդուն բոլոր իմաստութիւնն ու հանճարը կարող չեն կեանք արտադրել բնութեան մէկ ամենափոքր առարկայի մէջ: Աստուծոյ հաղորդած կեանքովն է միայն՝ որ թէ՛ բոյս թէ՛ անասուն կրնան ապրիլ: Նմանապէս Աստուծոյ կեանքովն է միայն որ հոգեւոր կեանքը կը ծնանի մարդոց սրտերուն մէջ: Մինչև որ մարդ մը “վերէն չծնանի,” Յովհ. Գ. 3, չէ կարող մասնակցիլ այն կեանքին զոր Քրիստոս տալու եկաւ:

Ինչպէս է կեանքի մասին, այնպէս է և աճման նկատմամբ: Աստուած է որ կոկոնը կը ծաղկեցնէ և ծաղիկը պտուղի կը փոխէ: Իր զօրութեամբ է որ սերմը կ’ուռճանայ. “առաջ խտտը, ետքը հասկը, անկէ ետև լեցուն ցորենը հասկին մէջ:” Ու Ովսէ մարգարէն իսրայելի մասին կ’ըսէ որ “անիկա շուշանի պէս պիտի ծաղկի:” “Տորենի պէս պիտի կենդանանան, ու որթի պէս պիտի ծաղկին:” Մարկ. Դ. 28: Ովսէ ԺԴ. 5, 7: Ու Յիսուս կ’ըսէ մեզի, “Նայեցէ՛ք դաշտի շուշաններուն, ի՛նչպէս կ’աճին:” Ղուկ. ԺԲ. 27: Տունկերն ու ծաղիկները կ’աճին՝ ոչ թէ իրենց մտահոգութեամբը կամ ջանքովը, այլ ստանալով ինչ որ Աստուած մատակարարած է

անոնց կեանքին համար: Տղան չէ կարող՝ իր մտահոգութեամբն ու զօրութեամբը՝ իր հասակը բարձրացնել: Ոչ ալ դուն կարող ես՝ քու մտատանջութեամբդ կամ ջանքովդ՝ հոգեւոր աճում ձեռք բերել: Տունկն ու տղան կ'աճեն՝ զիրենք շրջապատող բաներէն ստանալով ինչ որ պէտք է իրենց գոյութեանը համար, — օդ, արև և սնունդ: Բնութեան այդ պարգեւներն ինչ որ են անասունին կամ բոյսին համար, այն է Քրիստոս իրեն յուսացողներուն համար: Ան իրենց “յաւիտենական լոյս”ն է, “արև ու վահան է:” Ես [74] . Կ. 19: Սաղմ. 27. 11: “Իսրայելին ցօղի պէս” պիտի ըլլայ: “Յնձուած խոտի վրայ իջած անձրեւի պէս պիտի իջնէ:” Ովսէէ ԺԴ. 5: Սաղմ. 3Բ. 6: Ան կենդանի ջուրն է, “Աստուծմէ տրուած հացը՝ որ երկինքէն կ'իջնէ, և աշխարհի կեանք կուտայ:” Յովհ. 2. 33:

Իր Որդւոյն անսման պարգեւովը՝ Աստուած աշխարհը շրջապատած է շնորհաց մթնոլորտով մը ա՛յնքան իրական՝ որքան մեր երկրագունդը պատող օդը: Ամէն անոնք որ կ'ուզեն այդ կենսատու մթնոլորտը շնչել, պիտի ապրին և աճին՝ մինչև հասնին Քրիստոս Յիսուսով արանց և կանանց հասակին:

Ինչպէս ծաղիկը արեւուն կը դառնայ, որպէս զի անոր ճառագայթները գեղեցկութիւն և համաչափութիւն տան իրեն, նոյնպէս մենք պարտինք Արդարութեան Արեգակին դառնալ՝ որպէս զի երկնային լոյսը կարենայ փայլիլ մեր վրայ, և մեր նկարագիրները զարգանան Քրիստոսի նմանութիւնովը:

Յիսուս միևնոյն բանը կը սորվեցնէ՝ երբ կ'ըսէ, “Իմ մէ՛ջս կեցեք, ու ես ձեր մէջը: Ինչպէս որ ճիւղը չի կրնար ինքնիրեն պտուղ տալ, եթէ որթին վրայ հաստատուած չըլլայ, նոյնպէս ալ դուք չէք կրնար՝ եթէ իմ վրաս հաստատուած չըլլաք:... Առանց Ինձի բան մը չէք կրնար ընել:” Յովհ. ԺԵ. 4, 5: Սուրբ կեանք մը ապրելու համար այնքան կախեալ ես Քրիստոսէն, որքան ճիւղը [75] կախեալ է մայր-որթէն՝ աճելու և պտուղ տալու համար: Առանց Անոր կեանք չունիս դուն: Քործութեան դիմադրելու կամ շնորհաց և սրբութեան մէջ աճելու համար զօրութիւն չունիս: Բայց Անոր մէջ կենալով՝ կրնաս յաջողիլ: Կեանքդ Անկէ առնելով՝ ոչ պիտի ցանքիս ոչ ալ անպտուղ դառնաս: Ջուրի ճամբաները տնկուած ծառի մը պէս պիտի ըլլաս:

Ճատեր կը կարծեն թէ պարտին իրենց վերածնունդի գործը գոնէ մասամբ առանձին կատարել: Անոնք Քրիստոսի են

յուսացեր՝ մեղքերնուն թողութեանը համար, բայց հիմա կը ջանան ուղղութեամբ ապրիլ՝ իրենց անձնական զօրութիւնովը: Բայց ամէն այդպիսի ջանք պիտի ամուլ մնայ: Յիսուս կ'ըսէ, “Առանց Ինծի բան մը չէք կրնար ընել:” Շնորհաց մէջ մեր աճումը, մեր ուրախութիւնը, մեր օգտակարութիւնը բոլոր կախեալ են Քրիստոսի հետ մեր միութենէն: Ամէն օր և ամէն ժամ Ասոր հետ հաղորդ ըլլալով, — Ասոր մէջ կենալով, — է որ պիտի կարող ըլլանք աճիլ շնորհաց մէջ: Ան ոչ միայն մեր հաւատքին առաջնորդն է, այլ և կատարողը: Քրիստոս է և պիտի ըլլայ միշտ առաջինն ու վերջինը: Ան մեզի հետ պետք է ըլլայ ոչ միայն մեր կեանքին սկիզբն ու վերջը, այլ ճամբուն մէջ ամէն մէկ քայլի: Դաւիթ կ'ըսէ, “Ամէն ատեն Տէրը իմ առջեւս դրի, որովհետս իմ աջ կողմս է, պիտի չսասանիմ:” Սաղմ. Ժ2. 8:

“Ինչպէ՞ս պիտի կրնամ Քրիստոսի մէջ կենալ”՝ պիտի հարցնես: — Միեւնոյն կերպով որ նախ ընդունեցար զինքը: “Ինչպէս ընդունեցաք Քրիստոս Յիսուս Տէրը, Ան՝վ քալեցէ՛ք:” “Արդարը հաւատքէն պիտի ապրի:” Կող. Բ. 6: Եբր. Ժ. 38: Դուն քեզ Աստուծոյ տուիր՝ ամբողջովին Իրենն ըլլալու, Իրեն ծառայելու և հնա- [76] զանդելու համար. ու Քրիստոսը ընդունեցար իբր քու Քրկիչդ: Չէիր կարող՝ դուն քեզի՝ քաւել մեղքերդ, կամ փոխել սիրտդ. բայց ինքզինքդ Աստուծոյ տուած ըլլալով՝ հաւատացիր թէ Ան՝ ի սեր Քրիստոսի՝ այս բոլորը կատարեց քեզի համար: Հաւատքով Քրիստոսինն եղար դուն, ու հաւատքով պիտի Ասոր մէջ աճիս, — տալով ու առնելով: Պետք է որ տաս ամէ՛ն ինչ, — սիրտդ, կամքդ, ծառայութիւնդ, — ինքզինքդ Ասոր տաս՝ Իր պահանջումներուն հնազանդելու համար. ու առնես ամէնը, — Քրիստոսը՝ ամէն օրհնութեան լիութիւնը, որպէս զի Ան քու սրտիդ մէջ բնակի և ըլլայ զօրութիւնդ, արդարութիւնդ և յաւիտենական օգնականդ, — որպէս զի հնազանդելու կարողութիւն տայ քեզի:

Առաւօտուն Աստուծո՛յ նուիրէ դուն քեզ. ասի է՛ն առջի գործդ ըրէ: Թող աղօթքդ ըլլայ՝ “Ո՛վ Տէր, ըրէ՛ որ քեզի պատկանիմ բոլորովին. բոլոր ծրագիրներս ոտքերուդ քով կը դնեմ ես: Քու ծառայութեանդ մէջ գործածե՛ զիս այսօր: Իմ մէ՛ջս բնակէ, և թող Քեզմով ընեմ ամէն ինչ:” Ասի ամենօրեայ խնդիր մըն է: Ամէն առաւտո՛ւ՝ դուն քեզ Աստուծոյ նուիրէ՛ այդ օրուան համար: Քու բոլոր ծրագիրներդ Անո՛ր հպատակեցուր, Իր նախախնամութեան ցոյց տալիք ուղղութեանը համեմատ զանոնք գործադրելու կամ

մելդի ձգելու համար: Այսպես՝ օր ըստ օրէ կրնաս Աստուծոյ յանձնել կեանքդ՝ որ երթալով պիտի Քրիստոսի կեանքին նմանի:

Քրիստոսի մէջ ապրուած կեանք մը հանգստաւետ կեանք մըն է: Մարդ թերեւս յափշտակեալ զգացումներ չունենայ, բայց պէտք է ունենայ մնայուն, խաղաղաւետ վստահութիւն մը: Յոյսդ քու մէջդ չէ. Քրիստոսի մէջ է: Տկարութիւնդ իր զօրութեանը կը միանայ. Տգիտու- [77] թիւնդ իր իմաստութեանը, անհաստատութիւնդ իր տոկուն կարողութեանը: Ուստի պէտք չէ դուն քեզի նայիս, միտքդ պէտք չէ սեւեռի քու եսիդ վրայ, այլ Քրիստոսի՝ նայէ դուն: Թող մտածումդ հանգչի իր սիրոյն և իր նկարագրին գեղեցկութեանն ու կատարելութեանը վրայ: Քրիստոս՝ իր անձնուրացութեանը մէջ, Քրիստոս՝ իր խոնարհութեանը մէջ, Քրիստոս՝ իր սրբութեանն ու մաքրութեանը մէջ, Քրիստոս՝ իր աննման սիրոյն մէջ, — ահա՛ հոգիիդ նկատելիք նիւթը: ՉԱնի սիրելով, զԱնի օրինակելով, բոլորովին Անոր վստահելով է որ պիտի իր նմանութեանը փոխակերպուիս դուն:

Յիսուս կ'ըսէ, “Իմ մէ՛ջս կեցեք:” Այս խօսքը՝ հանգստի, տեւականութեան և վստահութեան գաղափարը կուտայ: Ան նորէն կը հրաւիրէ, “Եկե՛ք Ինձի, ... ու ձեզ պիտի հանգչեցնեմ:” Մատթ. ԺԱ. 28. 29: Սաղմոսերգուին հետագայ խօսքը միեւնոյն իմաստը կ'արտայայտէ, “Տերո՛ջը համբերէ, ու Անո՛ր սպասէ:” Եսայի եւս սա վստայութիւնը կուտայ, “Ձեր զօրութիւնը հանդարտութեամբ և ապաւինութեամբ կ'ըլլայ:” Սաղմ. ԼԵ. 7: Ես. Լ. 15: Այս հանգիստը անգործութեան մէջ չի կայանար, քանզի Քրկչին հրաւերին մէջ հանգիստի խոստումը աշխատութեան կոչին է միացած: “Իմ լուծս ձե, վրայ առէք... ու ձեր անձերուն հանգստութիւն [78] պիտի գտնէք:” Մատթ. ԺԱ. 29: Այն մարդը որ կատարելապէս կը վստահի Քրիստոսի, Անոր համար գործելու մէջ պիտի խիստ եռանդուն և գործունեայ ըլլայ:

Երբ մարդուս միտքը իր եսին վրայ կանգ կ'առնէ, կը հեռանայ Քրիստոսէն՝ որ աղբիւրն է զօրութեան և կեանքի: Ատոր համար է որ Սատանան յարատև կերպով կը ջանայ մեր ուշադրութիւնը դարձնել Քրկչէն, ու այսպէս հոգիին Անոր հետ ունեցած միութիւնը և հաղորդակցութիւնն արգիլել: Ան պիտի ջանայ միտքդ դարձնել աշխարհի հաճոյքներուն, կեանքի հոգերուն ու

անձկութիւններուն և հնհնութիւններուն, այլոց պակասութեանցը կամ քու իսկ թերութիւններուդ և անկատարութեանցդ: Չգուշացի՛ր, մի՛ գուցէ անոր հնարքներէն խաբուիս: Ճատեր՝ որ իրապէս խղճամիտ են, և որոնք Աստուծով համար ապրիլ կը ցանկան, շատ յաճախ թշնամիէն կ'առաջնորդուին՝ իրենց յանցանքներուն և տկարութեանցը վրայ կանգ առնելու, և այսպէս՝ զանոնք անջատելով Քրիստոսէն, ան կը յուսայ յաղթանակը տանիլ: Պետք չէ որ մեր եսին վրայ կեդրոնանաք ու թողունք որ անձկութիւն և վախ մեզ պաշարեն թէ արդեօք պիտի փրկուի՛նք: Այս բոլորը հոգինիս կը դարձնէ մեր զօրութեան աղբիւրէն: Յոգիիդ պաշտպանութիւնը Աստուծո՛յ յանձնէ, ու Անո՛ր յուսա: Յիսուսի վրայ խօսէ՛, ու Ան թող խոկմանցդ նիւթն ըլլայ: Թող Անոր մէջ անհետանայ ետդ: Վանէ՛ ամէն տարակոյս. փարատէ՛ վախերդ: Ըսէ՛ Պօղոս առաքեալին հետ, “Այլեւս կենդանի եմ, չէ թէ ես՝ այլ Քրիստոս կենդանի է իմ մէջս. բայց ես որ հիմա մարմինովս կ'ապրիմ՝ Աստուծոյ Որդւոյն հաւատքովը կ'ապրիմ, Ան որ զիս սիրեց՝ ու իր անձը ինձի համար մատնեց:” Գաղ. Բ. 20: [79] Հանգստացի՛ր Աստուծոյ մէջ: Ան կարող է իրեն յանձնած բանդ պահել: Եթէ իր ձեռքերուն մէջ դնես ինքզինքդ, Ան քեզ բոլորովին յաղթող պիտի հանդիսացնէ Անով որ քեզ սիրեց:

Երբ Քրիստոս մարդկային բնութիւնն զգեցաւ, մարդկութիւնը իրեն կապեց սիրոյ այնպիսի կապով մը որ ու է զօրութեամբ չի խորտակուիր եթէ ոչ մարդուն ի՛ր իսկ կամքովը: Սատանան շարունակ մեզի պիտի ներկայացնէ իրապոյրներ՝ այդ կապը մեզի խորտակել տալու համար. — մեզ Քրիստոսէն զատելու համար: Այս բանին մէջ է որ պետք ունինք հսկելու, պայքարելու, աղօթելու՝ որպէս զի ոչինչ կարենայ մեզի ուրիշ տեղ մը ընտրել տալ. քանզի միշտ ազատ ենք զայդ ընելու: Բայց թող մեր աչքերը Քրիստոսի վրա՛յ սեւեռենք միշտ, ու Ան պիտի մեզ պահպանէ: Յիսուսի նայելով՝ ապահով կ'ըլլանք: Ոչինչ կրնայ մեզ իր ձեռքէն խլել: Ճարունակ անոր նայելով՝ “կը փոխուինք փառքէ փառք՝ որպէս թէ Տերոջը Յոգիէն:” Բ. Կոր. Գ. 18:

Ահա՛ այսպէս էր որ առաջին աշակերտները իրենց սիրելի Քրկչին նմանեցան: Երբ անոնք լսեցին Քրիստոսի խօսքերը, զգացին թէ պետք ունեին Անոր: Քնտռեցին զինքը, գտան զԱնի, և Անոր հետեւեցան: Անոր հետ էին տան մէջ, սեղանին բոլորտիքը, առանձինն և ի հրապարակի: Անոր հետ էին՝ ինչպէս

աշակերտներ իրենց ուսուցչին հետ, ամեն օր սուրբ ճշմարտութեան դասեր ըսելով իր [մեղրածոր] շրթներէն: Անոր կը նայէին՝ ինչպէս ծառաներ իրենց տիրոջը՝ պարտականութիւննին սորվելու համար: Այդ աշակերտները “մեզի պէս կրից ենթակայ” (Յակ. Ե. 17) մարդիկ էին: Անոնք միեւնոյն պայքարներն ունէին մղելու մեղքին դէմ. Միեւնոյն [80]

շնորհքին պէտք ունէին՝ սուրբ կեանք մը ապրելու համար:

Նո՛յն իսկ Յովհաննէս, սիրելի աշակերտը, որ ամենէն աւելի ցոլացուց Քրկչին նմանութիւնը, նկարագրի այդ քաղցրութիւնը չունէր ի բնէ: Ան ոչ միայն յանձնապաստան էր ու փառասեր, այլև յախումն ու ոխակալ: Բայց երբ Աստուած մարդուն նկարագիրը յայտնուեցաւ իրեն, ան տեսաւ իր անձին անկատարութիւնը, և այդ գիտակցութեամբ խոնարհեցաւ: Չօրութիւնը և համբերութիւնը, կարողութիւնը և քաղցրութիւնը, մեծվայելչութիւնը և հեզութիւնը՝ զոր ինքը կը նկատէր Աստուածորդւոյն ամենօրեայ կեանքին մէջ, հիացմամբ և սիրով կը համակէին իր հոգին: Օր ըստ օրէ դէպ ի Քրիստոս կը ձգտէր անոր սիրտը, մինչև որ իր Վարդապետին համար ունեցած սիրոյն մէջ անհետացաւ իր ետը: Անոր վրիժառու, փառասեր բնութիւնը Քրիստոսի շինիչ զօրութեանը հպատակեցաւ: Սուրբ Յոգւոյն վերածնիչ ազդեցութիւնը նորոգեց իր սիրտը: Քրիստոսի սիրոյն զօրութիւնը անոր մէջ նկարագրի փոփոխութիւն մը գործեց: Այս է ահա Յիսուսի հետ միանալու ստոյգ արդիւնքը: Երբ Քրիստոս բնակի մարդու սրտին մէջ, անոր բնութիւնը բոլորովին կը փոխուի: Քրիստոսի Յոգին և սերը կը կակղացնեն սիրտը, կը նուաճեն հոգին, և դէպ ի Աստուած ու դէպ ի երկինք կը բարձրացնեն մտածումներն ու փափաքները: Երբ Քրիս [81] տոս երկինք համբարձաւ, Անոր ներկայութեանը զգացումը տակաւին իր աշակերտներուն հետ էր: Անձնական ներկայութիւն մըն էր՝ սիրալիր և լուսալից: Յիսուս, Քրկիչը, որ անոնց հետ պտղտեր, խօսեր և աղօթեր էր, որ յոյսի և սփոփանքի խօսքեր ուղղեր էր անոնց սրտերուն, մինչ խաղաղութեան պատգամը իր շրթներուն վրայ էր դեռ, անոնց քովէն երկինք էր յափշտակուած, ու հրեշտակներու բազմութիւնը զինքն ընդունած ատեն՝ իր ձայնին շեշտերը ետ էին դարձեր անոնց, — “Ահա՛ ձեզի հետ եմ մինչեւ աշխարհի վերջը:” Մատթ. ԻԸ. 20: Ան երկինք էր ելած մարդկային կերպարանքով: Անոնք գիտէին թէ Աստուծոյ աթոռին առջև էր Ան,

տակաւին իրենց Բարեկամն ու Քրկիչը. թէ իր համակրանքը չէր փոխուած. թէ տառապող մարդկութեան հետ նոյնացած էր տակաւին: Ան Աստուծոյ առջև կը ներկայացներ իր թանկագին արեանը արժանիքը, ցոյց տալով իր վիրաւորեալ ձեռքերն ու ոտքերը, ի յիշատակ այն գնոյն զոր վճարեր էր իր փրկածներուն համար: Գիտէին թէ Ան երկինք էր ելած [82]՝ իրենց համար տեղեր պատրաստելու, և թէ նորէն պիտի գար՝ ու զիրենք իր քովն առներ:

Երբ՝ համբարձումէն յետոյ՝ մեկտեղ եկան անոնք, փութփութ էին իրենց աղերսները Յօրը ներկայացնելու՝ Յիսուսի անունովը: Յանդիսաւոր յարգանքով և երկիւղով ծնրադրեցին աղօթելու, կրկնելով սա խոստումը, “Իմ անունովս ինչ որ խնդրեք Յօրմէն, պիտի տայ ձեզի. մինչև հիմա իմ անունովս բան մը չխնդրեցիք. խնդրեցէ՛ք ու պիտի առնէք, որպէս զի ձեր ուրախութիւնը կատարեալ ըլլայ:” Յովհ. ԺԶ. 23, 24: Անոնք հաւատքի ձեռքը հետզհետէ աւելի բարձր երկնցուցին՝ սա զօրաւոր փաստով, “Քրիստո՛ս է որ մեռաւ, մանաւանդ որ յարութիւն ալ առաւ՝ և Աստուծոյ աջ կողմն է, որ նաև մեզի համար բարեխօսութիւն կ’ընէ:” Յռովմ. Ը. 34: Ու Պէնտեկոստէն անոնց բերաւ ներկայութիւնը Միսիթարիչին՝ որուն նկատմամբ Քրիստոս ըսեր էր, թէ “Անիկա ձեր մէջ պիտի ըլլայ.” և թէ “Աղէկ է ձեզի եթէ ես երթամ. քանզի եթէ ես չերթամ, Միսիթարիչը ձեզի չգար. հապա եթէ երթամ, զանիկա ձեզի կը դրկեմ:” Յովհ. ԺԴ. 17: ԺԶ. 7: Այնուհետև Յիսուս իր Յոգիովը շարունակ իր զաւակներուն սրտին մէջ պիտի բնակեր: Անոնց հետ իր հաղորդակցութիւնը աւելի սերտ էր՝ քան երբ հետերնին էր անձամբ: Իրենց մէջ բնակող Քրիստոսի լոյսն ու սերը և զօրութիւնը կ’արտափայլէին անոնց միջոցով, այնպէս որ մարդիկ, տեսնելով, “կը զարմանային, ու իմացան որ անոնք Յիսուսի հետ էին:” Գործք. Դ. 13:

Ամէն ինչ որ էր Յիսուս առաջին աշակերտներուն, նո՛յնը կը ցանկայ ըլլալ այսօր իր զաւակներուն համար. քանզի իր վերջին աղօթքին մէջ, շուրջը հաւաքուած [83] ունենալով իր աշակերտներուն խմբակը, ըսաւ՝ “Ոչ միայն ասոնց համար կ’աղաչեմ, հապա ասոնց խօսքով բոլոր ինձի հաւատացողներուն համար ալ:” Յովհ. ԺԷ. 20:

Յիսուս աղօթեց մեզի համար, ու խնդրեց որ մեկ ըլլանք իրեն

հետ, ինչպես որ հնքը մեկ էր Յօրը հետ: Ո՛հ, ի՞նչ միութիւն: Քրկիչը ըսեր էր իր մասին, “Որդին ինքիրմէն բան մը չի կրնար ընել.” “Յայրը որ իմ մէջս կը բնակի, Ան կը գործէ այն գործքերը:” Յովհ. Ե. 19: ԺԴ. 10: Արդ, եթէ Քրիստոս կը բնակի մեր սրտերուն մէջ, պիտի մեր մէջ գործէ “կամենալը և ընելը իր հաճութեանը համեմատ:” Քիլ. Բ. 13: Պիտի գործենք մենք ինչպես Ան գործեց. պիտի միեւնոյն ոգին ցոյց տանք: Ու այսպէս՝ սիրելով զինքն ու իր մէջը բնակելով, պիտի “ամէն բանի մէջ աճինք Անով որ գլուխ է, այսինքն Քրիստոս:” Եփես. Դ. 15: [84]

ԳՈՐԾ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

Աստուած աղբիւրն է կեանքի, լոյսի և ուրախութեան՝ բովանդակ տիեզերքին համար: Արեւուն արծակած ճառագայթներուն նման, կենդանի ջուրերու աղբիւրէ մը ցայտող առուակի մը նման՝ օրհնութիւններ կը բղխին Անկէ իր բոլոր արարածոց վրայ: Եւ ուր որ ալ Աստուծոյ կեանքը մարդոց սրտերուն մէջ ըլլայ, սեր և օրհնութիւն պիտի տարածէ այլոց վրայ:

Մեր Քրկիչն անեալ մարդիկը բարձրացնելու և փրկուելու իր ուրախութիւնը: Ասոր համար Ան իր անձը պատուական չսեպեց, այլ խաչը յանձն առաւ, ամօթն արհամարհեց: Նմանապէս՝ հրեշտակները շարունակ այլոց երջանկութեանը համար գործելու տուած են իրենք [85] զիրենք: Ա՛յս է իրենց ուրախութիւնը: Ինչ որ անձնասէր սրտերու համար ստորնացուցիչ ծառայութիւն պիտի նկատուէր, — սպասաւորել թշուառ մարդոց, որոնք ամէն տեսակետով այլ ստորադաս են իրենցմէ, թե՛ նկարագրով և թե՛ դասակարգով, — անմեղ հրեշտակներու գործն է: Քրիստոսի անձնագոհ սիրոյ ոգին՝ երկինքի մէջ տիրող և անոր բուն իսկ երանութիւնը կազմող ոգին է: Ահա՛ այս ոգին է զոր Քրիստոսի հետեւողները պիտի ստանան, գործը՝ զոր պիտի կատարեն:

Երբ Քրիստոսի սերը բնակի սրտի մը մէջ, քաղցր հոտի մը նման չէ կարող ծածկուիլ: Անոր սուրբ ազդեցութիւնը պիտի զգացուի բոլոր անոնցմէ որոնց հետ յարաբերութեան մէջ կը մտնենք: Քրիստոսի ոգին մարդու սրտին մէջ՝ նման է անապատին մէջ աղբիւրի մը որ կը բղխի զովացնելու ամէնը, և կորսուելու մօտ եղողներուն մէջ կը ծնուցանէ կենաց ջուրէն խմելու փափաք մը:

Մեր առ Յիսուս պիտի ի յայտ գայ գործելու բաղձանքով մը՝ ինչպէս Ան կը գործէր, մարդկութիւնը օրհնելու և բարձրացնելու

համար: Ան պիտի մեզ մղէ սեր, գուրթ և համակրանք տածելու մեր երկնաւոր Յօրը խնամքին տակ եղող արարածոց հանդէպ:

Մեր Քրկչին երկրաւոր կեանքը՝ հանգիստի և իր անձին նուիրուած կեանք մը չէր. այլ կ'աշխատէր Ան յարատև, եռանդուն և անխոնջ ջանքով՝ կորսուած մարդկութեան փրկութեանը համար: Մտուրէն մինչև Գողգոթա՝ անձնուրացութեան շաւղին հետեւցաւ, ու երբէք չջանաց խոյս տալ դժնդակ պարտականութիւններէ, դժուարին ճամբորդութիւններէ և տաժանելի հոգէ և աշխատանքէ: “Որդին մարդոյ չեկաւ սպասաւորութիւն ընդունելու,” ըսաւ ինք, “այլ սպասաւոր- [86]

րութիւն ընելու, և իր կեանքը շատերու համար փրկանք տալու:” Մատթ. Ի. 28: Ահա՛ այս էր իր կեանքին միակ նպատակը: Ուրիշ ամէն ինչ երկրորդական էր և ստորադաս: Իր ուսելիքն ու խմելիքը Աստուծոյ կամքը կատարելն ու Անոր գործն ի գլուխ հանելն էր: Եսն ու իր անձին շահը տեղ չունէին Անոր աշխատութեանը մէջ:

Նմանապէս՝ Քրիստոսի շնորհքին հաղորդ եղողները պիտի կազմ և պատրաստ ըլլան՝ ո և է զոհողութիւն ընելու, որպէս զի այլք՝ որոնց համար Ան մեռաւ՝ կարող ըլլան մասնակցիլ երկնային պարգեւին: Անոնք պիտի կրցածնին ընեն՝ աշխարհը լաւագոյն դարձնելու՝ հոն երջանիկ եւ ուրախ ապրելու համար: Այս ոգին ճշմարտապէս դարձի եկած սրտի մը անհրաժեշտ պտուղն է: Մէկը որ հազիւ կը ճանչնայ Քրիստոսը՝ և ահա՛ իր սրտին մէջ տենչանք մը կը զգայ այլոց ճանչցնելու թանկագին բարեկամը զոր գտած է Յիսուսի մէջ. փրկարար և սրբարար ճշմարտութիւնը չէ կարող փակուած մնալ իր սրտին մէջ: Եթէ Քրիստոսի արդարութիւնովն զգեստաւորուած ենք մենք, ու մեր մէջ բնակող իր Յոգիին ուրախութեամբը համակուած, պիտի կարող չըլլանք լուռ մնալ: Եթէ ճաշակեր, և տեսեր ենք թէ Տէրը բարի է, բան մը պիտի ունենանք ըսելու: Մեր նմանները Քրկչին մօտենալու պիտի հրաւիրենք, ինչպէս ըրաւ Քիլիպպոս՝ երբ գտաւ զԱնի: Պիտի ջանանք անոնց ներկայացնել Քրիստոսի հրապոյրները՝ և հանդերձեալ աշխարհին անտեսանելի իրականութիւնները: Պիտի ջերմ փափաք մ' ունենանք Յիսուսի քալած շաւղին զին հետեւելու: Պիտի եռանդուն բաղձանք մ' ունենանք որ մեր շուրջը գտնուողները տեսնեն “Աստուծոյ գառը՝

որ աշխարհի մեղքը կը վերցընէ:” [87]

Ու մեր նմանները օրհնելու ջանքերնիս պիտի օրհնութիւններ բերեն մեր վրայ: Ա՛յս էր ահա փրկութեան խորհուրդին մէջ Աստուծոյ մեզի յատկացուցած դերին բո՛ւն նպատակը: Ան մարդոց արտօնութիւն է շնորհած հաղորդ ըլլալ աստուածային բնութեանը, և՛ իրենց կարգին՝ այդ օրհնութիւններն իրենց նմաններուն հաղորդել: Ասի ամենաբարձր պատիւն է, ամենամեծ ուրախութիւնը՝ որ կարելի է Աստուծոյ՝ պարգեւել մարդոց: Սիրոյ աշխատութեանց այս կերպով մասնակցողները իրենց Արարչին աւելի՛ մօտ կը բերուին:

Աստուած կարող էր Աւետարանի պատգամն ու սիրոյ սպասաւորութեան բոլոր գործը երկնաւոր հրեշտակներուն յանձնել: Ան կրնար ուրիշ միջոցներ գործածել իր նպատակին իրագործմանը համար: Բայց իր անսահման սիրովը հաճեցաւ մեզ գործակից ընել իրեն հետ, Քրիստոսի հետ և իր հրեշտակներուն, որպէս զի հաղորդ ըլլանք օրհնութեան, ուրախութեան, հոգեւոր բարձրացման՝ որոնք անշահախնդիր սպասաւորութենէ յառաջ կուգան:

Յիսուսի տառապանքներուն հաղորդ ըլլալնիս մեզ աւելի՛ մօտ կը բերէ Անոր: Այլոց բարելաւութեանը համար անձնագոհութեան ամէն մէկ գործ բարեգործութեան ոգին կը զօրացնէ սուրբատուին սրտին մէջ, զանի աւելի սերտիւ միացնելով աշխարհի Քրկչին հետ՝ “որ հարուստ էր, բայց ձեզի համար աղքատացաւ, որ դուք Անոր աղքատանալովը հարստանաք:” Ու կեանքը մեզի օրհնութիւն մը կ’ըլլայ այն ատեն միայն երբ պատասխանենք մեր ստեղծմանը աստուածային նպատակին:

Եթէ կ’ուզես երթալ գործել ինչպէս Քրիստոս կը ցանկայ որ իր աշակերտներն ընեն, եթէ կ’ուզես հոգի- [88]

Ներ անոր մօտ տանիլ, պիտի պետքն զգաս աստուածային բաներու մէջ աւելի՛ խորին փորձառութեան մը և աւելի մեծ գիտութեան մը, ու արդարութեան պիտի անօթենաս ու ծարաւնաս: Պիտի Աստուծոյ թախանձես, ու հաւատքդ պիտի զօրանայ, և հոգիդ պիտի առատօրէն խմէ փրկութեան աղբիւրէն: Ընդդիմամարտ հակառակութիւն և նեղութիւններ պիտի Ս. Գրքին քով առաջնորդեն քեզ ու աղօթքի մղեն: Քրիստոսի շնորհքովն ու գիտութիւնովը պիտի աճիս դուն ու շատ փորձառութիւն ձեռք

ծգես:

Այլոց համար գործելու անշահախնդիր ոգին՝ նկարագրի խորութիւն, հաստատութիւն և Քրիստոսանման քաղցրաբարոյութիւն կուտայ, և խաղաղութիւն և երջանկութիւն կը պարգեւէ զայն ստացողին: Անոր տենչանքները կը բարձրանան: Անհոգութիւն և եսականութիւն այլևս իր սրտին մէջ տեղ չեն ունենար: Քրիստոնէական շնորհքները այսպէս ի գործ դնողները պիտի աճին և զօրանանք՝ Աստուծոյ ծառայութեանը մէջ գործելու համար: Անոնք յստակ հոգեւոր ըմբռնումներ և հաստատուն և յարաճուն հաւատք պիտի ունենան՝ ու աղօթելու զօրութիւննին պիտի աւելնայ: Աստուծոյ Յոգին՝ ներգործելով իրենց մտքին վրայ՝ հոգիին նուիրական ներդաշնակութիւնները կ'արթնցնէ՝ աստուածային հպման ի պատասխան: Իրենց նմաններուն բարւոյն համար այսպէս անվերապահօրէն աշխատողները՝ ամենէն ապահով կերպով կը գործեն իրենց անձերուն փրկութիւնը:

Շնորհաց մէջ աճելու միակ միջոցն է անշահախնդրաբար կատարել բուն ան գործը զոր Յիսուս մեզի պատուիրած է, այսինքն աշխատիլ՝ մեզի շնորհուած կարողութեանց չափով՝ բարելաւութեանը անոնց որ կը [89] կարօտին օգնութեանը զոր կրնանք տալ իրենց: Ուժը մարզանքով կը ստացուի. գործունեութիւնը բուն իսկ պայմանն է կեանքին: Անոնք որ կը ջանան Քրիստոնէական կեանքը պահպանել կրաւորաբար ընդունելով շնորհաց միջոցով եկած օրհնութիւնները, ու ոչինչ ընելով Քրիստոսի համար, պարզապէս ապրիլ կը փորձեն՝ ուտելով, առանց աշխատելու: Ու հոգեւոր, ինչպէս բնական աշխարհին մէջ՝ ատոր հետեւանքը կ'ըլլայ այլասերում և ապականութիւն: Իր սրունքները մարզել չուզող մարդը պիտի շատ չանցած զանոնք գործածելու կարողութիւնը կորսնցնէ: Նմանապէս՝ իր աստուածատուր կարողութիւնները զարգացնել չուզող Քրիստոնէան՝ ո՛չ միայն չ'աճիր Քրիստոսով, այլ՝ արդէն ունեցած զօրութիւնը կը կորսնցնէ:

Քրիստոսի Եկեղեցին՝ Աստուծմէ կարգուած գործիչն է մարդոց փրկութեանը համար: Անոր գործն է աշխարհի տանիլ աւետարանը: Ու այդ պարտականութիւնը կը ծանրանայ բոլոր Քրիստոնէից վրայ: Ամէն ոք՝ իր տաղանդին և պատեհութեանցը

չափով՝ պարտի Քրիստոսի յանձնարարութիւնը կատարել: Մեզի յայտնուած Քրիստոսի սերը որ մեզ պարտական կը կացուցանէ հանդէպ ամեն անոնց որ զԱնի չեն ճանչնար: Աստուած մեզի լոյս է տուած, բայց ոչ թէ լոկ մեզի համար, այլ որպէս զի անոնց հաղորդենք զայն:

Եթէ Քրիստոսի հետեւողները իրենց պարտականութիւններուն քաջածանօթ ըլլային, հազարաւորներ պիտի ըլլային հոն ուր մէկ հոգի կայ այսօր՝ աւետարան քարոզող՝ հեթանոս երկիներու մէջ: Ու ամեն անոնք ալ որ չէին կարող անձնապէս ստանձնել այդ գործը, պիտի անոր աջակցէին իրենց նիւթական միջոցներովը, իրենց [90]

համակրութեամբն ու աղօթքներովը: Ու Քրիստոնեայ երկիրներու մէջ պիտի շա՛տ աւելի ջանք ի գործ դրուէր՝ հոգիներու փրկութեանը համար:

Պէտք չկայ անպատճառ հեթանոս երկիրներ երթալ, ոչ ալ թողուլ ընտանեկան անձուկ շրջանակը (եթէ հոն է որ պիտի մեր պարտականութիւնը կատարենք), գործելու Քրիստոսի համար: Կրնանք այդ գործը կատարել մեր ընտանեկան շրջանակին մէջ, մեր եկեղեցոյն մէջ, և անոնց մէջ որոնց հետ յարաբերութիւն կ'ունենանք, ու որոնց հետ առեւտրական գործ կ'ընենք:

Մեր Քրկչին երկրաւոր կեանքին մեծագոյն մասն անցաւ՝ համբերատար աշխատութեամբ՝ ատաղձագործի խանութին մէջ ի Նազարէթ: Սպասաւորող հրեշտակներ կ'ընկերանային կենաց Տէրոջը՝ երբ Ան գեղացիներու և մշակներու հետ միասին կ'անցներ, անձանօթ, անշուք: Իր պաշտօնը այնքան հաւատարմօրէն կը կատարէր՝ այդ խոնարհ արհեստն ի գործ դնելով՝ որքան երբ հիւանդներ կը բժշկէր կամ Գալիլեայի ծովուն հողմակոծ ալեացը վրայ կը քալէր: Այսպէս և մենք կեանքի ամենախոնարհ պարտականութեանց և ամենահամեստ դիրքերու մէջ՝ կրնանք քալել և գործել Յիսուսի հետ: [91]

Առաքեալը կ'ըսէ, “Ամեն մէկը ինչ կոչումի մէջ որ կանչուեցաւ, թող անոր մէջը կենայ:” Ա Կոր. Է. 24: Գործի մարդը կարող է իր գործը այնպիսի կերպով վարել՝ որ անով իր Տէրը փառաւորէ՝ հաւատարմութեանը պատճառով: Եթէ ան Քրիստոսի ճշմարիտ հետեւող մըն է, պիտի իր կրօնքն ի գործ դնէ իր բոլոր գործերուն մէջ, ու մարդոց յայտնէ Քրիստոսի ոգին: Արհեստաւորը կարող է

գործունեայ և հաւատարիմ ներկայացուցիչն ըլլալ Անոր որ կեանքի ամենախոնարհ շրջանակներում կը գործէր Գալիլեայի լեռներուն մէջ: Ամէն ոք որ Քրիստոսի անունը կ'անուանէ, պարտի այնպէս շարժիլ որ մարդիկ, տեսնելով իր բարի գործերը, փառաւորելու մղուին իրենց Արարիչն ու Քրկիչը:

Ճատեր իրենց ձիրքերը Քրիստոսի ծառայութեանը գործածելէ ազատ կը կացուցանեն անձերնին, այն պատրուակը մէջ բերելով թէ ուրիշները գերազանց կարողութիւններով և բարեմասնութիւններով օժտուած են: Ընդհանրապէս այն կարծիքը կայ թէ անո՛նք միայն՝ որ մասնաւոր տաղանդներով են օժտուած՝ պարտաւոր են իրենց կարողութիւնները Աստուծոյ ծառայութեանը նուիրել: Ճատեր այն եզրակացութեան են եկած թէ տաղանդները տրուած են միմիայն այս ինչ դասակարգի մը որ այլոց վրայ բացառութիւն կը կազմէ, և թէ իրենք՝ բնականաբար՝ կոչուած չեն ոչ աշխատութեան մասնակցելու և ոչ ալ վարձատրութեան: Բայց տաղանդներուն առակին մէջ այսպէս չէ ներկայացուած: Երբ տանուտերը կանչեց իր ծառաները, իւրաքանչիւրին իր գործը տուաւ:

Սիրալիր ոգիով կրնանք կեանքի ամենախոնարհ պարտականութիւնները կատարել՝ “որպէս թէ Տէրոջը:” [92] Կող. Գ. 23: Եթէ Աստուծոյ սերը մեր սրտին մէջ է, պիտի յայտնուի մեր կեանքին մէջ: Քրիստոսի անուշ հոտը պիտի մեզ շրջապատէ, ու մեր ազդեցութիւնը պիտի վսեմացնէ ու օրինէ մեր ընկերները:

Պէտք չէ սպասես որ մեծ առիթներ ներկայանան քեզի, և կամ պէտք չէ արտասովոր կարողութիւններ ակնկալես՝ Աստուծոյ համար գործելու սկսելէ առաջ: Մի՛ ալ մտածեր թէ մարդիկ քու մասիդ ի՛նչ պիտի խորհին: Եթէ ամենօրեայ կեանքդ վկայութիւն մըն է հաւատքիդ մաքրութեանն ու անկեղծութեանը, և քու նմաններդ համոզուած են թէ իրենց բարիք ընել կը ցանկաս դուն, ջանքերդ պիտի բոլորովին ապարդիւն չըլլան:

Քրիստոսի ամենէն տրուալ և աղքատ աշակերտներն իսկ կարող են այլոց օրինութիւն ըլլալ: Անոնք թերեւս չգիտնան թէ մասնաւոր բարիք մը կ'ընեն կոր, բայց իրենց անգիտակից ազդեցութեամբը կրնան բարձրացնել օրինութեան կոհակներ՝ որոնք պիտի խորանան ու լայնան, ու օրինեալ ադիւնքին մասին կրնան բան մը չը գիտնալ մինչև վերջնական վարձքի

հատուցման օրը: Անոնք չեն զգար կամ չեն գիտեր թե մեծ բան մը կ'ընեն իրենք: Իրենցմէ չի պահանջուիր ու իրենք զիրենք անձկութեամբ յոգնեցնեն՝ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերելու համար: Պէտք է միայն յառաջ երթան անոնք հաւատարմօրէն կատարելով գործը զոր Աստուծոյ նախախնամութիւնը իրենց ցոյց կուտայ, ու իրենց կեանքը անօգուտ եղած պիտի չըլլայ: Անոնց հոգին պիտի երթալով Քրիստոսի նմանութեանը հաղորդ ըլլայ: Աստուծոյ հետ գործակից են անոնք այս կեանքին մէջ, ու այսպէս կը պատրաստուին բարձրագոյն գործին և հանդերձեալ կեանքին անխառն ուրախութեանը: [93]

ԱՍՏՈՒԱՃԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ և այլազան են միջոցները որոնցմով Աստուած կը ջանայ Ինքզինքը ճանչցնել մեզի և Իրեն հետ հաղորդ ընել մեզ: Բնութիւնը մեր զգայարանքներուն կը խօսի անդադար: Այն սիրտը որ բաց է աստուածային բաներուն՝ պիտի ազդուի Աստուծոյ սերէն և փառքէն որ կը յայտնուի Անոր ձեռացը գործերուն մէջ: Ուշադիր ականջը կրնայ լսել և հասկնալ Աստուծոյ ձայնը որ կը խօսի բնութեան իրերուն միջոցով: Դալար դաշտերը, բարձրաբերձ ծառերը կոկոններն ու ծաղիկները, օդաչու ամպը, անձրեւը, քաղցրակարկաչ վտակը, երկինքին փառքը՝ կը խօսին մեր սրտերուն և մեզ կը հրաւիրեն ծանօթանալ Անոր հետ որ ատունք բոլորն ըրեր է: Մեր Քրկիչը իր թանկագին դասերը բնութեան [94]

իրերովը միաւորեց: Ծառերը, թռչունները, հովտին ծաղիկները, բլուրները, լիճերը, գեղեցիկ երկնակամարը, ինչպէս և ամենօրայ կեանքի դէպքերն ու պատահարները՝ բոլոր ճշմարտութեան խօսքերուն զօդեց, որպէս զի Իր դասերը կարենային յաճախ մեր միտքը գալ, նո՛յն իսկ մեր բազմազբաղ կեանքին հոգերուն մէջ:

Աստուած կ'ուզէ որ Իր գաւակները գնահատեն Իր գործերը և հաճոյք զգան այն պարզ, հանդարտիկ գեղեցկութենէն որով Ան պճներ է մերայս երկրաւոր բնակարանը: Գեղեցկին սիրահարն է Ինք, ու մանաւանդ առերեւութապէս հրապուրիչ բաներէ աւելի կը սիրէ նկարագրի գեղեցկութիւնը, և կը ցանկայ որ մշակենք մաքրութիւնը և պարզութիւնը — ծաղիկներուն շնորհալի զարդարանքը:

Աստուծոյ ստեղծածները հնազանդութեան և վստահութեան անգին դասեր պիտի սորվեցնեն մեզի՝ եթէ միայն ունկն դնենք անոնց ձայնին: Աստղերէն սկսելով, որոնք անսահմանութեան մէջ իրենց շրջանը կը բոլորեն դարերէ ի վեր, մինչև աննշմարելի

հիւլէն, բնութեան մէջ ամէն ինչ իր Արարչին կը հնազանդի: Ու Աստուած խնամք կը տանի ամէն բանի համար, և իր ստեղծած բոլոր բաները կը պահէ: Ան որ անսահմանութեան մէջ թաւալող անթիւ աշխարհները կը բռնէ, միեւնոյն ատեն պիտոյքը կը հոգայ ճնճողուկին, որ, անվախ, իր խոնարհ [95] երգը կը ճռուողէ: Երբ մարդիկ իրենց ամենօրեայ գործին կ'երթան, ինչպէս երբ աղօթքի կը կայնին. երբ գիշերը կը հանգչին, ու երբ առաւօտուն կ'ելլեն. երբ հարուստը իր ապարանքին մէջ խնճոյք կուտայ, կամ երբ աղքատը իր գաւակները չորաբեկ ճաշին շուրջը կը բոլորէ, — մեր երկնաւոր Յօրը գորովալի ակնարկը միշտ ասոնց ամենուն վրայ է: Արցունքի ոչ մէկ կաթիլ աննշմարելի չի մնար Աստուծմէ. չկայ ժպիտ գոր Ան չնշմարէ:

Եթէ մենք կատարելապէս հաւատայինք, այս իրողութեանց, բոլոր անստեղի հնհնութիւնները պիտի փարատէին: Մեր կեանքը այնքան յուսախաբութիւններով չպիտի համակուէր՝ ինչպէս հիմա. քանզի ամէն ինչ, մեծ թէ փոքր, պիտի յանձնէինք Աստուծոյ՝ որ բազմապատիկ հոգերով չէ շփոթած, կամ անոնց ծանրութեանը տակ ընկճուած: Ո՛հ, պիտի յայնժամ վայելէինք հոգիի խաղաղութիւն մը՝ զոր շատոնց չեն ճաշակած շատեր:

Երբ երկրիս հրապուրիչ գեղեցութիւններէն հմայուիս դուն, խորիէ՛ հանդերձեալ աշխարհին՝ որ մեղքէ կամ մահէ պիտի չապականի երբէք, և ուր բնութիւնը պիտի անէծքին հետքերը չկրէ: Թող երեւակայութիւնդ մտքիդ մէջ նկարէ փրկուածներուն բնակարանը, ու յիշէ՛ որ վառ երեւակայութեանդ պատկերացուցածէն շա՛տ անելի փառաւոր պիտի ըլլայ ան: Բնութեան բիւրաւոր և այլազան պարգեւներուն մէջ՝ զորս Աստուած մեզի տուեր է, իր փառքին մէկ խիստ աղօտ ցուլքը միայն կը տեսնենք: Գրուած է, “Այն բաները զոր աչք չէ տեսեր, և ականջ չէ լսեր, և մարդուն սրտին մէջ չեն ինկեր, Աստուած գինքը սիրողներուն պատրաստեց:” Ա Կոր. Բ. 9:

Բանաստեղծն ու բնագետը շատ բաներ ունին [96]

ըսելու բնութեան վրայ, բայց Քրիստոնեա՛ն է որ ամենաբարձր գնահատումով կը վայելէ երկրին գեղեցկութիւնները, քանզի գիտէ որ իր Յայրն է ստեղծեր ամէն ինչ, և Որուն սերը գրուած կը տեսնէ ծաղկին, թուփին և ծառին վրայ: Ոչ ոք կարող է կատարելապէս հասկնալ լեռներուն և հովիտներուն, գետերուն և

ծովերուն նշանակութիւնը՝ եթէ ոչ ան որ անոնց վրայ կը տեսնէ մարդոց հանդէպ Աստուծոյ ունեցած սիրոյն մէկ արտայայտութիւնը:

Աստուած մեզի կը խօսի իր նախախնամական գործերովն ու իր Յոգիին ազդեցութեամբը մեր սրտին վրայ: Մեր պարագաներուն և մեզ շրջապատող իրաց մէջ, մեր շուրջը ամեն օր անցած դարձած փոփոխութեանց մէջ թանկագին դասեր կրնանք գտնել՝ եթէ միայն մեր սրտերը բաց ըլլան զանոնք որոշելու համար: Սաղմոսերգուն աստուածային նախախնամութեան գործերուն վրայ խորհելով՝ կ'ըսէ, “Տերոջը ողորմութիւններովը երկիրը լեցուն է:” Սաղմ. ԼԳ. 5: “Ո՞վ է իմաստուն որ այս բաները պահէ, անիկա Տերոջը ողորմութիւնը պիտի հասկնայ:” Սաղմ. ԸԷ. 43:

Աստուած մեզի կը խօսի իր խօսքին մէջ: Հոն յստակ և որոշ կերպով յայտնուած կը գտնենք իր նկարագիրը, մարդոց հետ իր յարաբերութիւնները և փրկութեան մեծ գործը: Հոն մեր առջև պարզուած է նահապետներու և մարգարէից և հին ժամանակներու ուրիշ սուրբ մարդոց պատմութիւնը: Անոնք “մեզի նման կրից ենթակայ” (Յակ. Ե. 17) մարդիկ էին. դժուարութիւններու և վիատութեանց դէմ պայքարեցան՝ մեզի նման. փորձութեանց մէջ ինկան՝ ինչպէս մենք կ'իյնանք, ու նորէն սրտապնդեցան անոնք ու Աստու [97] ծոյ շնորհքովը յաղթեցին: Անոնց օրինակը մեզ կը քաջալերէ արդարութեան հետամտելու: Ի նկատի ունենալով անոնց շնորհուած թանկագին փորձառութիւնները, լոյսը, սերը և օրհնութիւնները զոր անոնք վայելեցին, և իրենց հաղորդուած շնորհքովը կատարած գործերնին, զանոնք ներշնչող Յոգին մեր մէջ կ'արժարծէ սուրբ նախանձաւորութեան մը բոցը, և ջերմ փափաք մը՝ անոնց նկարագրին նման նկարագիր մը ունենալու, — անոնց նման Աստուծոյ հետ քալելու:

Յիսուս ըսաւ Հին Կտակարանի Գրքերուն մասին, ու ո՛րքան աւելի ճշմարիտ է Նորին նկատմամբ, — “Անո՛նք են որ Ինձի համար կը վկայեն:” Յովհ. Ե. 39: Քրկչի՛ն համար, Ան՝ վրայ կեդրոնացած են յաւիտենական կեանքի մեր յոյսերը: Այո՛, ամբողջ Ս Գիրքը Քրիստոսի մասին կը խօսի: Ստեղծագործութեան առաջին պատմութենէն, — քանզի “առանց Անոր բան մը չեղաւ

ինչ որ եղաւ” (Յովհ. Ա. 3), — մինչև վերջին խոստումը, “Ահա՛ ես շուտով կուգամ” (Յայտ. ԻԲ. 12), Իր գործերուն մասին կը կարդանք և Իր ձայնը կը լսենք: Եթէ Քրկիչը ճանչնալ կ’ուզես, Ս. Գիրքերը քննէ՛:

Աստուծոյ խօսքերովը լեցո՛ւր սիրտդ համակ: Կենդանի ջուրն են անոնք, հրատոչոր ծարաւդ մարող. երկինքէն իջած կենդանի հացն են: Յիսուս կը յայտարարէ, “Եթէ Որդւոյ մարդոյ մարմինը չուտէք, ու Անոր արիւնը չխմէք, ձեր անձերուն մէջ կեանք չէք ունենար:” Ու Ինքզինքը կը բացատրէ՝ ըսելով, “Այն խօսքերը զոր ես ձեզի կը խօսիմ, հոգի և կեանք են:” Յովհ. 2. 54, 64: Մեր մարմինները մեր կերած ու խմած բաներովը կը կազմուին, և ինչպէս է բնական յօրինուածին մէջ, այնպէս է և հոգեւորին մէջ. մեր խորհրդա [98] ծութեան նիւթ եղող բաներն են որ հոգեւոր բնութիւննիս կը դաշնաւորեն և կը զօրացնեն:

Քրկագործութեան խորհուրդը նիւթ մըն է որուն հրեշտակները կը ցանկան ակնկառոյց նայիլ, և որ փրկուածներուն գիտութիւնն ու երգը պիտի կազմէ յաւերժութեան անվախճան դարերու միջոցին: Չ’ա՞րժեր միթէ ուշադրութեամբ ուսումնասիրել զայն հիմա: Քրիստոսի անսահման ողորմութիւնն ու սերը, մեզի համար կատարուած զոհաբերութիւնը, ամենէն լուրջ և հանդիսաւոր խորհրդածութեանց նիւթ պետք է ըլլան: Պարտինք պի՛շ նայիլ մեր Քրկչին և Բարեխօսին նկարագրին: Պետք է խոկալ պաշտօնին վրայ Անոր որ Իր ժողովուրդը իրենց մեղքերէն փրկելու եկաւ: Երբ՝ այսպէս հոգեպիշ նայինք երկնային բաներուն, մեր հաւատքն ու սերը պիտի աւելի աճին զօրանան, և մեր աղօթքները երթալով պիտի աւելի ընդունելի դառնան Աստուծոյ, քանզի անոնք հետզհետէ աւելի հաւատքով և սիրով պիտի խառնուին, ու իմաստուն և ջերմեռանդ ըլլան: Յիսուսի վրայ աւելի հաստատուն վստահութիւն պիտի ունենանք, և ամենօրեայ կենդանի փորձառութիւն մը Իր զօրութեան՝ որ կարող է բոլորովին փրկել զանոնք որ Իրմով Աստուծոյ կուգան:

Քրկչին կատարելութիւններուն վրայ խորհրդածելով՝ պիտի ցանկանք իսպառ բարեփոխուիլ և Անոր մաքրութեան պատկերին վերանորոգուիլ: Յոգիի անօթութիւն մը և ծարաւ մը պիտի ունենանք նմանելու Անոր զոր կը պաշտենք: Ո՛րքան աւելի մեր մտածութիւնները հանգչին Քրիստոսի վրայ, ա՛յնքան աւելի

պիտի այլոց խօսինք Անոր նկատմամբ, և զԱնի ներկայացնենք աշխարհի:

Ս. Գիրքը գիտուններու համար չէ գրուած միայն. [99] ան՝ ընդհակառակը՝ հասարակ ժողովրդին համար է սահմանուած: Քրկութեան համար անհրաժեշտ եղող ճշմարտութիւնները ցորեկուան պէս պայծառ ներկայացուած են հոն, ու ոչ ոք պիտի սխալի և իր ճամբան կորսնցնէ՝ եթէ ոչ անոնք որ կը հետեւին իրենց դատողութեան՝ փոխանակ յստակօրէն յայտնուած Աստուծոյ կամքին:

Ս. Գրքերուն սորվեցուցած բաներուն մասին պէտք չէ ո և է մարդու վկայութեանը դիմենք, այլ մենք պարտինք քննել Աստուծոյ խօսքերը մեզի համար: Եթէ թողունք որ այլք մեր տեղը խորհրդածեն, մեր կորովը պիտի տկարանայ, և մեր կարողութիւնները զարգանալու անընդունակ պիտի ըլլան: Մտքին ազնիւ կարողութիւնները՝ խորհրդածութեան արժանի նիւթերու վրայ մտածելու մարզանքի պակասութենէն՝ կրնան ա՛յնքան տկարացած ըլլալ, որ կորսնցնեն Աստուծոյ խօսքին խորին նշանակութիւնները ըմբռնելու կորովը: Միտքը պիտի ընդարձակի՝ եթէ զբաղի Ս. Գրքին նիւթերուն յարաբերութիւնը հետազօտելու, բաղդատելով հատուած հատուածի հետ, և հոգեւոր բաները՝ հոգեւոր բաներու:

Ոչի՛նչ աւելի յարմար է իմացականութիւնը զօրացնելու քան Ս. Գրքերուն ուսումնասիրութիւնը: Ուրիշ ո և է գիրք չէ կարող այնքան բարձրացնել մտածումներն ու կորով տալ մտաւոր կարողութեանց որքան Աստուածաշունչը՝ իր մեծ և ազնուացուցիչ ճշմարտութիւններովը: Եթէ Աստուծոյ խօսքը ուսումնասիրուէր պէտք եղածին պէս, մարդիկ պիտի ունենային մտքի լայնութիւն մը, նկարագրի ազնուութիւն մը և հաստատմտութիւն մը զոր ա՛յնքան հազուադէպ է տեսնել այս ժամանակներուն մէջ:

Սակայն Ս. Գրքերուն արագ ընթերցումէն շատ [100] քիչ կ'օգտուի մարդը: Մէկը կարող է Աստուածաշունչը կարդալ ծայրէ ծայր առանց կարենալու տեսնել անոր գեղեցկութիւնը կամ հասկնալ անոր խորին և թաքուն նշանակութիւնը: Հատուած մը որ կ'ուսումնասիրուի՝ մինչև որ միտքը յստակօրէն ըմբռնէ անոր իմաստը և փրկութեան խորհուրդին հետ ունեցած

կապակցութիւնը, աւելի կ'արժէ՝ քան խել մը գլուխներու ընթերցումը առանց որոշ նպատակի և առանց ո և է դրական բան մը սորվելու: Ս. Գիրքը թող քո՛վդ ըլլայ միշտ: Կարդա՛՛ գայն՝ ամէն անգամ որ առիթ ունենաս. համարներ տպաւորէ՛ յիշողութեանդ մէջ: Նոյն իսկ փողոցը քալած ատենդ՝ կրնաս հատուած մը կարդալ, և անոր վրայ խորհրդածելով միտք պահել գայն:

Չենք կարող իմաստութիւն ստանալ՝ առանց ամփոփ ուշադրութեան և աղօթքով ուսումնասիրութեան: Ս. Գրքին ինչ ինչ մասերը արդարև ա՛յնքան պարզ են որ սխալ չեն հասկցուիր. բայց կան ուրիշներ որոնց նշանակութիւնը մակերեւութային չէ, և հետեւապէս մէկ ակնարկով աչքի չի զարներ: Պետք է հատուած հատուածի հետ բաղդատել: Պետք է խնամքով քննել և աղօթքով խորհրդածել: Ու այդպիսի ուսումնասիրութիւն մը պիտի լիովին վարձատրուի: Ինչպէս հանքագործը երկրիս մակերեւոյթին տակ ծածկուած թանկագին մետաղի երակներ կը գտնէ, նոյնպէս և ան որ յարատև կերպով կը քննէ Աստուծոյ խօսքը՝ պահուած գանձի պէս, անոր մէջ պիտի գտնէ մեծարժէք ճշմարտութիւններ՝ որոնք ծածկուած կը մնան անփոյթ ընթերցողին աչքերէն: Յոգեշունչ խօսքերը՝ սրտին մէջ պահուելով՝ կենաց աղբիւրէն բոխող ջուրի վտակներ պիտի ըլլան:

Առանց աղօթքի բնաւ պետք չէ ուսումնասիրել Ս. [101] Գիրքը: Անոր [նուիրական] էջերը բանալէ առաջ՝ պարտինք Ս. Յոգին լուսաւորութիւնը հայցել, ու պիտի տրուի մեզի: Երբ Յիսուս տեսաւ Նաթանայելը որ իրեն կուգար, ըսաւ, “Ահա՛ իրաւցընէ Իսրայէացաի մը՝ որուն սրտին մէջ նենգութիւն չկայ:” Նաթանայել ըսաւ Անոր, “Ուրկէ՞ կը ճանչնաս զիս:” Յիսուս պատասխանեց, “Դեռ Քիլիպոս քեզ չկանչած, դուն որ թզենիին տակն էիր, ես քեզ տեսայ:” Յովհ. Ա. 47, 48: Ու Յիսուս պիտի մեզ ալ տեսնէ՝ առանձին աղօթած ատեննիս՝ եթէ ճշմարտութիւնը գիտնալու համար լոյս խնդրենք իրմէ: Լոյսի աշխարհէն հրեշտակներ պիտի հետն ըլլան անոնց որ խոնարհ սրտով աստուածային առաջնորդութիւն կը խնդրեն:

Ս. Յոգին կը բարձրացնէ և կը փառաւորէ Քրկիչը: Իր գործն է Յիսուսը ներկայացնել, Անոր արդարութեան մաքրութիւնը, և այն մեծ փրկութիւնը զոր Անով ունինք, Յիսուս կ'ըսէ, “Իմիներս պիտի առնէ ու ձեզի պատմէ:” Յովհ. ԺԶ. 14: Ճշմարտութեան Յոգին միակ

ճշմարիտ ուսուցիչն է աստուածային ճշմարտութեան: Որքա՛ր և մեծ արժէք տուած պետք է ըլլայ Աստուած մարդկային ազգին՝ ըստ որում իր Որդին տուաւ՝ որպէս զի Ան մեռնի անոր համար, և իր Յոգին կը յատկացնէ իբր Ուսուցիչ և շարունակական Առաջնորդ մարդուն: [102]

ԱՂՕԹՔԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բնութեան և յայտնութեան միջոցով, իր նախախնամութեամբն ու իր Ս. Յոգիին ազդեցութեամբը՝ Աստուած կը խօսի մեզի: Բայց ատոնք բաւական չեն . պետք ունինք նաեւ մեր սրտերը Ասոր բանալու: Յոգեւոր կեանք և կորով ստանալու համար՝ պարտինք իրական յարաբերութիւն ունենալ մեր երկնաւոր Զօրը հետ: Կրնանք մտքով Ասոր վերանալ. կրնանք խորհրդածիլ Ասոր գործերուն, ողորմութիւններուն և օրհնութեանցը վրայ. բայց ասի՝ ընդարձակ իմաստով՝ Ասոր հետ հաղորդակցիլ չէ: Աստուծոյ հետ հաղորդակցելու համար՝ պետք է բան մը ունենանք ըսելու Ասոր՝ մեր ներկայ կեանքին մասին:

Աղօթել՝ սիրտը բանալ է Աստուծոյ՝ իբր մտերիմ բարեկամի մը: Ոչ թէ որովհետև հարկ է մեր ինչ ըլլալը գիտցնել Աստուծոյ, այլ որպէս զի կարող ըլլանք զինքն ընդունիլ: Աղօթքը զԱստուած մինչև մեզի չ'իջեցներ, այլ մեզ մինչև Ասոր կը բարձրացնէ:

Յիսուս՝ երկրի վրայ եղած ատեն՝ իր աշակետներուն սորվեցուց թէ ի՛նչպէս աղօթելու է: Ան սորվեցուց անոնց՝ ամենօրեայ պետքերնին ներկայացնել Աստուծոյ, և իրենց բոլոր հոգը Ասոր վրայ ձգել: Ու վստահութիւնը զոր անոնց տուաւ՝ թէ իրենց աղերսները պիտի լսուէին, մեզի ալ կուտայ: [103]

Ու հնքն ալ՝ մարդոց մէջ ապրած ատեն՝ յաճախ աղօթքի կը կայներ: Մեր Քրկիչը Իր վրայ առաւ մեր կարօտութիւններն ու տկարութիւնները, այնպէս որ աղաչաւոր մը և խնդրարկու մը դարձաւ՝ իր Զօրմէն խնդրելով միշտ զօրութեան նոր մթերք, որպէս զի կարենար պարտականութիւններ կատարել և փորձութեանց դիմադրել: Ամեն բանի մէջ մեր օրինակն է Ան: Մեր տկարութիւններուն մէջ եղբայր մըն է, “ամեն կերպով փորձը առած՝ մեզի նման:” Բայց ինք անմեղ ըլլալով՝ իր բնութիւնը մեղքէն ետ կը կենար: Յոգեկան բոլոր տազնապներն ու

չարչարանքները կրեց՝ մեղսալից աշխարհի մը մէջ: Իր մարդկային բնութիւնը աղօթքը պահանջ մը և արտօնութիւն մը դարձուց՝ Իրեն: Ան իր Յօրը հետ հաղորդակցելուն մէջ սփոփանք և ուրախութիւն կը գտներ: Արդ, եթէ մարդոց Քրկիչը, Աստուածորդին՝ աղօթելու պէտքը կը զգար, ո՛րքան ակելի մենք, տկար և մեղաւոր մահկանացուներ, պարտինք ջերմեռանդ և անդադրում աղօթքի պէտքը զգալ:

Մեր երկնաւոր Յայրը կը սպասէ մեր վրայ թափելու իր օրհնութեանց լիութիւնը: Մեզի կը մնայ լիառատ խմել անսահման սիրոյ աղբիւրէն: Ի՛նչքան ապշեցուցիչ բան է որ այնքան քիչ կ'աղօթենք: Աստուած միշտ պատրաստ է և յօժար՝ լսելու իր զաւակներուն է՛ն տրուային անկեղծ աղօթքը, այսուհանդերձ մեր պէտքերն Աստուծոյ գիտցնելու մասին ի՛նչ մեծ դժկամութիւն ցոյց կուտանք: Երկինքի հրեշտակները ի՛նչ կրնան խորհիլ արդեօք խեղճ ու անկարող մարդոց մասին՝ որոնք փորձութեան ենթակայ են, երբ Աստուծոյ անսահման սիրոյ սիրտը կը մորմոքի անոնց հանդէպ, պատրաստ՝ տալու անոնց ակելի քան ինչ որ իրենք [104] կրնան խնդրել կամ խորհիլ, և դեռ ա՛յնքան քիչ կ'աղօթեն անոնք, ու ա՛յնքան քիչ յաւատք ունին: Հրեշտակները կը սիրեն խոնարհիլ Աստուծոյ առջև. կը սիրեն Անոր մօտն ըլլալ: Աստուծոյ հետ հաղորդակցութիւն իրենց գերագոյն ուրախութիւնը կը նկատեն անոնք. և սակայն, այս աշխարհիս որդիքը, որոնք ա՛յնքան կը կարօտին, այս օգնութեան զոր Աստուած միայն կարող է տալ, կը թուին գոհ քալել՝ զուրկ իր Հոգիին լոյսէն, և հեռու՝ իր աստուածային ներկայութենէն:

Չարին խաւարը կը պարուրէ զանոնք որ աղօթքը զանց կ'ընեն: Թշնամիին փորձութիւնները մեղանչելու կը թելադրեն զիրենք. ու այս բոլորը՝ քանզի չեն գործածեր անոնք այն արտօնութիւնները զոր Աստուած տուած է անոնց՝ աղօթքի աստուածային կարգադրութեամբ: Աստուծոյ տղաքներն ու աղջիկները ինչո՞ւ դժկամակութիւն ունենան աղօթելու՝ երբ աղօթքը հաւատքին ձեռքին մէջ այն բանալին է որ կը բանայ երկինքի գանձատունն՝ ուր ամփոփուած են Ամենակալին անսահման բարիքները: Առանց անդադրում աղօթքի և աչալուրջ հսկման՝ վտանգի մէջ ենք յարաճուն անհոգութեան մէջ իյնալու և շիտակ ճամբէն խտորելու: Հակառակորդը անդադար կը ջանայ շնորհաց աթոռին ճամբան խափանել մեր առջև, որպէս զի կարող չըլլանք՝

ջերմեռանդ աղօթքով և հաւատքով՝ շնորհք և զօրութիւն ստանալ, իր փորձութիւններուն դիմադրելու համար:

Ինչ ինչ պայմաններ կան՝ որոնցմով կարող ենք յուսալ թէ Աստուած պիտի լսէ մեր աղօթքները և պատասխանէ անոնց: Այդ պայմաններուն առաջինն այն է որ իր օգնութեան կարօտ ըլլալնիս զգանք: Անոր խոստումն է, “Ես ծարաւին վրայ ջուր պիտի թափեմ, և [105] անջուր երկրին վրայ՝ հեղէներ:” Ես. ԽԴ. 3: Անոնք որ անօթի և ծարաւ են արդարութեան, որոնք Աստուծոյ կը փափաքին, կարող են վստահ ըլլալ թէ պիտի պիտի յագեանան: Բայց պետք է որ սիրտը բաց ըլլայ Ս. Յոգիին ազդեցութեանը, եթէ կ’ուզէ Աստուծոյ օրհնութիւնն ընդունիլ:

Մեր մեծ կարօտութիւնն ինքնին ապացոյց մըն է, ու անելի պերճախօսօրէն կը խօսի ի նպաստ մեզի: Բայց պետք է Տէրը փնտռել՝ որպէս զի այս բաներն ընէ մեզի համար: Ան կ’ըսէ, “Խնդրեցէ՛ք, ու պիտի տրուի ձեզի:” Ու “Ան որ իր Որդւոյն չխնայեց, այլ ամենուն համար մատնեց զԱնիկա, ալ ի՞նչպէս Անոր հետ ամէն բաները մեզի չի պարգեւեր:” Մատթ. Է. 7. Հռովմ. Ը. 32:

Եթէ մեր սրտերուն մէջ անօրէնութիւն պահենք, եթէ ծանօթ մեղքի մը յարինք, Տէրը չպիտի լսէ մեզի. բայց ապաշխարող և կոտրած հոգիին աղօթքը պիտի միշտ ընդունուի: Երբ մեր բոլոր ծանօթ յանցանքներն ուղղուին, կրնանք հաւատալ որ Աստուած մեր աղերսներուն պիտի պատասխանէ: Մեր անձնական արժանիքը պիտի երբէք մեզ չյանձնարարէ Աստուծոյ. Յիսուսի արժանաւորութիւնն է որ պիտի մեզ մաքրէ. այսուհանդերձ գործ մ’ունինք ընելու՝ որ է ընդունելութեան պայմաններուն համաձայնիլ:

Ազդու աղօթքին մէկ ուրիշ տարրը հաւատքն է: “Ան որ Աստուծոյ կը մօտենայ՝ պետք է հաւատայ թէ Աստուած կայ՝ և թէ վարձահատոյց կ’ըլլայ անոնց որ զինքը կը փնտռեն:” Եբր. ԺԱ. 6: Յիսուս իր աշակերտներուն ըսաւ, “Ինչ բան որ աղօթքով կը խնդրէք, հաւատացէք թէ պիտի առնէք, ու պիտի ըլլայ ձեզի:” [106] Մարկ. ԺԱ. 24: Իր այս խօսքին կը հաւատա՞նք արդեօք:

Խոստումները ընդարձակ են և անսահման, ու հաւատարիմ է Ան որ խոստացաւ: Երբ խնդրած ատեննիս չենք առներ ինչ որ կը խնդրենք, պետք է տակաւին հաւատանք որ Տէրը կը լսէ մեզի՝ և

թէ պիտի մեր աղօթքներուն պատասխանէ: Ա՛յնքան սխալական ենք մենք ու կարճատես՝ որ երբմէն կը խնդրենք այնպիսի բաներ որոնք մեր բարւոյն համար պիտի չըլլային, ու մեր երկնաւոր Յայրը սիրով կը պատասխանէ մեր աղօթքներուն՝ տալով մեզի ինչ որ մեր ամենամեծ աղէկութեանը համար պիտի ըլլայ, — ինչ որ մենք ինքնին պիտի ցանկայինք՝ եթէ աստուածային լոյսով լուսաւորուած աչքով կարող ըլլայինք տեսնել իրերը այնպէս ինչպէս են իրօք: Երբ մեր աղօթքները կը թուին անպատասխանի մնացած ըլլալ, պէտք է խոստումին կառչինք, քանզի պատասխանին ատենը անշո՛ւշտ պիտի գայ, ու պիտի յայնժամ ստանանք օրհնութիւնը որուն ամենէն աւելի պէտք ունինք: Բայց պնդել թէ մեր աղօթքները պիտի պատասխանուին ա՛յն կերպով իսկ և այն մասնաւոր բանին համար զոր մենք կը ցանկանք, յանձնապաստանութիւն է: Աստուած այնքան իմաստուն է որ չի խաբուիր, և այնքան բարի՝ որ չի խնայեր ո և է լաւ բան անոնցմէ որ ուղղութեամբ կը քալեն: Ապա ուրեմն մի՛ վախնար Անոր վստահելու, նոյն իսկ եթէ աղօթքներուդ պատասխանը իսկոյն չառնես: Դուն Անոր սա հաստատ խստումին վստահէ, “Խնդրեցէ՛ք և պիտի տրուի ձեզի:” Մատթ. Է. 7:

Եթէ մեր տարակոյսներուն և վախերուն ուշ դնենք, կամ ջանանք բացատրել ամէն ինչ. որ չենք կարող յստակ տեսնել՝ հաւատալէ առաջ, մեր շփոթութիւնները [107] պիտի միայն աւելնան: Բայց եթէ Աստուծոյ գանք, մեր անկարողութեան և կարօտութեան զգացումովն. ու եթէ խոնարհ և վստահող հաւատքով մեր պիտոյքները գիտցնենք Անո՛ր որուն գիտութիւնն անսահման է, որ ամէն ինչ կը տեսնէ արարչութեան մէջ, և որ ամէն ինչ իր կամքովն ու խօսքովը կը կառավարէ, պիտի լսէ մեր աղաղակն ու լոյս ծագեցնէ մեր սրտերուն մէջ: Անկեղծ աղօթքար մեզ յարաբերութեան մէջ կը դնէ անսահման հմաստութեան հետ: Թերեւս ակներև ապացոյց չունենանք՝ մեր աղօթած պահուն, թէ մեր Քրկիչը կարեկցութեամբ և սիրով մեր վրայ կը հակի. բայց Ան մեզ անտես չ’ըներ: Անոր ակներև հպումը չզգանք ալ, և սակայն իր ձեռքը մեր վրայ է գթութեամբ և խանդաղատանքով:

Երբ Աստուծոյ գանք՝ շնորհք և օրհնութիւն հայցելու իրմէ, պարտինք սիրոյ և ներողամտութեան ոգի ունենալ սրտերնուս մէջ: Ի՞նչպէս կրնանք ըսել՝ “Ներէ՛ մեզի մեր պարտքերը ինչպէս մենք ալ կը ներենք մեր պարտականներուն” (Մատթ. 2. 12)

աններող ոգի սնուցանելով: Եթէ կ'ուզենք որ մեր աղօթքները լսելի ըլլան, պարտինք ներել այլոց ինչպէս և ինչքան կը յուսանք որ ներուի մեզի:

Աղօթքի մէջ յարատեւութիւնն՝ առնելու մէկ պայմանն է: Պետք է միշտ աղօթել, եթէ կ'ուզենք աճիլ հաւատքի և փորձառութեան մէջ: Պարտինք “ստեպ աղօթքի” կայնիլ, “շարունակ աղօթքի ետեւէ” ըլլալ, “անոր մէջ արթուն մնալով գոհութեամբ:” Զոովմ. ԺԲ. 12. Կող. Դ. 2: Պետրոս առաքեալ հաւատացեալները կը յորդորէ սա խօքերով, “Չգա՛ստ եղէք, և աղօթքի մէջ արթո՛ւն կեցէք:” Ա Պետ. Դ. 7: Պօղոս առաքեալն ալ [108] կը պատուիրէ, “Ամէն բանի մէջ աղօթքով և աղաչանքով, գոհութիւնով մէկտեղ ձեր խնդրուածքը Աստուծոյ յայտնի ըլլայ:” Քիլ. Դ. 6: “Բայց դուք՝ սիրելիներ,” կ'ըսէ Յուդա առաքեալը, “անձերնիդ շինելով ամենասուրբ հաւատքին վրայ, և Սուրբ Զոգիով աղօթք ընելով, անձերնիդ Աստուծոյ սիրոյն մէ՛ջ պահեցէք:” Յուդա 20, 21: Յարատև աղօթքը հոգիին անբակտելի կապն է Աստուծոյ հետ, այնպէս որ Աստուծմէ կենդանութիւն կը յորդի մեր կեանքին մէջ. ու մեր կեանքէն մաքրութիւն և սրբութիւն կը ցոլանան առ Աստուած:

Աղօթքի մէջ արթուն կենալ անհրաժեշտ է. ոչինչ թող քեզ արգիլէ այս բանին մէջ: Ամէն ջանք ըրէ՝ Յիսուսի և քու հոգիիդ միջև հաղորդակցութիւնը սերտ պահելու համար: Ամէն պատեհութիւն ձեռքէ մի՛ փախցնէր երթալու համար հոն ուր աղօթք կը մատուցուի: Անոնք որ ճշմարտապէս Աստուծոյ հետ հաղորդ ըլլալ կ'ուզեն, պիտի երեւան աղօթքի ժողովներում մէջ, հաւատարիմ՝ իրենց պարտականութիւնը կատարելու, և եռանդուն ու անձկալից քաղելու բոլոր օգուտները զոր կրնան ձեռք բերել: Ամէն առիթէ պիտի օգտուին անոնք՝ ինքզինքնին դնելու համար հոն ուր կրնան լոյս ստանալ երկինքէն:

Ընտանեկան շրջանակի մէջ ալ պարտինք աղօթել. ու մանաւանդ՝ պետք չէ զանց ընենք առանձին աղօթքը. քանզի ա՛յո իսկ է հոգիին կեանքը: Անկարելի՛ է որ հոգին զարգանայ՝ եթէ աղօթքը զանց կ'առնուի: Ընտանեկան կամ հրապարակային աղօթքը չի բաւեր միայն: Առանձնութեան մէջ թող հոգին պարզուի Աստուծոյ խորաթափանց ակնարկին տակ: Առանձին աղօթքը պիտի լսուի միայն աղօթք լսող Աստուծմէն: [109] Ոչ մէկ

հետաքրքիր ականջ պետք է լսե՛ աղերսներուն իմաստը: Առանձին աղօթքի մէջ հոգին զերծ է արտաքին ազդեցութիւններէ, զերծ՝ ամէն յուզումէ: Ան հանդարտօրէն, այլ ջերմեռանդօրէն, առ Աստուած կը բարձրանայ: Քաղցր և տեւական պիտի ըլլայ ազդեցութիւնը որ կը բղխի Անկէ որ գաղտուկը կը տեսնէ, և որուն ականջը բաց է լսելու սրտաբուղիս աղօթքը: Խաղաղ, պարզ հաւատքով՝ հոգին Աստուծոյ հետ կը հաղորդակցի, և կ'իւրացնէ աստուածային լոյսի ճաճանչները, զօրանալու և հաստատուելու համար Սատանային դէմ մղած պայքարին մէջ: Աստուած մեր զօրութեան աշտարակն է:

Աղօթե՛ սենեակիդ մէջ. ու ամենօրեայ զբաղումներուդ գացած ատենդ՝ սիրտդ յաճախ Աստուծո՛յ բարձրացուր: Ենովք այսպէս քալեց Աստուծոյ հետ: Այդ լռին աղօթքները կնդրուկի նման դէպ ի շնորհաց աթոռը կը վերանան: Սատանան պիտի կարող չըլլայ յաղթել այն մարդը որուն սիրտն այսպէս վստահ կը հանգչի Աստուծոյ վրայ:

Չկայ տեղ կամ ժամանակ ուր յարմար չըլլայ Աստուծոյ աղերս բարձրացնել: Ոչինչ կարող է մեզ արգիլել որ սրտերնիս վեր չբարձրացնենք ջերմեռանդ աղօթքով: Քողոցին խուռն ամբոխին մէջ, մեր գործառնութեանց մէջ՝ կրնանք աղերս մը բարձրացնել Աստուծոյ և իր առաջնորդութիւնը հայցել՝ ինչպէս ըրաւ Նեեմիա, Արտաշէս թագաւորին առջև իր խնդիրքը մատուցած ատեն: Ուր որ ալ ըլլանք, աղօ- [110] թելու յարմար տեղ մը կրնայ գտնուիլ: Պետք է միշտ բաց թողունք մեր սրտին դուռը, և հրաւիրենք Յիսուսը որ գայ և բնակի մեր հոգիին մէջ իբր հիւր մը երկնաւոր:

Թեպէտև մեզ շրջապատող մթնոլորտն ապականեալ ըլլայ, պետք չէ շնչենք անոր թոյները, այլ կրնանք երկինքի մաքուր օդին մէջ ապրիլ: Ամէն անմաքուր երեւակայութեան և պիղծ մտածման մուտք կարող ենք արգիլել մեր սրտին մէջ անկեղծ աղօթքով Աստուծոյ բարձրացնելով մեր հոգիները: Անոնք որոնց սրտերը բաց են՝ ընդունելու համար Աստուծոյ օգնութիւնը և օրհնութիւնը, պիտի ապրին աւելի սուրբ մթնոլորտի մը մէջ քան այս երկրինը, և երկինքի հետ մշտակայ հաղորդութիւն պիտի ունենան:

Յիսուսի նկատմամբ աւելի յստակ հայեացքներ ունենալ կը կարօտինք, ու աւելի կատարեալ ըմբռնում մը՝ յաւիտենական

իրողութեանց արժէքին մասին: Սրբութեան գեղեցկութիւնը պետք է համակէ Աստուծոյ զաւակներուն սրտերը. և որպէս զի ասի իրականանայ, պարտինք Ամենակարողէն խնդրել որ պարզէ մեզի երկնաւոր բաները:

Թող մեր հոգին դէպ ի վեր ձգտի, որպէս զի Աս- [111] տուած շնորհէ մեզի շնչել երկնային մթնոլորտը Կրնանք այնքան մօտ ապրիլ Աստուծոյ՝ որ ամէն անակնկալ փորձութեան մէջ մեր մտածութիւններն Անոր դառնան այնքան բնականօրէն որքան ծաղիկը արեւուն կը դառնայ:

Աստուծոյ առջև պարզէ՛ պիտոյքներդ, ուրախութիւններդ, տխրութիւններդ, հնիւնութիւններդ և վախերդ: Չես կարող զինքը յոգնեցնել. չես կարող զինքը թուլցնել: Ան որ գլխուդ բոլոր մագերը կը համրէ, անտարբեր չէ իր զաւակներուն պետքերուն հանդէպ: “Տերը բազմագութիւն ու ողորմած է:” Յակ. Ե. 11: Իր սիրալիր սիրտը կը կարեկցի մեր ցաւերուն և անոնց մասին մեր ըսածներուն: Անոր տար ամէն ինչ որ միտքդ կը տագնապեցնէ: Ոչինչ այնքան ծանր է որ Ան չկարենայ վերցնել, քանզի աշխարհները կը բռնէ և տիեզերքին գործերը կը կառավարէ: Մեր խաղաղութեան վերաբերեալ ոչինչ այնքան փոքր է որ անկարելորդ ըլլայ Անոր: Մեր փորձառութեան մէջ չկայ գլուխ մը այնքան մթին որ Ան չկարենայ կարդալ. չկայ անձկութիւն մը այնքան կնճռոտ որ կարող չըլլայ լուծել: Չկայ փորձանք՝ որ կարենայ գալ իր զաւակներուն Է՛ն պատիկին գլխուն, չկայ նեղութիւն՝ որ կարենայ ճնշել հոգին, չկայ ուրախութիւն՝ որով համակուծի սիրտը, չկայ անկեղծ աղերս՝ որ թռչի շրթներէն, որուն մեր երկնաւոր Յայրն անուշադիր մնայ, կամ որուն չշահագրգռուծի անմիջապէս: Ան “սրտով կոտորածները կը բժշկէ, ու անոնց խոցերը կը փաթթէ:” Սաղմ. Գ. 3: Աստուծոյ և իւրաքանչիւր հոգիի միջեւ եղած յարաբերութիւնները այնքան որոշ և կատարեալ են՝ իբր թէ միայն այն մէկ հոգիին համար Ան իր սիրելի Որդին տուաւ: [112]

Յիսուս ըսաւ, “Իմ անունովս պիտի խնդրէք. և չեմ ըսեր ձեզի թէ ես ձեզի համար պիտի աղաչեմ Յօրը, քանզի ինք Յայրը ձեզ կը սիրէ:” “Ես ձեզ ընտրեցի,... որ իմ անունովս ինչ որ Յօրմէն խնդրէք, տայ ձեզի:” Յովհ. ԺԶ. 26, 27. ԺԵ. 16: Բայց Յիսուսի անունովն աղօթել՝ այդ անունը աղօթքի մը սկիզբն ու վերջը

պարզապէս յիշելէ աւելի բան մըն է: Աղօթել է Յիսուսի մտքովն ու ոգւովը, հաւատալով հանդերձ իր խոստումներուն, ապաւինելով իր շնորհքին, և գործելով իր գործերը:

Աստուած չ'ուզեր որ մեզմէ ո և է մէկը ճգնաւոր կամ վանական ըլլայ և քաշուի աշխարհէն՝ ինքզինքը պաշտամունքի նուիրելու համար: Մեր կեանքը պետք է նման ըլլայ Քրիստոսի կեանքին, — լերան և ամբոխին միջև: Ան որ աղօթել է ի գատ ուրիշ բան չ'ըներ, պիտի շուտով դադրի աղօթելէ, և կամ իր աղօթքները պիտի ձեւական կրկնութիւններ ըլլան: Երբ մարդիկ քաշուին ընկերական կեանքէ, Քրիստոնէական պարտականութիւններէ և խաչ կրելէ, երբ դադրին եռանդով գործելէ իրենց Վարդապետին համար՝ որ ա'յնքան եռանդով գործեց իրենց համար, կը կորսնցնեն աղօթքի նիւթը, ու այլևս ոչինչ կ'ունենան՝ զիրենք աստուծապաշտութեան մղող: Իրենց աղօթքներն անձնական և եսամոլ կը դառնան: Անոնք չեն կարող մարդկութեան պետքերուն կամ Քրիստոսի թագաւորութեանը համար աղօթել, ոչ ալ աշխատելու համար զօրութիւն խնդրել:

Ճատ բան կը կորսնցնենք՝ երբ զանց ընենք միասին ընկերակցելու արտօնութիւնը՝ Աստուծոյ ծառայութեանը մէջ զիրար զօրացնելու և քաջալերելու համար: Իր Խօսքին ճշմարտութիւնները մեր մտքերուն մէջ [113] իրենց կենդանութիւնն ու կարեւորութիւնը կը կորսնցնեն: Մեր սրտերը կը դադրին անոնց սրբարար ազդեցութենէն լուսաւորուելէ և արթննալէ, ու կը տկարանանք հոգեւորապէս: Մեր Քրիստոնէական յարաբերութեանց մէջ շատ բան կը կորսնցնենք առ ի չգոյէ փոխադարձ համակրութեան: Ան որ ինք իր մէջ կ'ամփոփուի, չի գրաւեր այն դիրքը զոր Աստուած որոշեր է իրեն: Մեր բնաւորութեան մէջ ընկերական տարրերու վայելուչ մշակումը մեզ համակրելի կը կացուցանէ այլոց քով, և զարգացման ու զօրութեան միջոց մըն է մեզի՝ Աստուծոյ ծառայութեանը մէջ:

Եթէ՝ Քրիստոնէայք ուզէին հաւաքուիլ՝ իրարու հետ խօսակցելու համար Աստուծոյ սիրույն և փրկութեան թանկագին ճշմարտութեանց մասին, իրենց սրտերը պիտի կազդուրուէին, և պիտի զօրացնէին զիրար: Կրնանք ամէն օր աւելի բան սորվիլ մեր երկնաւոր Զօրը մասին, նորանոր

փորձառութիւններ ձեռք բերելով իր շնորհքին նկատմամբ.
յայնժամ պիտի ցանկանք Անոր սիրոյն մասին խօսիլ. ու երբ
ընենք զայդ, մեր սրտերը պիտի հրահրուին և քաջալերուին: Եթէ
Յիսուսի նկատմամբ աւելի մտածելնք և խօսելնք, ու նուազ՝ մեր
անձին մասին, Անոր ներկայութիւնը պիտի շա՛տ աւելի
վայելէինք:

Եթէ Աստուծոյ մասին խորհիլ ուզէինք ա՛յնքան յաճախ որքան
Ան մեզի համար իր հոգատարութեանն ապացոյցները կուտայ,
մեր մտածումներուն մէջ պիտի ըլլար միշտ Ան, ու մեր հաճոյքը
պիտի գտնէինք Անոր վայ խօսելու և զԱնի օրհնելու մէջ:
Ժամանակաւոր բաներու նկատմամբ կը խօսինք՝ որովհետև մեզ
կը շահագրգռեն անոնք: Մեր բարեկամաց մասին կը խօսինք՝
[114] քանզի կը սիրենք զանոնք. մեր ուրախութիւններն ու
վիշտերը սերտիւ կապուած են անոնց հետ: Եւ սակայն
անհունապէս աւելի մեծ պատճառ ունինք սիրելու զԱստուած քան
մեր երկրաւոր բարեկամներն. ու աշխարհի մէջ է՛ն բնական բանն
ըլլալու էր մեզի մեր բոլոր մտածումներուն մէջ առաջին տեղը
տալ Անոր, իր բարութեանը մասին խօսիլ, և իր զօրութիւնը
պատմել: Մեզի շնորհած իր առատ պարգեւներուն նպատակն այն
չէր որ անոնք մեր մտածումներն ու սերը ա՛յնքան գրաւէին որ
ոչինչ ունենայինք Աստուծոյ տալու. այդ պարգեւները պէտք է
շարունակ զԱնի յիշեցնեն մեզի, ու մեր երկնաւոր Բարերարին
կապեն մեզ: Ծա՛տ ցած մակարդակի վրայ կ'ապրինք մենք:
Բարձրացնե՛նք մեր աչքերը դէպ ի բաց դուռն երկնային
սրբարանին ուր Աստուծոյ փառաց լոյսը կը փայլի երեսին վրայ
Քրիստոսի՝ որ “բոլորովին կարող ալ է ապրեցնելու զանոնք որ
հրմով Աստուծոյ կուգան:” Եբր. Է. 25: Պէտք է աւելի՛ գոհանալ
Տերոջմէն՝ “իւր ողորմութեանը համար, ու մարդոց որդիներուն իր
ըրած հրաշքներուն համար:” Սաղմ. ճԷ. 8: Մեր բարեպաշտական
վարժութիւնները պէտք չէ կայանան միայն խնդրելու մէջ: Միշտ
ու մի միայն մեր նոր պէտքերուն վրայ չխորհինք, այլ նաև այն
շնորհքներուն՝ զոր կը ստանանք մեր երկնաւոր Զօրմէն:

Ծատ չենք աղօթեր մենք, այլ չափազանց ժլատ ենք
գոհանալու մասին: Աստուծոյ ողորմութիւնները կ'ընդունինք, և
սակայն ի՛նչքան քիչ կը գոհանանք Անկէ՝ մեզի ըրածներուն
համար:

Տերը հին ատեն Իսրայելի որդւոցը սա պատուերը տուած էր երբ անոնք կը ժողվուէին Իր պաշտամուն- [115] քին համար, “Յոն ձեր Տեր Աստուծոյն առջև ուտէք, և ձեր Տեր Աստուածը ձեզ օրհնելուն համար ձեր ամէն ձեռք զարկած բաներուն մէջ՝ ուրախանաք թէ՛ դուք, և թէ ձեր ընտանիքը:” Բ Օր. ԺԲ. 7: Ամէն ինչ որ կ’ըլլայ Աստուծոյ փառքին համար, պէտք է ըլլայ ուրախութեամբ, օրհներգութեամբ և գոհաբանութեամբ՝ և ոչ թէ տխրութեամբ:

Մեր Աստուածը գորովագութ և ողորմած Յայր մըն է: Անոր ծառայութիւնը պէտք չէ նկատուի իբր սիրտ տխրեցնող և տաժանելի բան մը. ընդհակառակը՝ մեզի համար բերկրութիւն մը պէտք է ըլլայ զԱստուած պաշտելն ու Իր գործին մէջ աշխատիլը: Աստուած չ’ուզեր որ Իր զաւակները, որոնց համար ա՛յնքան մեծ փրկութիւն է պատրաստած, նկատեն զինքն իբր խիստ և անողոք հարստահարիչ մը: Ան իրենց լաւագոյն բարեկամն է. ու երբ զինքը պաշտեն, կ’ուզէ անոնց հետն ըլլալ, զանոնք օրհնելու և մխիթարելու համար, ուրախութեամբ և սիրով համակելով անոնց սրտերը: Տերը կը ցանկայ որ Իր զաւակները մխիթարուին Իր ծառայութեանը մէջ, և աւելի հաճոյք քան թէ տխրառիթ բաներ գտնեն Իր գործին մէջ: Ան կը ցանկայ որ զինքը պաշտելու եկողները Իր հոգածութեանը և սիրոյն մասին թանկագին խորհրդածութիւններ տանին իրենց հետ, որպէս զի ուրախ ըլլան իրենց ամենօրեայ կեանքին բոլոր զբաղումներուն մէջ, և որպէս զի շնորհք ստանան՝ պարկեշտօրէն և հաւատարմօրէն գործելու ամէն բանի մէջ:

Խաչին շո՛ւրջը ժողվուիւք: Թող Քրիստոս ու Ան՝ խաչը ելած, նիւթն ըլլայ մեր խորհրդածութեան և խօսակցութեան ու մեր ամենաքաղցր յոյզերուն: Մեր [116] մի՛տքը պահենք ամէն օրհնութիւն որ կը ստանանք Աստուծմէ, ու երբ հասկնանք Իր մեծ սերը, ամէն ինչ յանձնե՛նք այն ձեռքին որ խաչին վրայ գամուեցաւ մեզի համար:

Քառաբանութեան թելերուն վրայ է որ հոգին կրնայ ալ աւելի մօտ թռչիլ երկինքին: Երկնային սրբարանին մէջ Աստուած կը պաշտուի երգերով և նուագարաններով, ու մենք՝ մեր երախտագիտութիւնն արտայայտած ատեն՝ երկնաւոր զօրքերուն պաշտամունքին մօտեցած կ’ըլլանք:

“Շնորհակալութիւն մատուցանողը զիս կը փառաւորէ:” Սաղմ. Ծ.
23: Ապա ուրեմն յարգալիր ցնծութիւնով մեր Ստեղծողին առջեւը
գանք՝ “գովութիւնով և օհնութեան ձայնով:” Ես. ԾԱ. 3: [117]

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ ՏԱՐԱԿՈՅՍԵՐՈՒՆ ՅԵՏ

Շատեր, մասնաւորապէս Քրիստոնէական կեանքին մէջ նորեկները, սկեպտիկութեան թելադրութիւններէն կը վրդովին երբեմն: Ս. Գրքին մէջ շատ բաներ կան զոր չեն կարող հասկնալ և ոչ իսկ բացատրել, և զորոնք Սատանան կը գործածէ՝ անոնց հաւատքը խախտելու համար Ս. Գրքին կատարեալ ներշնչութեանը մասին: Ու կը հարցնեն անոնք, “Ի՞նչպէս պիտի գիտնամ ուղիղ ճամբան: Եթէ Ս. Գիրքը իրա՛ւ Աստուծոյ Խօսքն է, ի՞նչպէս կրնամ գերծանիլ սա տարակոյսեր՝ն և վարանումներէն:

Աստուած երբեք չպահանջեր մեզմէ հաւատալ՝ առանց տալու բաւական ստոյգ ապացոյց որպէս զի իբր հիմ ծառայէ մեր հաւատքին: Իր գոյութիւնը, իր նկարագիրը, իր Խօսքին ճշմարտախօսութիւնը՝ բոլոր հաստատուած են վկայութիւններով, որոնք կոչ կ’ընեն մեր բանականութեան. ու առատ են այդ վկայութիւնք: Այսու հանդերձ, Աստուած երբէ չէ վերցուած տարակոյսին կարելիութիւնը: Մեր հաւատքը պետք է հիմնուի ստոյգ ապացոյցներու, և ոչ թէ ցուցական բաներու վրայ: Անոնք որ կ’ուզեն տարակուսիլ, պիտի պատեհութիւն ունենան տարակուսելու. մինչդեռ անոնք որ իրապէս կը ցանկան ճշմարտութիւնը գիտնալ, պիտի գտնեն բաւական ստուգութիւններ որոնց վրայ կարենան հաստատել իրենց հաւատքը:

Սահմանափակ մտքերու համար անհնար է կատա [\[118\]](#) րելապէս ըմբռնել Անհունին նկարագիրը կամ գործերը: Ամենասուր մտքին, ամենէն գերազանց զարգացում ունեցող իմացականութեան, պիտի յաւէ՛տ խորհուրդ մնայ այդ սուրբ Եակը: “Աստուծոյ գաղտնիքը կրնա՞ս գտնել: Ամենակարողը կատարելապէս կրնա՞սի իմանալ: Անիկա երկինքին պէս բարձր է.

ի՞նչ կրնաս ընել. դժոխք՝ն խորունկ է. ի՞նչ կրնաս գիտնալ:” Յոր ժԱ. 7,8:

Պօղոս առաքեալ կը գոչ՝, “Ո՛վ Աստուծոյ մեծութեան և իմաստութեան և գիտութեան խորունկութիւնը. ի՞նչպէս անքննելի են իր դատաստանները, և անզննելի են իր ճամբաները:” Զռովմ. ԺԱ. 33: Բայց թեպէտ “Անոր բոլորտիքը ամպ ու մառախուղ կայ, արդարութիւնը և իրաւունքը Անոր աթոռին հիմերն են:” Սաղմ. ՂԷ. 2: Ա՛յնքան կարող են վերահասու ըլլալ մեզ հանդէպ Աստուծոյ վարուելակերպին և իր շարժառիթներուն նկատմամբ՝ որոնցմով Ան կը գործէ, որ կարենանք իր մէջ տեսնել անսահման սեր և ողորմութիւն՝ միացած անհուն զօրութեան: Անոր դիտաւորութիւններուն ա՛յնքանը կարող են հասկնալ որ մեզի գիտնալ օգտակար է: Գալով մնացեալին, ապաւինինք ամենակարող Ձեռքին և սիրալիր Սրտին:

Աստուծոյ Խօսքը, իր աստուածային Յեղինակին նման, կը ներկայացնէ խորհուրդներ՝ որ պիտի երբէք կատարելապէս չհասկցուին սահմանափակ էակներէ: Մեղքին աշխարհ մտնելը, Քրիստոսի մարդեղութիւնը, վերածնունդը, յարութիւնը, և Ս. Գրքին մէջ ներկայացուած ուրիշ անթիւ նիւթեր՝ խորհուրդներ են ա՛յնքան խորին որ մարդկային միտքը զանոնք բացատրելու անկարող է: Բայց մենք բնաւ պատճառ չունինք Անոր Խօսքին նկատմամբ տարակուսելու՝ քանզի չենք կարող [119] հասկնալ իր նախախնամութեան բոլոր խորհուրդները: Բնական աշխարհին մէջ անիմանալի խորհուրդներով շրջապատուած ենք յարածամ: Կեանքի ամենադոյզ արտայայտութիւնն իսկ կը ներկայացնէ հարց մը՝ զոր իմաստասերներու ամենաիմաստունը անկարող է բացատրել: Ամենուրեք հրաշալիքներ կան՝ մեր իմացողութենէն գեր ի վեր: Պէ՞տք է ուրեմն զարմանալ՝ որ հոգեւոր աշխարհին մէջ ալ անհասկնալի խորհուրդներ կը գտնուին: Դժուարութիւնը մարդկային մտքին տկարութեանն ու անձկութեանը մէջ կը կայանայ միայն: Աստուած մեզի բաւական վկայութիւն է տուած Ս. Գրքերուն աստուածային դրոշմին նկատմամբ, ու մենք պէտք չէ կասկածինք իր Խօսքէն՝ քանզի չենք կարող հասկնալ իր նախախնամութեն բոլոր խորհուրդները:

Պետրոս առաքեալ կ’ըսէ թէ Ս. Գրքերուն մէջ “դժուարիմաց բաներ կը գտնուին զոր տգետները և անհաստատները ծուռ

կողմը կը դարձնեն... իրենց անձին կորստմեանը համար։” Բ Պետ. Գ. 16: Սկեպտիկները այդ դժուարիմաց բաները ձեռք կ’առնեն՝ իբր զէնք գործածելու համար Ս. Գրքին դեմ. բայց ընդհակառակն՝ այդ դժուարիմանալի կէտերը զօրաւոր ապացոյցներ են անոր աստուածային յայտնութիւն մ’ըլլալուն: Եթէ այդ գիրքը Աստուծոյ մասին պարունակէր միայն ինչ որ կարենայինք հասկնալ, եթէ հունաւոր մտքեր կարող ըլլային ըմբռնել Անոր մեծութիւնն ու մեծվայելչութիւնը, յայնժամ Ս. Գիրքը աստուածային հեղինակութեան անսխալելի դրոշմը պիտի չկրէր: Անոր մէջ ներկայացուած նիւթերուն մեծութիւնն ու խորհրդաւորութիւնը պետք է մեզ մղեն հաւատալու թէ իրաւ Աստուծոյ Խօսքն է ան:

Ս. Գիրքը այնքան պարզութեամբ և մարդկային [120]

սրտին պետքերուն և բաղձանացը այնքան կատարեալ յարմարութեամբ կը պարզէ ճշմարտութիւնը, որ սքանչացում և հիացում է պատճառուած ամենաբարձր զարգացում ունեցող մտքերու, և տրուպ ու անուս մարդիկը կարող կ’ընէ փրկութեան ճաբան հասկնալու: Սակայն և այնպէս, ա’յնքան պարզօրէն արտայայտուած այդ ճշմարտութիւնք ա’յնքան պարզօրէն արտայայտուած այդ ճշմարտութիւնք ա’յն աստիճան բարձր՝ և մարդկային մտքին հասողութենէն գեր ի վեր նիւթերու վրայ կը ճառեն որ զանոնք կարող են ընդունիլ լո՛կ անոր համար որ Աստուած է յայտարարեր զանոնք: Այսպէս՝ փրկութեան խորհուրդը կը յայտնուի մեզի այնպիսի կերպով մը որ ամէն ոք կարենայ տեսնել իր առնելու քայլերն ապաշխարութեան մէջ՝ առ Աստուած, և հաւատքի մէջ՝ առ Յիսուս Քրիստոս մեր Տէրը, փրկուելու համար Աստուծոյ ուզած կերպովը. այսուհանդերձ, այնքան դիւրըմբռնելի ճշմարտութեանց տակ կը մնան խորհուրդներ որ Աստուծոյ փառքը կը ծածկեն, — խորհուրդներ՝ որ կը նուաճեն մարդկային միտքը իր հետազօտութեանցը մէջ, բայց որոնք յարգանք և հաւատք կը ներշնչեն ճշմարտութեան անկեղծ խուզարկուին: Ան որքան կը քննէ Ս. Գիրքը, ա’յնքան խորապէս կը համոզուի որ ասի կենսադանի Աստուծոյ Խօսքն է, ու մարդկային բանականութիւնը կը խոնարհի աստուածային յայտնութեան մեծափառութեանը առջեւ:

Գիտնալ թէ չենք կարող կատարելապէս հասկնալ Ս. Գրքին մեծ ճշմարտութիւնները, պարզապէս ընդունիլ է թէ հունաւոր

միտքը անբաւական է ըմբռնելու անսահմանը. թէ մարդ, իր սահմանափակ, մարդկային գիտութիւնովը, չէ կարող հասկնալ Ամենագիտութեան դիտաւորութիւնները: [121]

Սկեպտիկներն ու անհաւատները չեն ընդունիր Աստուծոյ խօսքը՝ քանզի չեն կարող իմանալ անոր բոլոր խորհուրդները. ու այդ վտանքին ոչ նուազ ենթակայ են ամ՛ն անոնք որ Ս. Գրքին հաւատալ կը դաւանին: Առաքեալը կ'ըսէ, “Նայեցէ՛ք՝ եղբայրներ, չըլլայ որ ձեզմէ մէկուն ներսիդին անհաւատութեան չար սիրտ ըլլայ՝ ապստամբ ըլլալու կենդանի Աստուծմէն:” Եբր. Գ. 12: Օրինաւոր է ուշի ուշով ուսումնասիրել Ս. Գրքին վարդապետութիւնները, և քննել “Աստուծոյ խորունկ բաները” (Ա Կոր. Բ. 10) որքան որ յայտնուած են անոնք: Մինչ՝ “ծածուկ բաները մեր Տէր Աստուծոյն կը վերաբերին,” “յայտնուած բաները մեզի տրուած են:” Բ Օր. ԻԹ. 29: Բայց Սատանան կը ջանայ խանգարել մեր մտքին հետազօտիչ կարողութիւնները: Տեսակ մը հպարտութիւն կը խառնուի Ս. Գրքին ճշմարտութեանց քննութեանը, այնպէս որ մարդիկ անհամբերութիւն և վիատութիւն կը զգան եթէ կարող չըլլան գոհացուցիչ կերպով բացատրել Ս. Գրքին ամէն մասերը: Շատ պզտիկութիւն է անոնց խոստովանիլ թէ անկարող են ըմբռնել ներշնչեալ խօսքերը: Չեն ուզեր համբերութեամբ սպասել՝ մինչև որ Աստուած յարմար դատէ ճշմարտութիւնը յայտնել իրենց: Անոնք այն զգացումն ունին թէ լոկ մարդկային իմաստութիւնով կրնան հասկնալ Ս. Գիրքը. ու զայդ ընելու անկարող, և իրապէս կ'ուրանան անոր հեղինակութիւնը: Ճիշդ է թէ խել մը տեսուիւններ և վարդապետութիւններ որ ժողովրդականօրէն կը կարծուին Ս. Գրքէն քաղուած ըլլալ, անոր էջերուն մէջ հիմ չունին, և արդարև հակառակ են ներշնչութեան բովանդակ ոգւոյն: Այս բաները տարակոյսի և շփոթութեան պատճառ են եղած շատ մը մտքերու հա- [122] մար: Սակայն ատոնք Աստուծոյ խօսքին վերագրելի չեն, այլ մարդոց զայն խեղաթիւրելուն:

Եթէ մարդկային եակներու հնար ըլլար կատարելապէս հասկնալ զԱստուած և իր գործերը, յայնժամ՝ այդ կետին հասնելէ յետոյ՝ այլեւս ոչ նոր ճշմարտութիւն պիտի յայտնուէր, ոչ գիտութիւնը պիտի աճէր, և ոչ ալ սրտի և մտէի ակելի զարգացում պիտի ըլլար: Աստուած այլեւս գերագոյն պիտի չըլլար. ու մարդ, հասած ըլլալով գիտութեան և յառաջադիմութեան կատարը,

պիտի դադրեր յառաջդիմելէ: Քա՛ռք տանք Աստուծոյ որ այսպէս չէ եղած: Աստուած անսահման է. Ասոր մէջ պահուած են “իմաստութեան և գիտութեան բոլոր գանձերը:” Կող. Բ. 3: Ու ամբողջ յաւիտենականութեան մէջ մարդիկ պիտի միշտ կարենան հետազօտել, միշտ սորվիլ, առանց երբէք սպառելու Ասոր իմաստութեան, բարութեան և զօրութեան գանձերը:

Աստուած կ’ուզէ որ Նոյն իսկ այս կեանքին մէջ իր Խօսքին ճշմարտութիւնները յարածամ պարզուին իր ժողովրդին: Միայն մէկ միջոց կայ որով այդ գիտութիւնը կրնայ ձեռք բերուիլ: Աստուծոյ Խօսքին հասկացողութեանը կարող են հասնիլ միայն լուսաւորութեամբն այն Հոգիին որուն Ներշնչութեամբը տրուեցաւ այդ Խօսքը: “Աստուծոյ բաները մէկը չգիտեր, բայց միայն Աստուծոյ Հոգին:” “Քանզի Հոգին ամեն բան կը քննէ, Աստուծոյ խորունկ բաներն ալ:” Ա Կոր. Բ. 11, 10: Ու իր աշակերտներուն ըրած խոստումն էր՝ “Երբոր ճշմարտութեան Հոգին գայ, ձեզ բոլոր ճշմարտութեան պիտի առաջնորդէ:... Քանզի իմինես պիտի առնէ ու ձեզի պատմէ:” Յովհ. Ժ2. 13. 14:

Աստուած կը ցանկայ որ մարդ զարդացնէ իր խոր- [123] հելու կարողութիւնները. ու Ս. Գրէին քննութիւնը պիտի զօրացնէ և բարձրացնէ միտքը աւելի քան ու է ուսումնասիրութիւն: Սակայն պէտք է զգոյշ ըլլալ աստուածացնելու բանականութիւնը որ մարդկային բնութեան տկարութեանը և անկատարութեանը ենթակայ է: Եթէ չենք ուզեր որ Ս. Գիրքը մութ մնայ մեր հասկացողութեանը, այնպէս որ ամենէն բացայայտ ճշմարտութեանը, այնպէս որ ամենէն բացայայտ ճշմարտութիւններն անհասկնալի մնան, փոքրիկ մանկան մը պարզութիւնն ու հաւատքը պէտք է ունենանք, կազմ և պատրաստ՝ սորվելու, և Ս. Հոգիին օգնութիւնը հայցելու: Աստուծոյ զօրութեանն ու իմաստուեանը և իր մեծութիւնը ըմբռնելու մեր անկարողութեանը զգացումը պէտք է մեզի խոնարհութիւն ներշնչէ, ու մենք պարտինք իր Խօսքը բանալ՝ սուրբ երկիւղով, իբր թէ Ասոր առջև ելլէինք: Երբ Ս. Գրքին մօտ կուգանք, մեր իմացականութիւնը պէտք է իրմէ գերազոյն հեղինակութիւնը մը ճանչնայ, և սիրտ ու միտք պարտին խոնարհիլ մեծ ԵՍ ԵՄին առջև:

Առերեւութապէս խորթին կամ մթին շատ բաներ կան գոր

Աստուած պիտի դիւրացնէ ու պարզէ անոնց որ կը ջանան հասնալ զանոնք: Բայց առանց Ս. Յոզիին առաջնորդութեան՝ պիտի միշտ հակամէտ ըլլանք Գրքերը խեղաթիւրելու կամ զանոնք սխալ մեկնելու: Ճատեր՝ Ս. Գիրքը կը կարդան առանց օգուելու, և շատ մը պարագայից մէջ նոյն իսկ ի վնաս իրենց: Երբ Աստուծոյ Խօսքը առանց յարգանքի և աղօթքի բացուի. երբ մարդու խորհուրդներն ու զգացումները չսեւեռին Աստուծոյ վրայ, կամ համաձայն չըլլան իր կամքին, միտքը կը մթազնի տարակոյսով. և՛ Ս. Գրքին իսկ քննութեամբ՝ սկեպտիկութիւնը կ'ամրանայ: Թշնամին [124] կը տիրախետէ մտածումներն, ու կը թելադրէ մենութիւններ՝ որ ճիշդ չեն: Եթէ մարդիկ խօսքով և գործքով ջանք չընեն Աստուծոյ կամքին համաձայն շարժելու, յայնժամ, ի՛նչքան ալ ուսեալ եղած ըլլան, Ս. Գիրքը սխալ հասկնալու հակամէտ պիտի ըլլան, Ս. Գիրքը սխալ հասկնալու հակամէտ պիտի ըլլան, ու ապահով չէ իրենց տուած մեկնութեանց վստահիլ: Անոնք որ հակասութիւններ գտնելու մտքով կը քննեն Ս. Գիրքը, չունին հոգեւոր դատողութիւն: Իրենց խտտորած հասկցողութեամբը պիտիխել մը պատճառներ գտնեն անոնք տարակոյսի և անհաւատութեան՝ այնպիսի բաներու մէջ որ իրապէս բացայայտ են և պարզ:

Տարակոյսի և սկեպտիկութեան պատճառը՝ ի՛նչքան ալ ծածկուելու ըլլայ՝ շատ պարագայից մէջ մեղանչելու սերն է: Աստուծոյ Խօսքին հրահանգներն ու պատուէրները անհաճոյ են ամբարտաւան և մեղասէր սրտին, ու անոնք որ չեն ուզեր հնազանդիլ անոր պահանջումներուն, կը տարակուսին անոր հեղինակութեանը: Ճշմարտութեան վերահասու ըլլալու համար՝ պարտինք անկեղծ փափաք մ'ունենալ զայն գիտնալու, և յօժար սիրտ մը՝ անոր հնազանդելու: Ու ամէն անոնք որ այս ոգւով կը քննեն Ս. Գիրքը, պիտի առատ փաստ գտնեն Աստուծոյ Խօսքը ըլլալուն մասին, ու պիտի կարող ըլլան հասկնալ անոր ճշմարտութիւնները որոնք փրկութեան իմաստուն պիտի ընեն զիրենք:

Քրիստոս կ'ըսէ, “Թէ որ մեկը կ'ուզէ Անոր կամքը ընել, պիտի գիտնայ այս վարդապետութեան վրայօք:” Յովհ. Է. 17: Քոխանակ վիճելու և իմաստակելու այն բաներուն մասին զոր դուն չես հասկնար, ուշադիր եղի՛ր արդէն քու վրայ փայլող լոյսին, ու պիտի աւելի մեծ լոյս ստանաս: Քրիստոսի շնորհքովը կատարէ՛

ամեն [125] պարտականութիւն որ յստակօրէն պարզուած է հասկցողութեանդ, ու պիտի կարողանաս հասկնալ և կատարել այն բաները որոնց մասին հիմա կը տարակուսիս դուն:

Ակներև փաստ մը կայ՝ ամենուն մատչելի, — ամենէն բարձրօրէն զարգացածին և ամենէն անուսին, — փորձառութեան փաստը: Աստուած մեզ կը հրաւիրէ փորձել՝ մենք մեզի համար՝ իր խօսքին ճշգրտութիւնը և իր խոստումներուն ճշմարտութիւնը: Ան մեզի կ'ըսէ, “ճաշակեցէ՛ք ու տեսէ՛ք որ Տէրը բարի:” Սաղմ. ԼԴ. 8: Քոխանակ այլոց է ճաշակենք: Ան կ'ըսէ, “Խնդրեցէ՛ք ու պիտի առնէք: Յովհ. ԺԶ. 24: Անոր խոստումները պիտի կատարուին: Երբէք չեն վրիպած անոնք, ու երբէք չեն կարող վրիպել: Ու երբ Յիսուսի մօտենանք և իր սիրոյն առատութեամբը ուրախանանք, մեր տարակոյսն ու խաւարը պիտի փարատին իր ներկայութեան լոյսովը:

Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ թէ Աստուած “մեզ ազատեց խաւարին իշխանութենէն, ու իր սիրելի Որդւոյն թագաւարութեանը փոխադրեց:” Կոր. Ա. 13: Ու ամէն ով որ մահէն կեանքի փոխուած է, կարող է “կնքել թէ Աստուած ճշմարիտ է: Յովհ. Գ. 33: Ան կրնայ վկայել, “Օգնութեան կը կարօտեի, ու Յիսուսի մէջ գտայ զայն: Ամէն պիտոյքս լրացաւ, անօթի հոգիս յագեցաւ. և արդ Ս. Գիրքը Յիսուս Բրիստոսի յայտնութիւնն է ինծի համար: Կը հարցնե՞ս դուն թէ ինչու Յիսուսի կը հաւատամ ես. — որովհետև Ան ինծի աստուածային Քրկիչ մըն է: Ու ինչո՞ւ կը հաւատամ Ս. Գրիքին. — Քանզի իմ հոգիս ուղղուած Աստուծոյ ձայնը գտայ ես զայն:” Մենք մեր մէջ կրնանք ունենալ վկայութիւնը թէ Ս. Գիրքը ճշմարիտ է, թէ Բրիստոս Աստուծոյ Որդին է: [126] Գիտենք թէ վարպետութեամբ շինուած առասպելներու չենք հետեւիր մենք:

Պետրոս իր եղբայրները կը յորդորէ՝ “աճիլ Տէր Յիսուս Բրիստոսի շնորհքովն ու գիտութիւնովը:” Բ Պետ. Գ. 18: Երբ Աստուծոյ զաւակները աճին շնորհքով, իր խօսքին աւելի յստակ հասկցողութեանը պիտի հասնին շարունակ: Պիտի նոր լոյսեր և գեղեցկութիւններ տեսնեն անոնք անոր սրբազան ճշմարտութեանցը մէջ: Ասի ճշմարիտ է եղած բոլոր ժամանակներու Բրիստոսի Եկեղեցւոյն պատմութեանը մէջ, ու պիտի այսպէս շարունակուի մինչև վերջը: “Արդարներուն ճամբան ծագող լոյսին պէս է՝ որ երթալով կ'աճի մինչև որ

կատարեալ օր ըլլայ:” Առակ. Դ. 18:

Յաւատքով՝ մեն կրնանք նայիլ ապագային, և պինդ փարիլ Աստուծոյ խոստման որ մեզի տրուած է մեր իմացականութեան զարգացմանը համար, երբ մարդկային կարողութիւնք պիտի աստուածային կարողութեանց միանան, և մեր էութեանը բոլոր կարողութիւնները պիտի ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ դրուին լոյսի Աղբիւրին հետ: Կրնանք ուրախ ըլլալ՝ խորհելով թէ ամեն ինչ որ մեզ շփոթած է աստուածային նախախնամութեանցը մէջ, պիտի յայնժամ պարզուի. դժուարիմաց բաները պիտի այն ատեն բացատրուին. և ուր որ մեր անձուկ մտքերը խառնակութիւն և ծուռ դիտաւորութիւններ ի վեր կը հանէին, հոն ամենէն կատարեալ և ամենէն գեղեցիկ ներդաշնակութիւնը պիտի տեսնենք: “Յիմա մենք որպէս թէ հայելիի մէջ կը տեսնենք անյայտ կերպով, բայց այն ատեն երես առ երես. հիմա շատէն քիչը գիտեմ, բայց այն ատեն այնպէս պիտի ճանչնամ՝ ինչպէս ուր ճանչցուեցայ: Ա Կոր. ԺԳ. 12: [127]

ՈՒՐԱԽ ԸԼԼԱԼ ՏԵՐՈՋՄՈՎ

Աստուծոյ գաւակները կոչուած են Քրիստոսի ներկայացուցիչներն ըլլալ, Տերոջը բարութիւնն ու ողորմութիւնը ցոյց տալով աշխարհի: Ինչպէս որ Յիսուս Յօրը ճշմարիտ նկարագիրը մեզի յայտնեց, այնպէս և մենք պարտինք զինքը ներկայացնել ամեն անոնց որ չեն ճանչնար Անոր գողտր և գորովագութ սերը: “Ինչպէս Դուն զիս աշխարհի դրկեցիր,” կ’ըսէ Յիսուս, “Ես ալ զանոնք աշխարհի դրկեցի:” “Ես անոնց մէջ և դուն իմ մէջս,... որպէս զի աշխարհի գիտնայ որ Դուն զիս դրկեցիր:” Յովհ. ԺԷ. 18, 23: Պօղոս առաքեալ կ’ըսէ Յիսուսի աշակերտներուն, “Դուք յայտնապէս Քրիստոսի թուղթն էք, ճանչցուած ու կարդուած ամեն մարդոցմէ:” Բ Կոր. Գ. 3, 2: Քրիստոսի գաւակներուն իւրաքանչիւրը կենդանի նամակ մըն է՝ Անոր կողմէն աշխարհի դրկուած: Եթէ Քրիստոսի հետեւող մ’ես դուն, Ան քեզ իբր նամակ մը կը դրկէ ընտանիքիդ, գիւղը, փողոցը, ու կը բնակիս: Յիսուս՝ քու մէջդ բնակելով՝ կը ցանկայ խօսիլ սրտերուն անոնց որ դեռ չեն ճանչցած զինքը: Թերեւս Ս. Գիրքը չեն կարդար անոնք՝ կամ չեն լսեր ձայնը որ իրենց կը խօսի անոր սուրբ էջերուն մէջ: Աստուծոյ սերը չեն տեսներ իր գործերուն մէջ: Բայց եթէ Քրիստոսի մէկ ճշմարիտ ներկայացուցիչն ես դուն, կարելի է որ քու միջոցովդ առաջնորդուին բան մը [128] սորվելու Անոր բարութեանը մասին, զԱնի սիրելու և ծառայելու Անոր:

Քրիստոնեայք իբր փարոսներ գետեղուած են դէպ երկինք տանող ճամբուն վրայ: Անոնք պարտին աշխարհի վրայ ցոլացնել լոյսը զոր կը ստանան Քրիստոսէն: Իրենց կեանքն ու նկարագիրը պետք է այնպէս ըլլան որ՝ այլք անոնց միջոցով ուղիղ գաղափար մը կազմեն Քրիստոսի և իր ծառայութեանը մասին:

Եթէ ճշմարտապէս կը ներկայացնենք Քրիստոսը, իր ծառայութիւնը պիտի հրապուրիչ դարձնենք, ինչպէս որ է իրօք: Այն Քրիստոնեայք որ տխրութեամբ և սուգով կը համակեն իրենց

հոգիները, և կը տրտնջեն ու կը գանգատին, Աստուծոյ և Քրիստոնէավայել կեանքի մասին սխալ գաղափար կազմել կուտան իրենց նմաններուն: Անոնք խորհիլ կուտան թէ Աստուած չուզեր որ իր զաւակները երջանիկ ըլլան. և ատով՝ ծուռ վկայութիւն կուտան մեր երկնաւոր Յօրը դէմ:

Սատանան կը ցնծայ՝ երբ կարենայ անհաւատութեան և անյուսութեան մղել Աստուծոյ զաւակները: Ան ուրախ կ'ըլլայ՝ երբ տեսնէ որ չենք վստահիր Աստուծոյ, տարակուսելով Անոր մեզ փրկելու կարողութենէն և յօժարութենէն: Կը սիրէ մեզի հաւտացնել թէ Տէրը իր նախախնամութեամբը մեզի չարիք պիտի ընէ: [129] Ա՛ն է որ զԱստուած մեզի կը ներկայացնէ իբր անգութ և անկարեկիր, Անոր նկատմամբ ճշմարտութիւնը խեղաթիւրելով, ու մարդոց մտքերը սխալ գաղափարներով լեցնելով. ու փոխանակ մեր երկնաւոր Յօրը մասին ճշմարտութիւնը մտածելու, շատ յաճախ Սատանային խեղաթիւրումներուն վրայ կը սեւեռենք մեր մտքերը, և զԱստուած կ'անպատուենք՝ Անոր չվստահելով և իրեն դէմ տրտնջելով: Սատանան միշտ կը ջանայ տրտմագին բան մը դարձնել կրօնական կեանքը, ցանկալով տաժանելի և դժուարին երեւցնել զայն. ու երբ Քրիստոնէան իր կեանքին մէջ այսպէս ներկայացնէ կրօնքը, իր անհաւատութեամբը Սատանային ստապատիր խաբէութիւնը հաստատած կ'առնեն իրենց սխալմունքներուն, թերութիւններուն և յուսախաբութեանցը վրայ, ու սրտերնին տխրութիւնով և յուսահատութեամբ կը համակուին: Եւրոպա գտնուած միջոցիս, քոյր մը՝ որ այս վիճակին էր մատնուած, և որ քանի մը խրախուսիչ խօսք գրեմ իրեն: Էնոր նամակը կարդալէս վերջ՝ գիշերը երազեցի որ պարտեզի մը մէջ կը գտնուէի, ու մէկը՝ որ պարտեզին տերն ըլլալ կը թուէր, զիս անոր ճամբարներուն մէջէն կ'առաջնորդէ՛ր: Ես ծաղիկներ քաղելով՝ անոնց անուշ հոտը կը վայելէի, երբ՝ յիշեալ քոյրը, որ քովս ի վեր կը քալէր ուշադրութիւնս դարձուց քանի մը տգեղ փուշերու որոնք իր յառաջանալուն արգելք կ'ըլլային, ու այդ պատճառով կ'ողբար ու կը մորմոքէր: Ճամբուն մէջէն չէր քալեր Էնի, առաջնորդին հետեւելով, այլ փուշերուն և տատասկներուն մէջէն: [130]

“Ո՛հ,” հառաջեց, “մեղք չէ՞ որ այս գեղեցիկ պարտեզն այսպէս աւրուած ըլլայ:” Այն ատեն առաջնորդն ըսաւ, “Տատասկները թո՛ղ տուր, քանզի անսնք պիտի լո՛կ քեզ վիրաւորեն: Դուն

վարդերը, շուշաններն ու շահոքրամները քաղէ:”

Քորձառութեանդ մէջ չե՞ս ունեցած փայլուն կէտեր: Չե՞ս ունեցած թանկագին պահեր՝ երբ սիրտդ ուրախութեամբ կը բաբախեր Աստուծոյ Յոգիին ազդեցութեանը տակ: Երբ անցեալ կեանքիդ փորձառական գլուխներուն ակնարկ մը նետես, չե՞ս գտներ միթէ ուրախալի էջեր: Աստուծոյ խոստումները՝ անուշաբոյր ծաղիկներու նման՝ չե՞ն փթթիր երկուստեք ճամբուդ վրայ: Ինչո՞ւ չթողուս որ անոնց գեղն ու քաղցր բոյրը ուրախութեամբ համակեն սիրտդ:

Քուշերն ու տատասկները պիտի լո՛ւկ քեզ վիրաւորեն ու ցաւցնեն. ու երբ միայն ատունք քաղես, և այլոց ներկայացնես զանոնք, դուն ինքդ Աստուծոյ բարութիւնը արհամարհելէ ի զատ քու շուրջդ գտնուողները չե՞ս արգիլեր միթէ կենաց ճամբուն մէջ քալելէ:

Խելացութիւն չէ մեր անցեալ կեանքին բոլոր անհա- [131] ճոյ յիշատակները վերյիշել, — անոր անօրէնութիւնները և յուսախաբութիւնները, և այլն. — անոնց վրայ խօսիլ ու ողբալ՝ մինչև որ ա՛լ անյոյս ընկճուինք: Յուսահատ հոգին խաւարով լեցուն է. ան իրմէ կը վանէ Աստուծոյ լոյսը, և ստուեր կը ձգէ այլոց ճամբուն վրայ:

Գոհութի՛ւն Աստուծոյ բոլոր փայլուն պատկերներուն համար զոր Ան ներկայացուցած է մեզի: Ժողվե՛նք ուրեմն Անոր սիրոյն օրհնեալ գրաւականները, որպէս զի կարող ըլլանք յարաժամ նայիլ անոնց վրայ: — Աստուածորդին՝ որ կը թողու իր Յօրը աթոռը, իր աստուածութիւնը զգեստաւորելով մարդկութեամբ, որպէս զի կարենար մարդը փրկել Սատանային իշխանութենէն. Անոր յաղթանակը՝ ի նպաստ մեզի, երկինքը բանալով մարդուն առջև, երեւան հանելով անոր այն տեղն ուր Աստուածութիւնը իր փառքը կը յայտնէ. անկեալ մարդկութիւնը՝ որ կը բարձրանայ կործանման անդունդէն որուն մէջ մեղքը ձգեց զայն, և անհուն Աստուծոյն հետ վերստին յարաբերութեան մէջ կը դրուի, ու տոկալով աստուածային փորձին՝ Քրկչին հաւատքով, Քրիստոսի արդարութիւնը կը զգենու, և Անոր աթոռը կը բարձ - [132] րանայ — ահա՛ պատկերները զոր Աստուած կ’ուզէ որ նկատենք:

Երբ թուինք տարակուսիլ Աստուծոյ սերէն և կասկածիլ իր խոստումներէն, կ’անպատուենք զԱնի, և կը տխրեցնենք իր Ս.

Յոգին: Ի՞նչ պիտի զգար մայր մը՝ եթե իր զաւակները միշտ զանգատէին Էնոր մասին, որպէս թէ ինք աղէկութիւն չի կամենար իրենց, մինչդէռ Էնոր բովանդակ կեանքին նպատակն է եղեր անոնց օգտին և բարօրութեանն աշխատիլ: Ենթադրե՛ որ անոնք տարակուսին Էնոր սերէն. ո՞չ ապաքէն պիտի տխրի իր սիրտը: Ի՞նչ պիտի զգան ծնողքներ՝ երբ զակներնին այսպէս վարուին իրենց հետ: Ու մեր երկնաւոր Յայրը ի՞նչպէս կրնայ նայիլ մեզի, երբ տարակուսինք իր սերէն որ մղեց զինքը իր միածին Որդին տալու՝ որպէս զի մենք կեանք ունենանք: Առաքեալը կը գրէ, “Ան որ իր Որդւոյն չխնայեց, այլ մեր ամենուն համար մատնեց զԱնիկա, ի՞նչպէս Անոր հետ ամեն բաները մեզի չի պարգեւեր:” Եւ սակայն քանի՞ քանիներ՝ իրենց գործքով՝ եթէ ոչ խօսքով՝ կ’ըսեն, “Տերը ինձի համար ըսել չուզեր զայդ: Թերեւս ուրիշները կը սիրէ, բայց ոչ զիս:”

Այս բոլորը կը վնասէ քու հոգիիդ. քանզի իւրաքանչիւր տարակոյս զոր կ’արտաբերես, թշնամիին փոճութիւնները կը հրաւիրէ. երկմտելու ձգտումը կը զօրացնէ քու մէջդ, ու քեզմէ տրտմեցնելով կը հեռացնէ սպասաւորող հրեշտակները: Երբ Սատանան քեզ փորձէ, տարակոյսի կամ անյուսութեան բա՛ռ մ’իսկ մի՛ հաներ բերնէդ: Անոր թելադրութիւններուն մի՛ անսար, որպէս զի միտքդ անվստահութեամբ և ապստամբական տարակոյսներով չհամակուի: Եթէ զգացումներդ արտայայ- [133] տես դուն, իւրաքանչիւր տարակոյս զոր կ’արտաբերես, ոչ միայն քեզի կ’անդրադառնայ, այլ և սերմ մը կ’ըլլայ, որ կը բողբօջի և կը պտղաբերի այլոց կեանքին մէջ, և գուցէ անկարելի կ’ըլլայ խօսքերուդ ազդեցութիւնը չեզոքացնել: Դուն թերեւս կարենաս Սատանային փորձութենէն և որոգայթէն ազատիլ, բայց այլք, որ քեզմէ ազդուեր էին, գուցէ կարող չըլլան քու թելադրած անհաւատութենէդ պրծիլ: Արդ, ի՞նչքան կարելոր է՝ հոգեւոր զօրութիւն և կեանք տուող բաներ միայն խօսիլ:

Յրեշտակները ուշադիր կ’ըլլան լսելու ի՞նչ տեսակ վկայութիւն պիտի տաս դուն աշխարհի՝ երկնաւոր Տերոջդ նկատմամբ: Թող քու խօսակցութիւնդ ըլլայ Անո՛ր մասին որ կենդանի է՝ քեզի համար բարեխօս ըլլալու Աստուծոյ առջեւը: Երբ բարեկամի մը ձեռքը սեղմես, թող Անոր գովութիւնը շրթներուդ վրայ ըլլայ, ու սրտիդ մէջ ալ: Ասի իր մտածումները պիտի Յիսուսի վրայ դարձընէ:

Ամեն մարդ վիշտեր ունի. անտանելի ցաւեր, անդիմադրելի փոր- [134]

ծուրթիւններ: Մահկանացու նմաններուդ մի՛ ըսեր նեղութիւններդ, այլ ամեն ինչ աղօթքով Աստուծո՛յ տար: Կանո՛ն ըրէ բնաւ չարտաբերել խօ՛սք մ՛ իսկ տարակոյսի կամ յուսահատութեան: Շատ բան կրնաս ընել դուն՝ այլոց կեանքը գեղեցկացնելու և իրենց ջանքերը խրախուսելու համար՝ յուսատու խօսքերով և սուրբ զուարթութեամբ:

Շատ մը ազնիւ հոգիներ կան՝ փորձութենէ ծանրապէս ճնշուած, գրեթէ ընկճուելու մօտ՝ իրենց եսին և չարին զօրութեանցը դէմ պայքարելու մէջ: Մի՛ յուսահատեցներ այդպիսիները իրենց տաժանելի պայքարին մէջ, այլ քաջալերէ՛՛ զանոնք՝ խրախուսիչ, յուսատու խօսքերով, որպէս զի իրենց ճամբուն մէջ յառաջ մղուին անոնք: Ահա՛ այս կերպով է որ Քրիստոսի լոյսը կրնայ քեզմէ ճառագայթել: “Մեզմէ մէկը իրեն համար չ՛ապրիր:” Յովմ. ԺԴ. 7: Մեր անգիտակից ազդեցութեամբը այլք կրնան խրախուսիլ և զօրանալ, կամ վիատիլ և հեռանալ Քրիստոսէն և ճշմարտութենէն:

Շատեր կան որ սխալ գաղափար ունեն Քրիստոսի կեանքին և նկարագրին վրայ: Կը կարծեն թէ Ան զուրկ էր չենշող բնաւորութենէ, և թէ խստաբարոյ էր և անզուարթ: Բազմաթիւն պարագայից մէջ՝ բովանդակ կրօնական փորձառութիւնը այս մութ գոյներով է որ կը նկարուի...:

Յաճախ կ'ըսուի թէ Յիսուս կուլար, այլ չգիտցուի թէ Ան երբէք ժպտած ըլլայ: Մեր Քրկիչը արդարև վիշտերու մարդ մը եղաւ՝ ու ցաւերու տեղեակ, քանզի Ան մարդոց բոլոր տառապանքներուն կը բանար իր սիրտը: Բայց, թէպէտ անձնուրաց եղաւ իր կեանքը, ցաւով և հնհնութեամբ մթագնած, Անոր ոգին լքուած չէր: [135] Իր դէմքը դժգոհութիւն և տրտունջ չէր արտայայտեր, այլ միշտ խաղաղաւետ հանդարտութիւն մը: Անոր սիրտը աղբիւր մըն էր կեանքի, և ուր որ կ'երթար Ան, իր հետ կը տաներ խաղաղութիւն և հանգիստ, ուրախութիւն և երջանկութիւն:

Մեր Քրկիչը խորապէս լրջախոհ էր, այլ երբէ՛ք տխուր և խոժոռադէմ: Անոր նմանողները պէտք է լուրջ նպատակով տոգորուին և անհատական պատասխանատուութեան խորին զգացում մը ունենան: Ամեն թեթեւամտութիւն պիտի զսպուի, և

աղմկալից ցնծութիւն ու կոպիտ կատակաբանութիւններ պիտի վերջ գտնեն իրենց քով: Քրիստոսի կրօնքը մարդոց կը պարգեւէ խաղաղութիւն մը՝ գետի նման: Ան չի մարեր ուրախութեան լոյսը, չ'արգիլեր զուարթութիւնը, ոչ ալ պայծառ և զուարթ դէմքը կը մթազնէ: Քրիստոս չեկաւ սպասաւորութիւն ընդունելու, այլ սպասաւորելու, և երբ Ասոր սերը թագաւորէ մեր սրտին մէջ, պիտի իր օրինակին հետեւինք մենք:

Եթէ մեր մտքերուն մէջ առաջին տեղը այլոց անազնիւ և անհրաւ արարքներուն տանք, պիտի տեսնենք որ մեզի անհնար պիտի ըլլայ սիրել զանոնք ինչպէս Քրիստոս մեզ սիրեց. բայց եթէ մեր մտածումները հանգչին Ասոր զարմանալի սիրոյն և կարեկցութեանը վրայ, պիտի միեւնոյն ոգին ցոյց տանք այլոց հանդէպ: Պարտինք փոխադարձաբար յարգել և սիրել զիրար հակառակ այն յանցանքներուն և թերութեանց զոր չենք կարող չը տեսնել: Պետք է խոնարհութիւն և ոչ-ինքնապատահութիւն մշակել՝ ինչպէս և համբերատար քաղցրութիւն՝ այլոց յանցանքներուն հանդէպ: Ասի պիտի մեր մէջէն արմատախիլ ընէ ամէն ան- [136] ձուկ եսասիրութիւն, և մեզ լայնօգի և վեհանձն կացուցանէ:

Սաղմոսերգուն կ'ըսէ, “Տէ՛րօջը յուսա, և բարութի՛ւն ըրէ, երկրի վրա՛յ բնակէ, ու ճշմարտութեան մէ՛ջ արածուէ:” Սաղմ. ԼԷ. 3: “Տէրո՛ջը յուսա:” Իւրաքանչիւր օր իր ծանրութիւններն ունի, իր հոգերն ու իր անձկութիւնները, ու ո՛րքան հակամետ ենք՝ իրարու հանդիպած ատեննիս՝ մեր դժուարութիւններուն և ձախորդութեանցը մասին խօսելու: Ա՛յնքան փոխ առնուած դժուարութիւններ կը խօսինք, ա՛յնքան վախեր կը յայտնենք, որ մեզ մտիկ ընողները պիտի ենթադրեն թէ չունինք կարեկից, սիրալիր Քրկիչ մը, կազմ և պատրաստ՝ լսելու մեր բոլոր աղերսները, և նեղութիւններու մէջ խիստ օգնական գտնուելու:

Կան մարդիկ որ միշտ ահուդողի մէջ են՝ և տխուր բաներ կը հաւաքեն: Ամէն օր շրջապատուած են անոնք Աստուծոյ սիրոյն ապացոյցներովը. ամէն օր Ասոր նախախնամութեանն առատածեռնութիւնները կը վայելեն. բայց այս ներկայ օրհնութիւնները կ'անտեսեն: Անոնց մտածումները շարունակ կը սեւեռին անախորժ բանի մը վրայ՝ որ կը վախնան թէ կրնայ գալ. կամ դժուարութիւն մը կարենայ իրօք գոյութիւն ունենալ, որ,

թեպետ աննշան, կը կուրցնէ աչքերնին, այնպէս որ չեն տեսներ խել մը երախտագիտութեան արժանի բաներ: Անոնց հանդիպած դժուարութիւնները, փոխանակ զիրենք մղելու դէպ Աստուած՝ որ իրենց օգնութեան միակ աղբիւրն է, զիրենք կը բաժնեն Անկէ, քանզի անստուգութիւն և տրտունջ կը ծնուցանեն:

Այսպէս անհաւատ ըլլալով աղէ՞կ կ'ընենք: Ինչո՞ւ ապերախտ և կասկածոտ ըլլանք: Յիսուս մեր բարեկամն [149] [150] [137] է. բովանդակ երկինք մեր բարելաութեանը հոգ կը տանի: Պետք չէ թոյլ տանք որ ամենօրեայ կեանքի տարտամութիւններ և դժուարութիւններ մեր միտքը պաշարեն և մեր ճակատը մթազնեն: Եթէ ընենք զայդ, պիտի միշտ նեղացուցիչ և ձանձրացուցիչ բան մ'ունենանք: Պետք չէ անձնատուր ըլլալ մտահոգութեան մը որ միայն կ'ուտէ ու կը մաշեցնէ մեզ, բայց որ չ'օգնէր մեզի մեր փորձութիւնները տանելու:

Կրնաս շուարումներ ունենալ գործառնութեանցդ մէջ. յոյսերդ կրնան նսեմանալ հետզհետէ, և մեծ վնասներ թերեւս սպառնան քեզի. բայց մի՛ յուսահատիր դուն. բոլոր հոգդ Աստուծոյ վրայ ձգէ՛, և հանդարտ ու զուարթ եղի՛ր: Աստուծմէ իմաստութիւն խնդրէ՛ գործերդ խոհեմութեամբ վարելու համար, ու այսպէս՝ կորուստէ և ձախողուածէ զերծ կ'ըլլաս: Ձեռքեդ եկածը ըրէ՛ յաջողութեամբ ի գլուխ հանելու համար ձեռնարկներդ: Յիսուս իր օգնութիւնը խոստացեր է մեզի, բայց ոչ առանց մեր գործակցութեան: Երբ, մեր Օգնականին վստահելով, ձեռքեդ եկածն ըրիր, ուրախութեամբ ընդունէ՛ յառաջ գալիք արդիւնքը:

Աստուծոյ կամքը չէ որ իր զաւակները նեղութիւններով բեռնաւորուին: Բայց Տերը չի խաբեր մեզ: Չ'ըսեր մեզի, “Մի՛ վախնաք, ձեր ճամբուն մէջ վտանգ չկայ:” Ան գիտէ թէ նեղութիւններ և վտանգներ կը սպասեն մեզի, և որոշակի կը վարուի մեզի հետ: Չի մտադրեր իր ժողովուրդը վերցնել այս մեղաւոր և ապականեալ աշխարհէն, այլ ապահով ապաւեն մը ցոյց կուտայ անոր: Իր աշակերտներուն համար Քրկչին աղօթքն էր՝ “Չեմ աղաչեր որ զանոնք աշխարհէն վերցնես, այլ զանոնք չարէն պահես:” “Աշխարհի մէջ,” կ'ըսէ, “նեղութիւն [138] պիտի ունենաք, բայց քաջասիրտ եղէ՛ք, ես աշխարհին յաղթեցի:” Յովհ. ԺԷ. 15. ԺԶ. 33:

Լերան վրայ խօսած իր քարոզին մէջ՝ Յիսուս թանկագին

դասեր սորվեցուց իր աշակերտներուն՝ Աստուծոյ ապաւինելու պետքին նկատմամբ: Այդ դասերը նպատակ ունէին քաջալերելու Աստուծոյ գաւակները բոլոր դարերու մէջ, ու մինչև մեզի կը հասնին անոնք, մեզ խրատելու և սփոփելու համար: Քրկիչը իր աշակերտներուն ուշադրութիւնը կը դարձնէ երկինքի թռչուններուն որ իրենց գոհաբանական երգերը կը ճռուողեն՝ առանց հոգ ընելու պետքերնուն համար, քանզի “ոչ կը ցանեն և ոչ կը հնձեն,” և սակայն՝ երկնաւոր մեծ Յայրը անոնց պիտոյքները կը հոգայ: Քրկիչը կը հարցնէ, “Չէ՞ որ անոնցմէ լաւ էք դուք:” Մատթ. 2. 26:

Մարդոց և անասնոց մեծ Մատակարարը իր ձեռքը կը բանայ և բոլոր արարածոց պիտոյքները կը հայթայթէ: Երկինքի թռչունները Անոր ուշադրութենէն չեն վրիպիր: Ան կերակուրը անոնց կտուցին մէջ չի նետեր, սակայն պաշար կը հայթայթէ պետքերնուն համար: Անոնք պարտին ժողվիլ հատիկները զոր Ան սփռեր է իրենց համար: Պետք է նիւթեղէն ճարեն բոյներնուն համար, և ձագերնին կերակրեն: Աշխատելու կ'երթան անոնք՝ երգելով, քանզի “ձեր երկնաւոր Յայրը կը կերակրէ զանոնք:” Ու “չէ՞ որ դուք անոնցմէ լաւ էք:” Իբր իմացական, հոգեւոր երկրպագուներ երկինքի թռչուններէն անելի չե՞նք արժեր: Մեր Էութեան Յեղինակը, մեր կեանքին Պահապանը, Ան որ իր պատկերին պէս ստեղծեց մեզ, պիտի չհայթայթէ՞ մեր պիտոյքներն եթէ միայն իրեն յուսանք:

Քրիստոս իր աշակերտներուն ուշադրութիւնը կը [139] դարձնէ դաշտի ծաղիկներուն՝ որոնք առատօրէն կ'աճին, պճնուած պարզունակ գեղեցկութեամբ զոր երկնաւոր Յայրը տուած է անոնց, իբր արտայայտութիւն առ մարդն ունեցած իր սիրոյն: “Նայեցէ՛ք դաշտի շուշաններուն, ի՛նչպէս կ'աճին:” Այդ բնական ծաղիկներուն գեղն ու պարզութիւնը մեծապէս կը գերազանցեն Սողոմոնի փառաւորութիւնը: Արուեստի ճարտարութեան ամենէն փառաւոր հանդերձներ չեն կարող բաղդատութեան դրուիլ Աստուծոյ արարչութեան ծաղիկներուն բնական շնորհքին և հրաշալի գեղեցկութեանը հետ: Ու Յիսուս կը հարցնէ, “Եթէ դաշտի խոտը՝ որ այսօր կայ և վաղը փուռը կը ձգուի, Աստուած այնպէս կը հագուեցնէ, հապա ո՞րչափ անելի ձեզ՝ թե՛րահաւտներ:” Մատթ. 2. 28, 30: Եթէ Տէրը՝ աստուածային արուեստագետը՝ հազիւ մէկ օրուան կեանք ունեցող այդ քնքուշ

ծաղիկներուն՝ փափկիկ, պեսպես գոյներ կուտայ, հապա ո՛րքան
աւելի մեծ հոգ պիտի տանի անոնց համար որ իր պատկերին պես
են ստեղծուած: Յիսուսի այս դասը յանդիմանութիւն մըն է՝
ուղղուած անհաւատ սրտերու վարանոտ մտահոգութիւններուն,
տարտամութիւններուն և տարակուսանացը:

Տերը կ'ուզէ որ իր բոլոր տղաքներն ու աղջիկները երջանիկ,
հանդարտ և հնազանդ ըլլան: Յիսուս կ'ըսէ, “Խաղաղութիւն կը
թողում ձեզի, չէ թէ ինչպէս աշխարհս կուտայ՝ Ես ձեզի կուտամ.
սրտերնիդ չխռովի ու չվախնայ:” “Այս բաները ձեզի խօսեցայ որ
իմ ուրախութիւնս ձեր մէջը մնայ, ու ձեր ուրախութիւնը լման
ըլլայ:” Յովհ. ԺԴ. 27. ԺԵ. 11:

Պարտականութեան շաւղէն դուրս՝ Եասսիրական
շարժառիթներով փնտռուած երջանկութիւնը՝ անհաւա [140]
սարակչիւ, տենդոտ և խաբուսիկ է ան կը ցնդի կ'երթայ՝ և հոգին
կը մնայ առանձին ու տխուր. սակայն ուրախութիւն և
գոհունակութիւն կայ Աստուծոյ ծառայութեանը մէջ:
Քրիստոնեան անստոյգ ճամբաներու մէջ չի թողուիր ունայն
մորմոքներու և յուսախաբութեանց չի լքուիր ան: Եթէ այս
կեանքին հաճոյքները չվայելենք, կրնանք միշտ երջանիկ ըլլալ՝
հանդերձեալ կեանքին նայելով:

Բայց նո՛յն իսկ հոս՝ Քրիստոնեայք կարող են Քրիստոսի հետ
հաղորդ ըլլալու ուրախութիւնը վայելել և Անոր սիրոյն լոյսը և իր
ներկայութեանը սփոփանքն ունենալ Մեր կեանքին մէջ
իւրաքանչիւր քայլ կրնայ մեզ աւելի՛ մօտեցնել Յիսուսի, և մեզի
տալ աւելի խորուն մէկ փորձառութիւնն իր սիրոյն, և քայլ մըն ալ
աւելի մօտեցնել մեզ խաղաղութեան բնակարանին: Ուստի
չձգենք մեր վստահութիւնը, այլ հաստատուն ապահովութիւն
ուրնենանք, աւելի՛ հաստատուն քան երբէք: “Տերը մինչև հոս մեզի
օգնեց” (Ա Թագ. Է. 12), ու մինչև վերջը պիտի օգնէ մեզի:
Դարձնենք մեր ակնարկը դէպ ի յիշատակարան-կոթողները՝
որոնք մեզի կը յիշեցնեն ինչ որ Տերը ըրաւ՝ մեզ սփոփելու և
փրկելու համար կործանիչին ձեռքէն: Մեր յիշողութեանը մէջ
թարմ պահենք բոլոր գթած ողորմութիւնները զոր Աստուած
ցուցուց մեզի, — արցունքներ՝ զոր Ան սրբեց, ցաւեր՝ զոր ամոքեց
անձկութիւններ՝ զոր փարատեց, վախեր՝ զոր ցրուեց,
պիտոյքներ՝ զոր հայթայթեց, օրհնութիւններ՝ զոր սփռեց, — ու

այսպես՝ ինքզինքնիս զօրացնենք բոլոր այն նեղութիւններուն համար որոնք կրնան գալ մեր պանդխտութեանը մնացեալ մասին մէջ:

Դեպ առաջ նայելով՝ չենք կարող չը տեսնել գալիք [141] պայքարներու մէջ նոր վարանումներ, սակայն կրնանք դեպ ի անցեալն ինչպէս դեպ ի ապագան նայիլ՝ և ըսել, “Մինչև հոս Տերը օգնեց մեզի:” “Քու ուժդ քու օրերուդ չափ ըլլայ:” Բ Օր. ԼԳ. 25: Նեղութիւնները մեզի տրուելիք զօրութեան չափը պիտի չանցնին՝ զանոնք տանելու համար: Ապա ուրեմն՝ մեր գործին ձեռնարկենք ուր որ գտնենք զայն, հաւատալով թէ ինչ որ ալ պատահի, փորձութեան համեմատական ուժ պիտի տրուի:

Եւ շուտով՝ երկինքին դռները պիտի լայն բացուին Աստուծոյ զաւակներուն առջև: Յայնժամ փառաց Թագաւորին շրթներէն սա օրհնութիւնը անոնց ականջներուն պիտի հնչէ՝ ամենաքաղցր երաժշտութեան նման, “Եկէ՛ք Յօրս օրհնածները, աշխարհի սկիզբէն ձեզի համար պատրաստուած թագաւորութիւնը ժառանգեցէ՛ք:” Մատթ. ԻԵ. 34:

Այն ատեն՝ փրկուածները պիտի ընդունուին այն բնակարաններուն մէջ զոր Յիսուս անոնց պատրաստելու գնաց: Զոն՝ անոնց ընկերները այս երկրին անարգները պիտի չըլլան, այսինքն՝ ստախօսներ, կռապաշտներ, պիղծեր և անհաւատներ, այլ պիտի ընկերանան անո՛նց հետ որ յաղթեցին Սատանային, և որոնք աստուածային շնորհքով կատարեալ նկարագիրներ կազմեցին: Ամեն մեղապարտ ձգտում, ամեն անկատարութիւն՝ որ զանոնք կը նեղէ հոս, պիտի մաքրուած ըլլայ Քրիստոսի արիւնովը. և Անոր փառքին վսեմութիւնն ու լուսաւորութիւնը, արեւուն լուսաւորութենէն աւելի, պիտի հաղորդուին իրենց: Ու բարոյական գեղեցկութիւնը, Անոր նկարագրին կատարելութիւնը՝ պիտի անոնցմէ ճառագայթեն աւելի՛ գերազանցօրէն քան իրենց արտաքին փառաւորութիւնը: Մեծ ճերմակ աթոռին առջև պիտի [142] երեւան անոնք՝ անարատ, մասնակից ըլլալով հրեշտակաց պատուոյն ու առանձնաշնորհումներուն:

Այդ փառաւոր ժառանգութեանը համար զոր կրնայ ձեռք ձգել, “իր անձին փոխարէն ի՞նչ ազատչէք պիտի տայ մարդ:” Մատթ. ԺԶ. 26: Կրնայ աղքատ ըլլալ, և սակայն իր մէջ կ’ունենայ

հարստութիւն մը և արժանաւորութիւն մը զոր աշխարհ չէր
կարող երբէք տալ: Մեղքէն փրկուած և մաքրուած հոգին,
Աստուծոյ ծառայութեանը նուիրուած իր բոլոր
կարողութիւններովը, գերազանց արժէք ունի: Ու երկինքին մէջ՝
Աստուծոյ և հրեշտակներուն առջեւը ուրախութիւն կ'ըլլայ երբ
հոգի մը կը փրկուի. ուրախութիւն մը՝ որ կ'արտայայտուի սուրբ
յաղթանակի երգերով: